

MPHEREFERE

Mokgatlha D Mothoagae

BD569983

✓

Eulitz Productions
P O Box 40874, Arcadia, 0007
Tel (012) 342-1999

First edition
Copyright © 2007 by Eulitz
All rights reserved

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior permission of the publisher.

ISBN: 978-1-86873-046-9

Lokwalo lo ga se ditiragalo dipe tsa boammaaruri tse di diragetseng, mme ke maitlhamelo fela a mokwadi kafa a lebang botshelo ka teng.

"Ruri ke tlhobogile phologolo e go tweng motho. Ke batla ke dumela gore motho wa lefatshe le le ka kwano mowa ole wa Modimo o dule mo go ena go tsene wa motsuolodi yo mogolo. Motho, naka lwa tholo o matshophetshophe. Motho o matswakabele; ga a na le a le monnye; ga a na le fa a le khutsana, ga a na le a le mogolo; ba tshwana botlhe bagolo le bana, banna le basadi. Go boammaaruri gore ka tlhagolela mookana ye a re o gola wa ntlhaba. A ruri noga yona e ka ruiwa ke motho? Gona o ka re o bona motho e bile a le montle wa belaela jang gore ke noga e e humileng bonoga mo pelong ya gagwe. Nna morwa Kgotlaesele ke tlhapa diatla jaaka monna wa mo thamageng."

Go ne go le thata! Go le thata ya letlapa la ntswetshipi, thata ya go leka tlhaloganyo ya monna wa botlhale jwa ga Salomo.

"Ijoo! Mma nthuse! Ke longwa ke selo phareng tsa marago ke dutse. Ana ke longwa ke eng se se bofitlha? Ntlhang ke ka bo ke sa le ngwanyana nka bo ke tsola makgabe ka batla selomi, selomi nka go bona jang fifing la phara tsa marago. Bathong marago o tlelang ka kwa morago ka kwa matlho a sa fitlheng."

"Ngwanaka, seleselegolo ke a se utlwa se a ntsietsa. Selo se teng se ka batlwa se ka bonwa, rona ba nama le madi ga re ne re se bona, se ka bonwa fela ke matlho a badimo, se ka bonwa ke marapo a tse di suleng, di paletsweng ke go bona di tshela; se ka bonwa fela ke ona Modimo ka boona, wa gakolola ka lorato gore selo se le phareng tsa marago se batlwa se ka bonwa jang. Selo se ka batlwa se ka bonwa, e re lo se batla lo se batle lo emaema ka ga se gope se mabulelong a ntlo, selo ke seo o se kgoma ka ntlha tsa menwana ya maoto, selo seriberibe se a ribegetsa se ribegetsa botshelo, se ribegetsa bokamoso jwa bana ba batho. Selo se mariri se nko e lenono, nko e eme motwenene bontle, etswe bontle bo se bosi bo na le dibelebejane, bo sa loeng bo rota."

"Basadi bomme ga ke lo rate lo baloi lo loa le lo tsalwa botunteng; sankgone Motswana a theile kgomo Basadibaloi. Basadi lo sephiri lo swa ka lohunelo, ga lo na le lo ikanne fa pele ga Modimo motshegare basupi e le phuthogo e dutse e šebile, e reeditse, ga lo na le lo rile sa me ke sa gago, sa gago ke sa me. Lo raya dife basadi, ntlhang nna ga ke na wetsho go ntoma tsebe, ga ke na wetsho ke mogotlhwana o lobakeng,

ke khutsana e se nang beng ke tla ribegediwa ke letlapa ke dutse ke se na mokuedi, motho o longwa ke waabo tsebe, motho o sebaseba le moratiwa phaposing, ba bofe lekunutu la ba babedi. Ntlhang nka bo ke itsile ka itsalanya le mokoe nonyane ya Modimo e se nang sephiri ka e se ngwana wa ga mmamolobeng, le yona tota ya mosadi."

"Nna ga ke lele ka ope, ke a lela mme ke lela ka maranyane a lona bašwa, ke lela ka kitso ya boloi ntswa boloi ke sa bo itse. Kana bašwa ba a šwaašwaa, ga re e re o na le bona o itlhokomele o bone ba ka go tsamaya ka fa tlase ga dinao seserunya, ba ka go gatisa kgoteletsane, ba go tiripa ba go rathaganya ka phogwana ya morago le penne o kolotse matlho o lebile, ba go jela mo sekorobaneng wa tlhoka le tlhokwalwatsela go go sebela, wa tlhoka le podi ya tsela go go loma tsebe; kana podi ya tsela ke a e rata e ka re mmêê! ya go gadimisa wa bo wa bona dilo di fitlhlilwe, wa bona tse o neng o se ne o di bona. Oo! O setlhogo jang ne Modimo ka o bopile letlole le le kotsi mo mothong, le ope o sa kgoneng go bona se se mo mpeng ya lona. O mokgoni Modimo, o itse tsotlhe, o rulagantse tsotlhe ka botlhale, ka fa re ne re ka bona se se mo letloleng leo re ne re ka boifa, ra tshabana, ra bonana boteng, ra nyatsana, ra bonelana ra ba ra tshegana. Go molemo fa dilo dingwe e le masaitseweng a itseweng ke wena mmopi o le wesi."

"Se lele sepodi wa bokolela o ikgwethela diphatsa, o ikgwethela go tshegwa ke thaka tsa gago. Mogolo o lelela mo pelong, go bonwe fela ka keledi go rotha, ga a lele sepodi, mogolo ga a lele sekolobe ya mogofu wa ntšhaupe e tlhabiwa ka lerumo pelong kgotsa e tshwerwe ke ntšwa ya raphurokwana ka serope. Botlhoko re a bo itse ga bo lekanngwe, botlhoko jwa pelo ga bo na khutsana, ga bo na motho a le mogolo, ga bo na le motho a na le mmaagwe. Se lele sepodi o tla letsa bannye, o tla tsenya bana tsebetsebe, o tla tsenya phaladi motseng, o tla emisa ditlhokwa tsa badimo, lefatshe la tloga la go dimolela. Mosadi o lela a sadisa masalela a sadisetsa masielana abo."

"A nna khutsana! Ke mogotlha o bakang kgotlhano ke reng? Kana lesiela le botoka le sielwa phoko, nna khutsana ke hutsitswe e le ruri. Ke phatsa ya kumutana ya moselesele ke tlhomame ke eme ke sa kutume, ke eme semokwepa ke batla yo nka mo kobotang phogwana.

Ijooo! A nna ke yona nakedi e nkgisang tsela bofoka setlhogo, ke nkgisa bana ba batho? Ke tota ke le yona noga ya malengana, selo selelemedi se borethe go relela, selo se sentle go bonwa mme selo se le bothole jwa loso go tshajwa ke tshwenyana di boa bo ntlha. Selo se kgwang bojarara go letsa basadi le go ba nkgisa sephutšha, kga! Ee, bohutsana bo tsala khutsafalo e e hutsafatsang bohutsana ba khutsana ya mmamotlhoiwa. Tuelo! Mongwe le mongwe o tla bona ya gagwe tuelo ka fa a dirileng ka teng.”

Go ne go le lotlatlana lo logolo o bona ka go dira matlho boronya, kopadilalelo le ena, a setse a nna dirhaba tsa Mallaphiri ka marago, fa go goroga mosetsanyana mo motseng wa Lokaleng. A tlhaga a batia jaana le dikgora tsa malapa, go bonala o ka re o batla golo a go itse. O ne a lapile bobbe, a setse a goga dinao fela, a hema a athame jaaka ntšwa e tshamekilwe morabaraba ke ditshephe, e le kgakala le mong wa yona go ka e thusa. E ne e se tlala e le lobekebeke, lenyora le lona le gakatsa letsapa la gagwe ka go mo phaphalatsa magalapa, e bile loleme lo ngaparela fa a re ke kolobetsa legano. A goroga kwa a neng a ya teng, fa e le gona, e se fela gore jaanong thata ya go tswelela pele e fedile. Ka pelo a re: ‘Modimo wa me a ke bo ke gorogile fa ke yang gona.’ A tsiboga a bo a tlelwa ke maatlanyana fa a gopola gore o ijesa dijo tsa ditoro tse motho wa tsona o matlwang ke tlala a ntse a di ja. A tshoga thata a bo a gosomanela fa kgorong a ise a bule, ka mangole a ne a repisiwa ke letshogo la kgonego ya go ka se amogelweng. Pelo e nngwe ya mo rutlarutla gore a eme ka dinao a tiise marapo o gorogile fa a tla bonang thuso gona. A kgaratlha jaaka kgomo ya mokodue e pharame e tla e lebile metsi, mme e ikgogele fa go ona fela gore e kgone go nyorolola lenyora le le tlhakaneng le tlala. A ya fa dikoteng tse di setileng kgoro ya logora a itshwarelela ka tsona a re ke a ema. Ga pala. A swetsa go kgwa mokhu go kokotletsa maatla le go inaya tshepo. Owaai! Letsapa le tlala tsa mo ikadima. A re sweu! ka boroko. A phaphama ka maitiso, a phaphamisiwa ke medumo ya dithunya. A tlola a bo a ema ka dinao, a sala a fegelelwa kwa godimo, a fufutse. A lemoga gore o ntse a lora. Bohutsana jwa mo wela ka

mmetela, matlho a itsheka dikeledi, tsa tloga tsa mo farafara marama tsa tshologa fela.

A lemoga gore go robetswe le fa go ne go bonala go takataka ga lobone lwa tuntwane mo ntlong e kgolwane. A bula setswalo a tsena. A ikgogela kwa a boneng lobone lo takataka gona. Fa a tshwanetse go kokota fela, a welwa ke mahutsana a malatsi a matlhano a a fetileng. A nna fa mokatakong fela fa mojako, a simolola go se kgerinya ka setu. A gopola tiragalo ya kwa ga gabo sentle jaaka e kete ke gona e leng mo tiragatsong. A ipotsa gore o falotse jang. A go falotse ena fela? Fa e le batsadi ba gagwe bona o itse sentle gore ga ba a falola, ka a bone jaaka sethunya se ba ja marantha fa ba ne ba ntshiwa ke molelo mo ntlong e kgolo. A thikhitha tlhogo gantsintsi a betsabetsa mangole ka diatla a lela sa bohutsana mme a sa goe. A apesiwa ke bohutsana jaaka lekhikhi la kgwedi ya Phukhwi le apesa letsatsi, ba ba kobo di magetleng ba sa ntse ba re ba a ithithofatsa. Khutsafalo eo ya boa ya tsala le go tsosolosa mowa wa kilo le letlhoo mo badiring ba tiro eo. A swetsa go ipusolosetsa ka moso a le motho.

Tuelo a bipa matlho ka diatla a buduletse. A utlwa jaaka motho a goa leina la ga rraagwe mo lefifing a mo gwetlha gore a tswela kwa ntle go supa bonna jwa gagwe. E ne e le Leburu motho yo o neng a goa jaana mme e bile a boka rraagwe ka mainamantsho a o ka se a ntsheng ka molomo wa gago fa o ithata le gona go ikaba ditsebe gore o se ke wa a utlwa. O ne a tshogile thata, fela ena le lewelana la gagwe Bontleeng ba leka go gomotsana. Ba ne ba robala mmogo mo ntlwaneng e e ka fa morago. Ba utlwa selelo sa badiredi ba ga rraagwe jaaka ba bolawa. Fa ba re ba leba ka letlhabaphefo ba bona kgabo ya molelo e ja matlo a badiredi bao. A betelela tlhogo a ntse a bipile matlho jalo go bonala a leka go thiba kgakologelo ya masetladibete ao. A gakologelwa gore e rile ba sa ntse ba gamarisitswe ke ditiragalo tseo ba jele kgakge, lerumo la re digalase tsa letlhabaphefo jwatla! tsa bo tsa ba gasegela. Fa ba tlola ba emela fale, la bobedi la re leitlho le lengwe tshwatla! Ka ba ne ba lebane le Bontleeng, a bona jaaka lerumo le mmetsa phara tsa matlho madi a bo a mo phatšhegela. A tlola a palama bolao, a goa mme lentswe le sa tswe. Modimo ga o je nkabo. A tlelwa ke thata le kgopolo ka ponyo ya leitlho. A swetsa go

boloka botshelo jwa gagwe. A phamola diaparo ka lebelo, a phamola le satelebekenyana a katela sengwe mo teng, a sa bone ntswa a bona; a sa akanye ntswa a akanya. A bula lobati go le gonnye. Lesedi la kgabo ya matlo a badiredi ba ga gabo la bo le bonesitse thata, fa selelo sa bona le bana ba bona se thiba letsatsi le go tlhaba legodimo. O ne a bone go lekane. A re tšhobe! a ya go sutlha logora ka kwa morago a bo a feta a re ka fa morago ga sekhu sa setlhare sa morokolo khura! a leba kwa morago gore go diragala eng, a tshwere mala ka letsogo.

O ne a le sekgala sa dimetara di le lekgolo. Fela fa a re matlho thai! a bona ntlo ya bagolo ba gagwe e tlola kgabo ya molelo go tswa ditlhakoreng tse pedi. Dithunya tsa nna tsa re rathathathaa! rathathathaa! fa di rantha lobota le matlhabaphefo di di dira marantha. A ithiba matlho. Fa a tsosa sefatlhago a bona jaaka rraagwe le mmaagwe ba šebašeba, ba tswa ba tshwaragane ba tlhomagane ka mojako wa ka fa morago, a tshotse tlhobolo ya gagwe ya mekeforoto. Leburu la rotoga ka fa mojang. A se ke a tlhola a re ka moso. A golola motho wa monnamogolo, Leburu la re kana! ka mokwatla. Yo o neng a mo setse morago a amogela sona seo. Mmaagwe a kua go setse go le thari fa a re ke mo tthagisa gore bona ka fa molemeng. Ba ba roka mmele marantha ka bobedi jwa bona, ba bo ba re fa fatshe sitlha! jaaka kgetse ya letswai e wa mo koloing. Molelo wa thathetsa ntlo, diteme tsa ona tsa latswa legodimo kgabetsakgabetsa. Motho a bona setlhago e sa le ngwana, a bona dilo a ise a di golele. A itse gore bo tlhakotse phelehu.

A supuga ka lebelo fa morago ga sekhu seo, a tswa a taboga jaaka motho wa legabea kgotsa setseno, a sa itse kwa a lebang. O ne a sutlha lerwananyana la maokana le masunyana a sa ithekegele, a gopotse fela go boloka botshelo jwa gagwe. A ke gona go jewa ke sekgalo malengana! O ne a gopotse gore e re letsatsi le tlhaba a bo a le kgakala le lefelo le la bohutsana le matlhotlhapelo. O ne a sutlha jaana a sa itse gore dikhurlo tsa lefatshe di eme jang. A sa itse gore a o ya bothaba kgotsa bophirima, kgotsa bokone kgotsa borwa, fela o ne a itse gore kwa a tswang go kwa morago. Fa e le la gaabo lelapa lona, le tswetswe ka mhiko wa mongana. Ke ene fela a iponeng a falola ka lesoba la mogodu.

Fa a lemoga gore o setse a le kgakala thata, o dule mo ditsikitlanong tsa meno, le masa a tla a rwaleletse, a simolola go iketla. A utlwa a fopholwa ke phefo e e tsiditsana mo mmeleng, ya nna gona a lemogang gore ga a apara, o segwere, kwa ntle ga motsetwana wa borokgwana jwa ka fa teng. O ne a ngapilwe ke ditlhare le mo mmeleng tota mme e le gona a simololang go utlwa gore o ngapilwe. Fa a re ke okomela satlelebeke a fitlhela a rile go phamola a phamola mesese e mebedi, onnoroko le borokgwana jwa ka fa teng. A akabala! A apara mme a wela tsela a lapile, a eta a taboga, a ne a iketla a gwantana. O ne a boifa thata, a tshaba le tlhaga tota fa e tshikinngwa ke phefo kgotsa mmutla o supuga mo kutleng ya ona o sia go ipoloka jaaka le ena a ipelokile mo direng tsa gagwe.

Fa letsatsi le sena go tshaba a bona setlhare se segolo se se lesuthu sa morula, a itshutlhametse mo go sona go ikhutsa, phisego ya go ipoloka ka go itshuba le letsapa tsa mo lebatsa gore o ka nne a fitlhela a robetse le noga. Ka go ne go le selemo sa kgwedi ya Sedimonthole ke a imelwa, ke imelwa ke dibapalo tsa naga, bojang bo ne bo le botala bo le lesuthu, mme jwa mo direla dilao tse di matobetobe mo mothong wa tatlhago ya gagwe. Boroko 'hura la mmoatlana, ga bo na le o tshogile o palamisitswe ke tau setlhare mme e go laletse fa tlase ga sona, o thulamela fela o ntse o gototse matlho. Ga go a mo tsaya lobaka a bo a setse a gona. A thulamela jaana a ipotsa gore matsapa di a tsaya kae? A phoso ke go nna le lefatshe o le rantshonyane? A ke sona tota fela se ka tsalang phaladi e e setlhogo jaana? A tlhoka dikarabo ntswa di le yo. A phaphama ka maneele a dikonyana, tota a sa phaphame, a phaphamisiwa ke go lora diriragalo tsa bosigo jwa maabane. A tlola ka mafega mme dikala tsa mokgomphatha le bojang tse di neng di tlhogile ka fa tlase ga morula tsa mo tshwara, a tlolaka, a bokoleda, a tlhomamisa gore o tshwerwe ke ona Maburu a Metsimotlhabe. Ga dubega.

"Ijoo! Ntate tlhe, nthuse ba ntshwere! Ijoo! Ntlogele ke a go rapela. Se mpolae tlhe *baas, sampelifi* ke a go rapela yo mongwe o setse a sule."

Hee, ngwana a kgaratlha, a thulaka kutu ya morula, a bokoleda, a rapela, a bo a tshomola. Fa a re phorotlho! mokoe wa mo goelela,

e a nna gona a itharabologelwang a lemoga gore o mo sekgweng le gore o ne a lora. Fa a re ke leba jaaka a sugakantse bojang le dikalana tsa ditlhare, a thikhitha tlhogo a rothisa keledi mme a tloga a tshega, a itshega bogatlapa le boso. Tota o ne a tshega sona se go tweng losologolo ditshego. A tsena fa a neng a robetse teng a tsaya satlelebekenyanana ya gagwe a wela tsela. O ne a rile a robala a tshwaya gore o tswa ntlha efe e se re gongwe a tloga a re a tsoga a timelelwa ke kwa a tswang, a tloga a boela magaleng gape. O ne gape a lepile gore o ne a tswa bophirima a ya bothaba. A tiisa mosepele.

Ka go ne go le selemo, dipula di nele, o ne a se na bothata jo bo kalo jwa metsi le dijo. O ne a lemoga gore o tshwanetse go tsamaya bosigo go efoga mogote wa letsatsi motshegare. O tsamaile jalo malatsi a le matlhano mo nageng a tshela ka maungo a naga jaaka mothwanyane, mmupudu, moretlwa, mogorwagorwana le a mangwe a a neng a le teng, mmogo le digwere le digwete ka a ne a di tlhaloganya sentle. O ne ka malatsi a ntlha a sa batle go bona motho, bogolo jang yo mosweu, ka a ne a sa itse gore tota tsala ke ofe, mmaba ke ofe, le gore fa e le mosweu a ga se tsala kgotsa ena yo o bolaileng bagaabo. O ne a se ke a akanya go gotsa molelo le fa a itse go o fetlha. O tsamaile a robala le go iphitlha jalo mo dikhung le dikgageng. O ne a tsamaya le mhapha wa motseletsele wa dithaba tsa Majwemantsho ka a ne a tlhomamisa gore ga go na yo o ka agang mo dithabeng fa e se fa mhapheng. Ka a ne a tsamaya bosigo o ne a kgona go bona ka melelo kgotsa meso, gore boago jwa batho bo fa kae, a tle a bo sikologe. Gabedi a utswa bogobe mo merakeng ya batho.

Ka letsatsi la botlhano letsapa la simolola go ipega. Go bonala gore go jela tlase le gona go mo fokoditse thata. A lemoga gape gore le gona o tsamaile lobaka lo loleele, o tshwanetse a bo a katogile lefelo la bobeela thata mo go seng ope yo o ka mo itseng kgotsa a itse tsa kwa a tswang. A ipolelela gore go boela morago gona, go bona lefelo la matlhotlhapelo, a ka se go dire, e se re gongwe a tsenwa. O ne a itse gore ga gabo go ne go le gaufi le noka ya Odi fa e sa tswa go hularela motse wa Sikwane le go kopana le dinoka tsa Madikwe le Ngorwane. O tla boela teng go bona mabitla a bona ngwaga mongwe fa a godile, fa e le ba ne ba fitlha. A ikutlwa gore o latlhegile la bofelo. O utlwile

le go bona se se jeleng bomalomaagwe ba babedi, le se se jeleng mmaagwe. Tota o itse fa batsadi ba gagwe e le Papiso le Sebidi, ba tota e neng e le bona bokamoso le bapepetletsi ba gagwe. Bonolo, yo o sa mo itseng, e ne e le ena fela mosetsana fa gare ga basimane. Ka a goletse mo polaseng, ga a itse ope wa losika lwa bona, bogolo jang ka go utlwala monnamogolo Papiso a sale a tla bokgwelwa ka kwano a tswa kwa Jwaneng kwa Botswana a tlile go batla tiro, mme a latlhela letlapa kwa morago.

Mo malatsing a matlhano a, o ne a ithutile go le gontsi thata, a sele tlhaloganyo. Go swa e tsaeng e ntle e a ikgogolela. O ne a ntse a akanya a leka go bona gore o tla phologa jang mo ganong la tau e e batlang go mo kometsa. O ne a setse a ithutile gore basetsana mo tsholong ya botshelo ba tsholwa sentle go gaisa basimane, le tlotlo ba newa e e gaisang ya basimane ka go twe mosimane ke ntšwa fela, e bile lebitla la gagwe le fa thoko ga tsela. Kana Setswana sa re ngwanake ke wa mosetsanyana wa mosimane moloigatsana, go bua monna wa Motswana. A leboga Modimo ka tse a di apereng, a swetsa go nna jaaka a apere le gore a timetse motlhala wa kwa a tswang. O ne a tswakantse madi, ka jalo moritshana wa gagwe o le boditse. A sa itse gore tota o tla tsholwa ke mang? A ke ba gaabo mmaagwe kgotsa ba gaabo rraagwe? Ba gaabo rraagwe o ba bone, o ba tlhobogile.

A itse gore o tshwanetse go dirisa sebopego sa gagwe le moaparo wa gagwe dingwaganyana a sa ntse a ikokotletsa. Pelo le tlhaloganyo tsa boa kwa di ntseng di ile mafisa gona. A lemoga gore o dutse sebaka foo e bile batho ba setse ba robetse.

Fa kgofe ya ntlha e ba re pii! mokokoto wa re kgookgookgoo! mo lobating. Mogomotsi a phegoga mo dikobong a batla go tlola a sia. A reetsa gape. Motho a kokota gape.

"Rra! Rra wee! A o ne o setse o thulametse motho wa me? Thusa tlhe, mong wa me, moeng o a kokota kwa mojako kgotsa o re tlela ka kgang ya botlhokwa kgotsa mathata. Moeng wa bosigo ena ruri kana ga a mathe a monate."

Contekile o bua ka go tenega a tswa mo borokong.

"Hai! Ke mang ena yo o sa nneng kwa ga gagwe o tla lalang a re tlhobaetsa re robetse yoo? A wena mma ga o nke o utlwela motho

botlhoko? O a gakgamatsa. A ga o itse fa ke ragilwe ke kgomo lengole motshegare? Gona re tla bula bosigo re tloga re iphitlhela re buletse baloi le borasephuthule."

"O a bua rra ka kotsi eo. Mma ke bone gore ke mang. Motho o ka se lo tsose masigo fela a se na se se botlhokwa se a lo tsosetsang sona."

Monnamogolo Papiso a reka lefatshe kwa segorong sa dikgatlho tsa Odi le Madikwe, ka nako e mmuso o neng o busa batho ba bantsho ka letsogo le le thata le ka molamu wa tshipi. Ka nako e Leburu lengwe le lengwe e neng e le *baas*, o mo direla le o sa mo direle; fa Moesemane a ne a etse bathobantsho motlhaje le Maburu, fela a le temepedi le boitimokanyo ka a ne a ikaya fa a sa rate tlhaolele ya Maburu. E le menomasweu polayaetshega, nta ya selomelakobong. O rile ka bokau jwa gagwe a tla go dira mo meepong ya gouta mo Lejweleputswa. Ka a ne a falotse mophato wa borataro a feta a dirwa mabalane, a bo a feleletsa a le mabalanemogolo. A kgobokanya madi sentle, le dikgomo tsa mo dumela. Ka thuso ya babueledi a kgona go reka lefatshe go ka ruela mo go lona. Bomadimabe le ne le le fa gare ga mafatshe a Maburu a matalatala a a neng a itse fa Motswana e le *kafore* e e sa tshwanelang go nna le sepe, fa e le lefatshe lona, lebala! Ba itse fa Motswana a tshwanetse go dira *morokomo* a direla mongwagwe wa Leburu, a mmitisa *baas*. Papiso a jela mo lesweng a sa tswa go jela ka fa ntle ga seatla. Mongwe wa baagisani ba gagwe *baas* Kukumuru a mo tota ka lengwe la malatsi a mmotsa.

"Monna Papiso, dumela. Kampo o batla ke re dumela rra kgotsa *baas*," ga bua Kukumuru ka lesotlo.

"Dumela rra. Ga ke na bothata jwa se o batlang go mpitsa sona monna Kukumuru, ka gore seo ga se kitla se mphetola se ke leng sona," a araba a se na maikutlo Papiso, fela a tutetse jaaka tlhagala.

"O tota o le lona lekomonisi tota. Ke gore fa o iteba jaana o bona o le Lekgoa. O ikutlwa gore o *baas* e bile o gakgamala gore ke eng ke sa go bitse *baas*. A o ke o mpolele fa. O tsaya kae madi a go reka lefatshe le le jaana o le *kaffir*? Ebu! kana ga twe o tswa Gouteng kwa

dikafore di jang le makgoa, di robalang le *bommisisi*. Lo senyegile lo sa ithwala *dikafore* tsa Gouteng. Lo kgophotswe ke go utswa. O thubile a makae marikisetso, wa bo wa kgothosa basweu ba le kae go bona khumo e e kanakana e?"

Papiso a lemoga gore Leburu le le etegetse jaaka kausu ya molentse e *ranne*. Fa a mo tlogela o tla bo a mo senya a sa mo ithwadisa. Ga e latelelwe mosimeng. O ne a se ke a bonya fa a lebane le mmaba wa gagwe. Go ne go ntse go lekane.

"Monna Kukumuru, o makgaka a a tlhakaneng le lonyatso. Ga o telele o ithomela fa thoko ga leiso. E re ke ise ke go bontshe sepoko sa motshegare, o ntswele ka motse. O gopola gore o selo mang? Magodu ke lona lo tsile fa lwa feta lwa utswa dikgomo tsa borraarona, lwa feleletsa ka lefatshe. O tlwaetse, ne! Monna, rona Batswana, ga re dire sepe basadinyana bao ba lona ba ba meriri e ka reng ya dikatse. Tswaya! Tswaya o tsamae monna ke ise ke tthatse. O mpherosa sebetse. Golo fa o tlisitse lonyatso. Ke wena le borraago lo tladitseng *makutwana* le naga jaana."

Ba kgakgauthana jalo ka mafoko ba supana ka menwana. O ne a tiile monna yo Papiso, a le lebole le bogale, a itse go raga setlhako jaaka basimane ba Majapane, ntswa a ise a ke a kopane le bona gope. A kala Lebutshwana. A bona gore ga le a mo lekana. A le atamela ka bogale a tsutsubantse phatla e ntse mamenomeno jaaka ya poo ya nare, a gototse matlho a hubitse o ka re a kgomo e tlhaba. O ne a le motshwana ka mmala, a le ditsebe ditona. Fa a ntse a atamela, fa Kukumuru a re ke mo leba mo matlhong, a tshoga gore a utlwe a tetesela go tsena kwa mokong. A batla go katakatela kwa morago kwa pitseng ya gagwe, maoto a gana. A fitlhela a tshwerwe ke kgakge, a gatsetse a eme mosopa jaaka moswaoeme. A re ke a bua, a bebentsha melomo fela. A tla a tiile morwa Seikgotlho, yo go twenge e re o ikgotlha ka nna o ikgotlhe o itshiela, o ikgotlhe metsi a le gaufi go fokotsa bogale jwa sebabetsane. Ka a ne a le moleele sentle, a ka nna dikgato di le thataro le sephatlo, a mo swapaanya ka melala ya dihempe, a mo kukela kwa godimo, a mo kgalema lwa bofelo, ena a ntse a rankganya maotonyana mo moeng. A tsamaya jalo ka ena a fitlha a mo latlhela mo godimo ga pitse ya gagwe, a e tlhaba ka setlhako mo mpeng a ise

a itshwarelele sentle, a e tlhabela mokgosi. Pitse ya thuntsha dithole ka ena a sa e palama a ingaparetse jaaka tshwenyana e ingaparetse mo go mmaayo a tlola logora a utlwile sethunya sa molemi se lela le go bona rotwe a kgophalala. Gore o gorogile jang, ga go itse ope. Ba a ba boleletseng a re o bone matlho a ga Papiso a tlola dikgabo tsa molelo, meno a gagwe a tlhatlhara jaaka a tau e galefile, mme fa a re ke bula molomo go tswa kgabo mo ganong, ditsebe tsa gagwe di ne di tsamaya ka go fapaana le maoto a gagwe fa a gata. A ba raya a re Papiso ke moloi, mme ena e bile o ka se tlhole a le baya kwa ga gagwe le e seng go lebanya matlho le ena ba amogana mafoko.

Ka mafoko a se ke a lala, Maburu a tikologo a utlwela gore *kafore* e e itshwantshanyang le makgoa e, e *poromantaga* go gaisa tlou. O na le tshika ya paraga mme e tshwanetse go ntshiwa. Papiso o ne a na le benenyana ya modiro wa Foroto, e a neng a e dirisa fa a batla go ya toropong, fa Maburu a mantsi a ne a dila, a ikantse bese ya Ralewee e e nenge e tla gararo mo tshiping. O ne a sa ithee a re o botoka, tota o ne a le botoka thata mo Maburung a le mantsi a tikologo eo. O ne a ruile go ba feta, a gama le go sila mašwi jaaka bona kgotsa go ba feta. O ne a romela dikoko le mae kwa Gouteng go rekisiwa, mmogo le yona rômmô. Go ne go le moagisani wa mosweu a le mongwe fela yo o neng a utlwana le ena, go twe Belesenaga. Ka tlhago o ne a le Lejeremane, fela o ne a setse a le Leburu. Ba ne ba dirisana thata le go neeletsana fa yo mongwe a ya toropong gore a mo tlele se a se tlhokang.

Papiso o ne a nyetse mosetsana wa Mohurutshe wa ga Moiloa kwa Dinokana, e le gona kwa a kokotleleditseng teng dikgomo tsa gagwe pele a reka lefatshe. Mosadi yo, o ne a le montle go gaisa. A le matlho a magolo, a marokwa ka mmala, tlhogo e se nnye e bile e se kgolo, fela e batlile go nna sefata, ditsebe di le maphephe mme di le dintle tota. Ka mmala Sebidi, o ne a le mosetlhana. O ne o ka belaela, le e bile moriri wa gagwe o le dikgobe jaaka wa Motswana, gore golo gongwe kwa moragorago kwa, mosadimogolo mongwe o kile a dira phoso le morekisi wa Moarabea. Kana nko ya gagwe e ne e le lenono, lethume ke a go bolelela le le gaisang la makgoa a le mantsi, ka e le bona ba ba itsegeng ka dinko tse di jalo. Bana ba bona e rile go gotsa

ba fetisa. Fa e le wa mosetsana ena o ne a boifisa ka mokgwa o a neng a le montle ka ona.

Dilo tsotlhe tse, tsa goletsa Papiso molelo. Phala e ne ya tlola letsoku thata fa go tsena Puso ya Seburu ya *apareteiti* morago. Mathata a ga Papiso a gola bosigo le motshegare. Letlhoo la Maburu la tlhantlhela. Mosadi a mo raya a re bogolo ba huduge ba ye go batla botshelo golo gongwe. Tlhotlho la moraka le kgaoganngwa ke selepe, Papiso ena a re tsoorre di nkgata mala.

"Rra, o tshwanela go batla lefatshe golo gongwe re tswe mo gare ga morafe o mosweu o. Ke bona o ka re lwa bofelo o tlaa re bolaya le bana ba rona. Setlhare sa mosi ke go o katoga."

"Mogatsaka, dingwaga tse di lesomesupa tse ke di ntseng fa, di dirile felo fa legae la me. Ke setse ke godile, nka se tlhole ke simolola sešwa gape. Monna o bolawa ke se a se jeleng fa e le ke jele sengwe. A wena o sa na le thata eo ya go simolola?"

"Ga e yo rra, fela Kgothatso le Pogiso ba tlaa re thusa, fa e se botlhe, mongwe wa bona. Ruri nna ke a boifa. Motho ga a rekwe. Le fa ba tsena sekolo kgakala kwa kholetšheng mongwe wa bona fa a fetsa o tlaa tla go re thusa rra."

"Mma, lefatshe le, la ga rre go gaisa Maburu a a magodu le dinokwane a. A jaana o itse gore ngwana wa kgosi nkwe o swa ka mabala. Ke na le tshwanelo ya go nna mo go lona fela jaaka le bona ba nna mo go lona, tota boammaaruri ke na le tshwanelo e e fetang ya bona go nna fa, le gongwe le gongwe fa ke batlang teng mo Aforika Borwa."

"Rra, kana mmuso le ona o fetogile jaanong. Go na le dilo ga tse *black spots*, ke mafatshe a a tshwanang le le la rona le. Jaanong a o lemoga gore ga re na boyo. Nako nngwe le nngwe fela re ka amogela lekwalo le le re laelang go rekisa le go tswa fa. Gona o tlaa reng? Puso e ke ya Maburu, mme e gobebelela Maburu kgatlhanong le rona Batswana."

"Ke tlaa a lwa go fitlhelela ke kgaoga mabogo. Re tlaa nnisanya disanyana go tsena kwa kgotlatshekelokgolong ya makgaolakgang kwa Mangaung. Ke ka mpa ka rekisa dikgomo tsotlhe le se ke nang le

sona. E seng jalo ba tlaa mpolaela gona fa. Go tswa gona ga ke tswe. Maburu a a ka senyega a sa bola."

Kgang ya gana go fela le gona go utlwanelwa. E ne e le kgang ya bona gangwe le gape, mme go se na tharabololo, monnamogolo a sa batle go utlwa sepe. Gaabo boi ga go lelwe, go lelwa ga bo mogale. Bonolo, morwadiabona, a digela lokwalo lwa borutabana kwa Bethele mme a tla go ruta mo ga gabomogolo. O ne a tlwaetse go ba etela ka mafelo a beke mme a boe ka Sontaga, rraagwe a mo ise. O ne a le di ngwaga di le masomemabedi, bontle jwa gagwe bo phegisana le letsatsi. O ne a rile go gotsa mmaagwe a fetisa. A le mosetlhanasetlhana, moriri o le montshontsho, o godisitswe mme o tlhokometswe ke seithati. O ne a bopilwe tlhe, a le dinoka diphaphathi jaaka tsa mosadi wa Leburu, fela a se letsoba le gona marago a gagwe a se ditotoma. Bontle tlhe, morwadia motho! O ne a melediwa mathe ke monna mongwe le mongwe, Batswana le Maburu ka go tshwana. Fa a ne a palama bese, banna le makolwane a Maburu go ne go tshwarwa bothata, bangwe mabogo a ganelela mo dipateng tsa marokgwe, fa ba goletsa le go baakanya ditshega, fa bangwe basadi kgotsa makgarebe a bona a ba tshwara ba mo šebile ka matlho a a elang ditete kgotsa ba mo notela leitlho, motho a tsibosiwe ke sejabana se mo kubetsa dikgopo. Ba ne ba mo tlhoetse go mo rata mme ba ka se ke ba mo rata. Bangwe ba hutsa molao o mošwa wa Seburu o o iletsang go ratana ga Batswana le Makgoa, e bile go elwa kgolegelong.

Morwa Kukumuru o ne a le motlhankedi mo ga komosasa mo Sefatlhane. O ne a itse Bonolo go tswa kwa ga gabo mme ba sa buisane jaaka baagisani. Letsatsi lengwe ka Labotlhano ya re pele Bonolo a ya gae a ya go batla sengwe kwa ga komosasa. Kgatlha thuu! le Willem mo mokgwatheng. Mosimane a mo dumedisa a ema, ba bo ba buabua. A botsa Bonolo gore a o ya gae.

"Ee, ke ya gae Willem. O ne o reng?"

"Ke na le koloinyana le fa e gaisiwa ke ya ga rraago. Nka go kgaola maoto fa o batla jalo."

"Bona Willem, o itse sentle gore nna le wena ga re kopane jaaka mahura le metsi. Batsadi ba rona ga ba nosane metsi. O batla go ntirela eng? A o batla go ntshwarisa? Kana fa re tla re palame mmogo go tla bo go twe ke seotswa se se bapalang ka bootswa, ke tshwarwa wena o gololwa."

"Bonolo, ke ne ke sa lebisa koo. Bothata jwa bagolo ba rona ke jwa bona, jwa mmuso jona fa ba se na bopaki jwa sepe ga go na kgetse. Ke ne ke raya gore re tsamaisane tsela ka re le baagisani. Le gale ke gonyetsa mafoko a me. Tsamaya ka kagiso."

"A go riana o itse fa re le baagisani? Rraago o ka reng fa a ka utlwa o bua dilo tseo Willem? Metlholo e rata batho fa e se batho ba e ratang," a bua jalo a kgotla setlhako a tsamaya. O ne a ipotsa mo pelong gore go la bokae mo go Willem. O batla go mo kgaola maoto a tsamae a mo pegile ka fa mannong a a ka fa morago. "Mosimane yo o a lwala ke a bona. Gona rre o ka reng fa ke mo raya ke re ke tlile le morwa Kukumuru? A ga se go lala a nkgamile fela? Gona Kukumuru ena fa a utlwa morwawe a re o tlile a pegile "kaforemeite" mo koloing a ga se go mo hula ka tlhobolo, kgotsa go ja koloi eo ka molelo."

A goroga fa a yang mme a tsaya se a se batlang, a tswa go ya ka kwa seteisheneng go emela bese. Mafoko a ga Willem a ne a sa tswe mo tlhogong ya gagwe. Modimo o dirile diphologolo ka go farologana. Podi e farologana le nku mme le tsona di itse jalo. Lesogo le farologana le kgaka, mme di itse jalo. Pitse e farologana le tonki, fela ga di itse jalo, ke ka moo go nang le meboulwe. Motswana o farologana le Lekgoa, fela ga ba itse jalo jaaka dipitse le ditonki, ke sona se go tletseng makhalathe kgotsa barwa jaana mo go rona.

Go boammaaruri lorato ga lo bone, ga lo na matlho. Mmuso ga o fele pelo, o tsaya nako go dira dilo tsa ona. Mosimane wa Leburu o ne a tlhakane tlhogo. Kana o ne a le moleele, a ka nna dikgato di le thataro, a agegile mmele le sebopego. A se montle ka gore o Lekgoa, a le montle ka gore a bopegile. O ne a se matlho matala jaaka a makgoa, a gagwe a le marokwa mme a galola sefatlhago sa gagwe. O ne a le keletso ya methephana e le mentsi. O ne a se na mokapelo wa nnete yo o tlhomameng, ka pelo e ile mafisa kwa boeng kwa fatsheng la Batswana. A lepa gore go iwa gae leng le gona ga kae mo kgweding.

Nako le nako fa ba kopana kgotsa ba kopanya matlho a dira motlhana kgwetlhi di a kgwetlha, kgantele a nose mongololo kgotsa mòwà go thusa motlhana go wa.

Lefoko ga le boe go boa monwana. Fa o sa batle gore ngwana a tshware selo se o sa batleng a se tshwara, o se ke wa tsosa kgatlhego ya gagwe ka go mo raya o re a se ke a se tshwara. Bašwa gantsi ba batla go kgotsofatsa dikeletso tsa bona le fa tota di sa tshwanela. Ba batla go itse gore fa ba ka tlola moila o bolelwang go tla diragalang. Bonolo le Willem ba dira fela jalo. Gore go tlile jang, o se ke wa mpotsa. Gangwe mo kgwedding ba tsamaya mmogo go ya kwa Metsimotlhabe, ba lebaganya go goroga ga bese koo gore magogwe a se ke a belaela lemepe. Ruri bana ba a dubaduba. Gangwe kgotsa gabedi mo tshiping ba kopana, ka wa lekau a ne a ikisa ntlha ya Lobatse mme a thauletse wa lekgarebe mo tseleng, mme ba batle fa go ka iphitlhegang teng ba je nakaladi ya kobolela.

Bobedi jo bo ne bo le kelotlhoko tota. Bo ne bo sa boelele golo go le gongwe gabedi ka go tlhomagana; lekgarebe le sa emele wa lekau golo go le gongwe go thauleliwa teng makgetlo a a tlhomaganeng. Tsa tlwaela mafulo, le badisa ba ithaya ba re nnyaya, ba itse motsamao wa tsona gore ka nako ya gore di a botha, ya gore di a bothologa. Ba roba sogo go itebala. Ba ne ba setse ba tsamaela go digela ngwaga go jewa ona morabaraba oo le monakaladi oo. Sekukuni se bonwa ke sebatladi. Basimane ba baya mothayaphiri ka malatsi a ba itseng phiri a tlwaetse go ja dinamane ka ona. Ba ne ba lomilwe tsebe gore e letse e sa lalela maabane, mme gompieno ba bone motlhala wa yona o ya Magoditshane, mme e tla boela matsatseng ka dinako.

Koloi ya tlhaga e iketlile mo lefitshwaneng ya bo ya fitlha fa makgatlhannong a tsela e e yang Lobatse fela fa Mmutlaagae. Ya leba Dinokana, e okeditse mosepele. Fela fa e ya e lebile fa gooRratele, motho a tlola ka totšhe a mo emisa. A lemoga ka kokoro gore ke lepodisi. A akanya go retologa a le botsa phokojwe, koloi e nngwe ya bo e mo dupa marago e botsa gore go nkgang. Ba itse gore go weditsewe. Fa lepodisi le tla kwa go bona a raya mosetsana a re a bofe pelo a e tiise ga go na sepe se se diragetseng. O ne a setse a ipoleletse jalo le ena gore ga go se se yang go mo tshosa ka a se na molato,

molato e le go fitlhelwa mo koloing le monna wa lekgoa. Kwa ntle ga foo ga a dira sepe se se phoso. Monna wa sajene wa mosweu a ba bonesa mo matlhong. A tshoga go bona gore wa monna ke mang. A tima totšhe a hemela kwa godimo. O ne a sa dumele. O ne a sa dumele le e seng, se matlho a gagwe a se bonang. A mo kopa gore a tswela fa ntle ga koloi. Ba bua ba tswetse lobati, wa lekgarebe a ntse fela jaaka mmisisi a dutse mo koloing ya gagwe. O ne a le sebete sa go baya nkwe botsetse a bo a e tlhabele dithari ngwana wa ga Papiso le Sebidi. Segotsa, wena!

"Morena Kukumuru, go diragalang golo fa? A ke wena kgotsa ke a lora? Se, motlholo ruri!"

"O raya jang sajene?"

"Monna o se ke wa imakatsa o a bo o a ntira lesilo la leseasea. Go diragala eng?"

"Mabapi le eng sajene? Ga ke go tlhaloganye."

"Bona fa Willem, o se ke wa thatafatsa dilo di ntse di thatafetse. Ke na le thata ya molao go go tswalela gona jaanong jaana. Ke dira tlotlo fela ka re le badirammo, wena o a kêta. Bua gore go diragala eng monna?"

"Sajene, ka o gana go mpoletlela gore o raya mabapi le eng, ke tlaa bua se ke se gopolang. Fa ke tswa mo khefing mo Sefatlhane, ke kopane le morutabana Seikgotlho mme a ntlhalosetsa gore o siilwe ke dipalamo go ya Dinokana. Ka re le baagisani kwa Metsimotlhabe ka bona gore nka se mo latlhe ke mmuledise ke mmee fa Dinokana fale. Re mo tseleng ya go ya teng fa re riana. Ke gakgamadiwa ke lefoko la gago la dithata tsa go ntlhatlhela. Molato wa me ke eng sajene? Gape, o nthuta Setswana ka ke dira le Batswana, jalo le nna ke tlamega go mo thusa. Setswana Saji, sa re boyakgomo ke boboakgomo, fa e le mabogo dinku a a thebana."

O ne a rile go lemoga gore ke mang a laela yo mmotlana yo o neng a na le ena go dula mo koloing fa a buisana le rre Kukumuru.

"Monna Willem, a o kile wa utlwa ka Molao wa Kiletsothobalano ya Merafe, ke raya *Immorality Act*? Ke go botsang tota ka jaana o le mothusamokomosasa mme e bile o le ramolao o tlhola o sekisetsa batho tlolomolao ya molao oo? O na le mosadi wa Motswana mo

koloing, o mo pegile fa pele mo bosigong. Tota o a re go diragalang, rre Kukumuru?"

"Ke go arabile sajene Ditoi. Wena o bua ka thobalano ya merafe le kiletso ya teng, nna ke bua ka go thusa morutabana Seikgotlho. A ke ne ke tshwanetse ka nna mokgweetsi wa gagwe fa ene a ntse kwa morago jaaka tona kgotsa kgosigadi? Molao o o buang ka ona ke o tlhaloganya sentle, mme ga ke itse fa o buang ka kiletso ya go pega motho wa morafe osele teng kgotsa fa go buiwang ka nako ya go tsamaya mo tseleng ya botlhe teng fa go le bosigo. Ke tlhola ke go bona o pegile lepodisi la molekane wa gago la montsho ka fa pele, mme ga ke ise ke utlwe go twe o tshwaretswe seo. Ka tlotlo Sajene, go a sigofala, ke kopa o ntetle ke bee mopalami wa me fa gae."

Sajene Ditoi a lemoga gore o bua le ramolao. Ga a na bopaki bope kwa ntle ga mafoko a tshebi. A akanya go ba isa ngakeng go tlhatlhojwa gore a ga ba botsana botsogo. Fa go sa nna jalo, e ka nna matlhabisaditlhong a a boitshegang. Barutegi ba babedi ba ka mo tshwarisa a tshwanela go ba tlhatswa maina, ka madi a a boitshegang a a se nang ona, a bo a senyegelwa ke tiro. O ka supa eng tota gore ba a ratana. A gakologelwa gore ba laetswe gore tshweu ga di tswane. O ka se ke a sekisa mosadi a sa sekise monna. A ithloboga.

"Monna Willem, o morwarre, ga ke rate go go bona o tsena mo mathateng. Itlhophe metlhala, monna wetsho, ke a go kopa. Tlotla seriti sa ofisi ya gago le sa basweu botlhe. Ke ya go itira yo o sa bonang sepe ntswa ke se bone. Tsena mo koloing o tsamae. Dira ga di bonwe," a bua a pota ka fa go Bonolo. A bua le ena ka letlhabaphefo.

"Mmê Seikgotlho, o se ke wa leka go araba sepe. Fa o itlotla le go tlotla bagaeno, itlhophe metlhala. Lo falotse gompieno, ka moso ga lo ne lo falola. Palagabedi e sita palagangwe. Gongwe gape e tla bo e se nna ka nako eo. Tsamayang ka kagiso lo ithlokomele. Tiro ya gago e botlhokwa thata mo go wena le beno."

Kukumuru a dumisa koloi a wela tsela. Sajene Ditoi a bua le mapodisi a mabedi, yo ba tsileng mmogo le yo o neng a le fa morago ga boKukumuru. A ba laela gore fa go le jaana tshwene di bokanya segopa. Kgang ya bona ga e na moko go ka tswelela kwa kgotlatshekelo gonne molao o batla bosupi jo bo sa reketleng. A boa a ba bolela gore

tshweu ga di tswane, seo ba se tshole mo dikgopolong tsa bona. Se ba se boneng ga se sona. A boa a tlhalosa gore mothusakomosasa o tlhalositse fa a kopile morutabana go mo ruta Setswana gore a kgone go tsamaisa tiro ya gagwe sentle a sa ikaega fela ka batšhomolodi, ka jalo e rile a mmona a siilwe ke dipalamo, a swetsa go mmuledisa go mmaya fa gae. Ba dumelana gore di tlogelwe di gole mmogo.

Bobedi fa bo sena go tswa ka soba la mogodu jwa ema fa Ikageleng jwa ema go kgwa mowa le go sekaseka mathata a bona. Ba tshaga, fela ba tshwere dipelo ka mabogo gore ba batlile go se bona. Leano la go rutiwa Setswana le konotetse mafoko. Ba itse gore ga e a wela. Go tloga jaanong ba tlile go ba baya leitlho le go lepa kgato nngwe le nngwe e ba e gatang, mme fa kgato e le nngwe fela e ka sokama, ba tla apara kobo e le nngwe le bona. Ka ba ne ba bone leano la popota ba swetsa go le bolelela batsadi go ba baya bobi matlhong. O ne o se yo wena! Papiso a ja ditlhare ka meno a botsa morwadie gore a o gamela Modimo mašwi, le gore o kile a se bona kae noga e ruiwa ke motho le go nna le yona mo ntlong.

"Rra, ga o tlhaloganye. Willem o sekisa batho ba ga rona, mme ga a tshwanela go ikaega fela ka tlhaloso ya batšhomolodi, ka ka nako nngwe ba sokamisa mafoko a basekisiwa, ba bo ba bonwe molato ntswa ba se molato. Le gona rra ga a tshwane le rraagwe ka botala. Ena thuto e mo agile, e mo dirile motho. O botho le maitseo. O ka re o ka kopana le ena rra."

"Ngwanaka, noga e tsala dinogana. Basweu botlhe ke dinoga tsa malengana tse di tsalang dinogana. A o ruta tshwene mapalamo," ga bua Papiso ka go ithoboga. A gopola moagisani wa gagwe ka fa bophirima, Belesenaga. A itse gore go na le basweu ba ba leng batho. O utlwile gore gona mosimane yo o dira le Batswana sentle kwa ga komosasa. A ineela, fela a tlhokomedisa morwadie gore a se dirisiwe. Ena a leboga, a bo a re a ga ke a kgwiwa ke tau e ne e nkhipile!

Kwa ga Kukumuru mafoko a nesediwa pula kwa ntle ga lebote ka ba ne ba amogela gore morwaabona o tla godisiwa mo tirong ka go itse Setswana ka tiro ya gagwe e tla dirwa ka matsetseleko. Mo tlhaloganyong ya bona, Bonolo e ne e le modiredi wa ga Willem, a tshwanela go mo direla jaaka *meite*. Ka bobona "*kaffir onderwysers*

is so goed soos 'n plaasmeid." Willem o ne a leka go tlhalosa gore Batswana ke batho fela jaaka bona, a fitlhela a bolelela disana, bosusu ba ba tsetsweng ba ntse ba sa utlwe. A mpa a lebogela fela gore ba amogetse mafoko a gagwe sentle. Kwa botennye jwa pelo mmaagwe a bo a tshosiwa ke bontle jwa ga morwadia Seikgotlho. Ba tlhola ba bua ka ena, fela o dumela mo kgodisong ya ga morwawe.

Go tla mmogo gae ga bobedi ga se ke ga tlhola go nna sephiri. Bonolo a simolola go nna le bothata jwa bontle jo bo gadimisang go gaisa pele. Jwa tsosa dipelaelo mo go mmaagwe. A mmiletsa fa thoko a itira mokolotisi fa Bonolo e le mosekisiwa. A bolela gore ga go na kgwedi e a sa tlhatswang ka yona. O ikutlwa sentle. Mo pelong o ne a itse gore go na le sengwe se se diragalang mo mmeleng wa gagwe se a sa se tlhaloganyeng, fela ke mosetsana yo mogolo le gona o rutegile, ga a tlhoke go se rarabolelwa ke mmaagwe.

Fa a tla go lemoga gore go diragalang, lomapo lwa bo lo le tsebeng. A bolelela Willem gore kana mosese o timetse, mme reaitse a re go kgwedi thataro mogwang o ile borwa. Ba tsena mo tlalelong gore ba ya go dira jang. Ba akanya go tshabela kwa Botswana. Ba ikganetsa. Ya nna gona ba lemogang bothata jo ba itsentseng mo go jona. Bonolo a ipotsa gore o ya go raya batsadi ba gagwe a re mosese o utswilwe ke mang, ba le kae. Ngwana wa mmolelelwa a sa utlwe, o thanya lomapo lo le tsebeng, ngwana o omiwa ka logare a bo a beolwe ka lona. Ba hutsafala, e seng ka ntlha ya gore monate o fedile, mme e le ka ntlha ya gore ba ka se nyalane, mme e bile go raya gore ba kgaogane.

Kgang ya mosese o o timetseng ya taboga jaaka molelo wa naga pula e dikile e nele sentle thata. A itse gore tiro ya borutabana e lebile go fela motsotso mongwe le mongwe, mme o tshwanetse go itsise batsadi ba gagwe pele ba utlwa ka mokoe. O tla re ke mang? A swetsa go swa ka lehunelo. A bolelela Willem gore ga a ne a bolela gore ke ena, o tla swa senku fela. Batsadi ba ga Bonolo ba rile ba bua le ena jaaka ba ikitse, ba leka go mo rapela, ba leka go mo omanya, ba leka go mo tshosetsa ka go mo phimola mo bosweng. A dika a padile, ba bo ba ithoboga. Bokgaitسادie ba ne ba belaela gore o tshwanetse a bo a goisitse monna wa lelapa, ke sona se a sa batleng go bolela gore

morwalo o o bokete o a o rweleng o, o o rwadisitswe ke mang yo o sa mo thuseng go o rwala.

Malatsi a nna a atamela. Morwalo wa nna bokete le go feta. Nako nngwe o ne a nna pelopedi gore a bolele, e nngwe e gana. Morwalo ka o ne o bonala o le mogolo mo serurwaneng fa nako e tla ba lemoga gore o ka se belegele mo gae o batla dingaka mme ba mo tlisa mo kokelong ya Sefatlhane. O ne a founela Willem a mmolelela gore nako e fitlhile. O mo kokelong mo Sefatlhane. O ne a itse gore o ka se tle go mmona fela gona a itse. Ya fitlha nako. Ga tshwarwa bothata jo bogolo. O sale a simololwa ke leralalo ka lotlatlana. Ba lala ba leka bosigo jotle, fa masa a tla a rwaleletse ba swetsa go ara, go boloka botshelo jwa ngwana le mmaagwe kgotsa mongwe wa bona. Bonolo o ne a setse a feletswe, go se na molemo mo go ena.

Bana ba lela. Ba ne ba le babedi. Mawelana a mantle go welana. Mmaabo a ineela, ga pala. Fa baoki le dingaka ba ba leba ba sosobana meriri. Ba tshoga thata go bona meritshana e e boboanyana. Ba ga Seikgotlho fa ba goroga motshegare ba lela go utlwa fa morwadiabona a letse a neetse mowa mo pelegong, ba hutsa motho yo o mo dirileng jalo. Ba ne ba leboga fa ba utlwa go twe o tlogetse mawelana. Ba nna mafega go a bona. Mooki a ba etelela pele go ya kwa phaposikokelong ya bana. Ba goroga. Mma wee! Ba lebana; ba leba mooki; ba boa ba lebana.

"O a tshameka mooki. Ba, e ka se nne bana ba ngwanake. Ke a gana," ga bua Papiso. Mosadimogolo a mo tlatsa, a le sekgapha se matlhong, gore ba ba meritshanyana bona, nnyaya!

"Bagaetsho, le rona re bone tsona tse lo di bonang tse. Dingaka di setse di begetse le mapodisi. Le bona ba gakgametse jaaka lona le nna jaana. Di setse le lona batsadi ba me. Ke mpho ya badimo e, lo e somarele tota."

Hei! bana ba ne ba le bantle ke a go bolelela! Bontle tlhe! Makgoanyana a agang a bolelwa! Ba lela sa masetladibete. Ba bona tharabololo ya lohunelo lo ngwana wa bona a suleng ka lona. Ba phutha dilo tsa gagwe go leba gae, go baakanyetsa phitlho le go tshela ka ditlhong tsa bana ba ba meritshana. Mo kgetsanyaneng ya gagwe ba fitlhela lekwalo le kwaletswe mmaagwe. A le bula a le mafega go

bona diteng. A mmolelela mo go lona gore bana ke ba ga mang le gore le e bile e le ngwana wa noga o ne a mo rata le ena a mo rata thata. Ba ne ba ratana. A kopa boitshwarelo go bo a ba tlabasisitse ditlhong. Ba se ke ba botsa Willem sepe. Ba lela setlhogo se se maswe. Morwa Kukumuru mo gare ga batho ba le kana! Ntlha e ka bo e le morwa Belesenaga, bogolo!

Mafoko ga a lale. Willem a lemoga gore e ingwaile ka la pele. Sajene Ditoi a seba le komosasa ka mathata a o a boneng kwa kokelong. Ba sutisetsa Willem kwa Natala ka bonako jo bo gakgamatsang. Mafoko a fitlha kwa go Kukumuru ka batsei ba molelo. A galefa thata gore ngwana wa gagwe o siamololetswe ke seotswa sa Motswana. Thooolebe ga le alašwe. Letlhoo lele la bogologolo la gola le go feta. Maburu a tikologo a tsogela Papiso wa batho kgatthanong. Ba leka go gatelela mmuso gore o mo tlose. Kgang ya molao ya tsaya lobaka, ka a ne a batlile babueledi mme ba e lwantsha ka tsotlhe tse ba nang natso. Maburu ba swetsa go mo ntsha ka senya mo tshimong jaaka tshwene. Morwawe yo mogolo Kgothatso, o ne a bolawa ke pitse ka tsela e e gakgamatsang. Pitse ya gagwe e tlile e tshaba ka ena e mo goga, leoto le tshwerwe ke setobe. O ne a thubegile tlhogo. Mosimane yo, o ne a le sepalami sa maemo a ntlha. Ga go ka mokgwa o a neng a ka wa botlhofo jalo mo pitseng. A tlhoka yo o ka mo ranolelang malepa a, fela a itse gore ke ditiro tsa baagisani. Ya nna sepa la bosigo. Papiso a tsenwa ke bohutsana jo bogolo le ngwene.

Dingwaga tsa feta di ka nna supa ntwaga e bepile go setse go kogolana fela. Mawelana a ne a le dingwaga di le lesome le boraro fa go diragala kotsi e e maswe fela fa kgorong ya polase ya ga Papiso. Morwawe yo mmotlana yo o setseng a le esi fela, a sugakana ka koloi setlhogo se se maswe e thuntswe ke sethunyi se se epelwang, a goroga go tswa kwa Sefatlhane. Mapodisi a baya phoso mo balwelakgololesegong, ba re ke makomonisi. Papiso a itse gore matsapa di a tsaya kae. Khutsafalo ya ba apesa. Ba simolola go gakatsa ditlhaselo tsa bona. Ba simolola go ne ba thuntsha kgomo fela mo molelwaneng, ba bo ba e gopela. A re ke ikuela kwa molaong, a fitlhela a sa itse kwa a lelelang.

Ngwaga fela morago ga loso lwa ga morwawe yo mmotlana, Papiso, ka jona bosigo jole, ba mo tlhasela a itebetse. Ba tsenya

phaladi e e boitshegang fa ga Papiso Seikgotlho. Ba a ja ka molelo le ka sethunya, ba feela ntšwa le katse, ba ribegetsa badiredi botlhe ba ba neng ba kgona go ba tshwara, ba feleletsa ka ena Papiso, mosadi le bana, ba bo ba a ja ntlo ka molelo. Go ya ka bona ba ne ba tswetse lelapa leo ka letlhaku la mongana gonne ba ne ba tlhomamisa gore ga go a falola ope. Ba ne ba tlogetse fela diruiwa tse di neng tsa nna mojo wa manong le bophokojwe le botau ba basweu ba ba maoto mabedi. Bosigo joo ba lala ba tshwere moletlo kwa ga Kukumuru ba re sebata se ole ka mogatla, Goliath o fentswe, le dibeela ba di tlositse, pula e tla dika e nele.

Mongwe a ya go tlhaba mokgosi kwa mapodising go tla go bona, mme ba itlela ka le le latelang motshegare. Tota ba ne ba tliša molao fela e seng thuso epe. Ga tlhoka yo o falotseng yo o ka buang gore ena o bone eng. Ba ne ba itse mapodisi gore go diragetseng, mme ba di nna ka marago. Ba bega gore ke ditiro tsa barukhutlhi ba makomonisi ba ba batlang go diga puso. Ga batlwa bagolegwa ba tla go epela ditopo tsa baswi. Papiso, Sebidi le lewelana le lengwe, ba fitlhwa sentle ka taelo ya babueledi; badiredi bona ba fitlhwa setlhogo ka mogoso mo lebitleng le le lengwe le legolo. Ba ne ba dumela gore lewelana le lengwe le šwetse mo ntlong la nna mosidi fela, fa ba bona ba sa le bone.

Ka jaanong go se na mojaboswa ope, ka Thato le Bontleeng ba sule, mme bomorwawe boobedi ba ne ba sa nyala, thoto yotlhe ya nna mojo wa mmuso le Maburu, a a neng a ntse a itshwaela ba mmuso ba ise ba goroge. Babueledi ba ga Papiso ba lwa thata gore madi a thekiso ya lefatshe a abelwe dikhutsana tsa Batswana, mme ba fenya.

Bosetlhogo jwa letlhoo le le kalo la semorafe le le sirelediwang ke molao, la ribegetsa lelapa la monna wa senatla sa Motswana, yo o loleng jaaka mogale, mme ga se ke ga sekisiwa ope ga bewa bona balwelakgololesego molato. Willem a utlwa a le kwa Natala mme a tsaya malatsi go tla gae a hutsafetse go feta selekanyo fa a gopola mawelana a gagwe. O ne a ba tlhametse letlole la sephiri go ba isa sekolong fa rraabomogolo a ka palelwa. Fa a goroga a tlhamalalela kwa ga Papiso. A fitlhela setlhogo se se tsitsibanyang mmele. A lela thata a bo a ipotsa gore a Modimo o teng. Gona багаabo ba rapela

ofe Modimo o o ba letlang go dira setlhogo se se kana. A ya gae. A fithela rraagwe le mmaagwe. Mahutsana a mo apere.

"Ntate, a tiro e lo e dirileng e, e molemo e bile lo a e itumelela? A lo kgotsofetse?"

"Monna Willem, tiro e e diragetseng e e molemo, fela ga e a dirwa ke rona, e dirilwe ke makomonisi a ga gabo. Modimo o ntlheng ya rona."

"O a itse o bua diphirimisi rra. O se ke wa ntira ngwana. Lo ka bolaya batho setlhogo se se kana lo ba bolaela ditsabona. Ga go na Modimo o o ntlheng ya lona, lo batho ba ga Saatane lotlhe fela. O ka re Modimo o ka lo ribegetsa ka tempele nako nngwe lo ntse lo o tlhodia lo re lo a o rapela jaana."

"Heela mosimane ke wena, o a nthoga kana! O tlhakantswe tlhogo ke seotswa sele sa gago se o se tshodisitseng bana. A madi a bogolo ooraKukumuru? Ntlha o ka bo o rotetse mo matlhakung bogolo. A o bone se sengwe seotswa sa Mosulu koo?"

Ga bo go lekane mo go Willem. A goga raborolo ya gagwe a re rraagwe mo phatleng baa! a re mo go mmaagwe yo o neng a sa ntse a jele kgakge baa! Ba sitlhamologa mo ditulong mowa o ile go mong wa ona. Fa mmê yo o ba direlang a tlhaga a re paapaa! a re ke tlile go bona gore go diragalang a rakana fela le Willem a se ipaya fa thining ya tsebe, madi a bo a re phatšhaa! A wela kwa le modiredi a wela kwa a idibetse. Badiri ba bangwe ba tla mme selelo sa thiba legodimo, ba sa lelele beng ba bona, ba lelela gore batho ba sule, bogolo jang Willem. Lelapa la tswalwa ka letlhaku la mongana. Bamolao ba di nna ka marago, ga boa ga ntshiwa ba go tweng ke makomonisi ka losologolo, ba bofelelwa polwana ya ntšwa seropeng ya bo ya ba tshwanela. A setlhogo sa tlhaolele!

O ne a letile ka tlalelo le letshogo a sa itse gore o tlaa re go twe o mang, a reng; e re go twe o tswa kae a reng? Tlhaloganyo ya direla ka bonako le pelo ya tiba ka lebelo a bo a utlwa madi a tlalelana mo tlhogong. A gopola bohutsana jwa gagwe mme lengwetenyanana la

mo ema mo mometsong. A boeletsa gape, mme a kokota thata, a kgoromediwa ke letshogo le gore a ruri ba a mo utlwa.

"Nnaare motho yo o kgokgothang lobati lwa rona jaaka e kete lepodisi jaana ke mang?" a bua a rata go tenega Gontekile.

"Ke a tla. Baya pelo," Mogomotsi a buela kwa godimo thata.

"Motho wa teng o kokota lobati o ka re o a le duelela kgotsa o lelekilwe ke tiabolo," Gontekile a tswelela ka go omanya a le esi kwa phaposing.

"Baya pelo ke a tla," a bua a tla a le maoto a bogale fa kwa phaposing mogatse a a kgwa manxa. A bula.

"Hee! A e bile o ngwana hê?"

"Ee, mma," sa bua se tshogile selonyana sa batho.

"A o romilwe ngwanaka?"

"Nnyaya, ga ke a romiwa mma."

A simolola go lela. Mogomotsi a tsena mo tlalelong ya ngwana a lela mo lefifing a sa mo itse, a boa a tsenwa ke poifo, jaaka mme, a ipotsa gore a kwa gaabo ngwana yo a go kagiso kampo go diragetseng fa a lela bothoko jaana e bile a sisa pelo, mme a re ga a romiwa. Tlhogo ya itotlela. Ya ema tsi!

"Nkatamele ngwanaka."

Mo lefifing la bosigo a mo tshwara a mmaya mo sehubeng sa gagwe go mo gomotsa, a mo fophola mo tlhogong. Fa a mo tshwara jaana a utlwa moriri o le borethe le boboa, a bo a gakgamala gore fa e le gore ngwana yo o ntse jaaka a mo utlwa ke ngwana wa kae ka gore fa a gopola sentle mo motseng ono wa gaabo ga go ise go nne le motho yo o kileng a tlolelwa melelwane. A batla a mo kgoromeletsa kwa. A itshwara. A botsa.

"Ngwanaka, mo bosigong jo bo kanakana o tswa kae le gona o le motho wa mosetsana mo ditaung tsa malatsi a tse di šenneng meno?"

A itse gore o tshwanetse go timetsa motlhala. Fano gona boammaaruri ga bo tshedise e bile motlhala wa motho ga se molomo. Gantsi fa o le mo tlalelong Modimo o go fa maano le go go sireletsa le fa o itse gore tshireletso eo ga e ye go go tswela mosola kwa bofelong.

"Mma, ke tswa kwa morakeng wa ga rre Seboba. Ke bidiwa Tuelo leina la me. Ke ngwana wa ga rre Kegopotswe le mmê Segogwana."

"Batho ba boKegopotswe ngwanaka, ba nna kae?"

"Kwa gae mma," a bua a ntse a sunetsa le go sisa pelo

"Kwa gae go bidiwa kae, ngwanaka?"

A tsholetsa magetla go araba.

"A ke mo motseng?"

"Nnyaya, mma."

"Ke moraka?"

"Ee, mma."

Barho ba tshwarisana bothata. Kwa phaposiborobalong Gontekile a fela pelo a botsa gore motho wa bosigo ke mang, a re o batlang? A tlhoka moarabi.

"A o tswa kwa re neng re utlwa ka seyaalemowa gore batho ba teng ba ripitlilwe ke barukhuthi?"

"Nnyaya mma ga se teng."

"Tota wa re wena o tswa kae ngwanaka?"

Go na le go araba a lela thata jaanong ka pelo a ipotsa gore o ne a dirang go sia a ka bo a sule le ba ga gabo ba gajaana ba ikhuditseng ba se na yo o ba thamathamisang ka dipotso tse ba se nang dikarabo tsa tsona. A lela a bo a tlhomola Mogomotsi pelo, yo jaanong a neng a mmona sentle mo leseding la lobone. O ne a gakgametse le go tshosiwa ke bontle jwa mosetsanyana yo, yo o bileng a le leidi la batho.

"Mma, lekgoa le rre o neng a le direla, ka bosetlhogo le bopelompe le ne la bolaya rre le mmê, nna ka bo ke sia a ise a mpolae. Ke falotse ka bobi jwa segokgwana. Ke feditse dikgwedikgwedi ke nna mo nageng, ke tshela jaaka tshwene ka maungo a naga, ke se na dijo. Ga se ka lonyatso mma ke a kopa, fa o na le se nka se hupang mma, ke ka leboga tlhe montsadi, kana kgotsa mala a me a mataragane. Ke kopa sa go buga legaba gape mma le jona boroko go fitlha ka moso tlhe mma," a bua jaanong a sa tlhole a lela fa e se go sunetsa fela.

"Nna teng foo ke ye go go batlela sengwe kwa boapelong kwa ntlwaneng," a eta a tshikinya tlhogo ka kakabalo.

O ne a fitlhela bogobe le morogo di setse. A mo tsholela. Fa a sa ntse a a ja, Mogomotsi a ya kwa go mogatse go mmolelela gore o boneng, moeng wa bosigo ke mang.

"Rra, a o robetse?"

"Fa o sale o ile, o ntse o bua le mang?"

"Ke ntse ke bua le ngwanyana wa mosetsanyana o mo phaphosing ya bogorogelo mo."

"A re o tswa kae gare ga bosigo e le motho wa mosetsanyana."

"Matlhotlhapelo rra. Ngwana yo o bua matlhotlhapelo rra yo. A re o tswa kae a sa itse le kwa a tswang teng! Bothata! A re lekgoa la ga rraagwe le bolaile rraagwe le mmaagwe mme ena a falola ka soba la mogodu mme a tswa a tshaba. Kwa tshimologong o ne o ka re o tshaba go bua, mme ka nne ka mo rapela, mme kwa bofelong a phuthologa. A re o feditse dikgwekgwedi mo nageng a tshela jaaka phologolo go tla go fitlha mono."

Gontekile a tsoga a nna ka marago gore a bone mogatse sentle le gore a tle a mo utlwe sentle.

"Mma, a nnaare o itse fa ntlo e ya rona e leng teng mo motseng?"

"Ee, rra, o raya jang?"

"Ntlo e ya rona e, e fa gare gare ga motse. Ga ke tlhaloganye gore a ke yona e motho wa moeng, ngwana le gona, a ka timelelang mo go yona?"

"Foo ga ke itse rra."

"Ke a gana mma. Ke bona ngwana yo a na le sengwe se a se batlang fa. Ke jarelo selo se. O fetile jang matlo a otlhe a mantsintsi a mangwe a, a tla go tsena fa; a itlhophela ya rona a sa re itse? Ke sa ntse ke gana. O ntse a le teng mo motseng mo. A a bue kwa a tswang."

"Rra go bosigo, e bile o bonala a lapile, re tla tsoga re mmotsa ka moso. Nte ke mo fe metsi a itsholole lorole le mofufutso, a bee tlhogo, re tla bua ka moso matlho a phage a lebane. Ga go motshegare o dinaledi e bile bosigo ga bo rune nta. Go siame nte ke mmone. Hee, e bile ke batlile ke lebala go go bolelela. Motho wa rona kana e bile o meritshana."

"Wa reng?" A bua a tlola gore a bo a sale a eme ka dinao o ka re go tilwe mokwepa ke oo. "Bona, o se ke wa mo tlhapisetsa mo dilong tsa rona, o tloga a re tshela dinta le go re tsenya malwetse a batho bao."

"Ao rra, jaanong ke tla mo tlhapisetsa kae, motho wetsho? Ke tlaa mpa ke intsha setlhabelo sa go tlaa di tlhatswa ka namana fa a feditse."

Mogomotsi a mo tshela metsi gore a tlhape. O ne a lemoga gore mosetsana o ditlhong tse di tlhomolang pelo, mme a mo sutela gore a tle a tlhape a phuthologile a tle a tlhape bophepa. Fa a fetsa a babaela a ya go tsholola metsi kwa ntle, e le gona ditlhabi le matlhoko a mosepele di ikutlwatsang, fa matsadi a mebitlwa ona re sa bue. A ntsha dikobo a mo alela. Boroko 'hura la mmotlana. Go tsena mo dikobong ga a ise a senye nako. Motho a ikutlwise, wena! A nama a re ka boroko sweu! Tota go bonala a sale a thulamela a sa ntse a tla a di lebile.

A fitlhela a ntse a mo letile ka pelo e tshweu.

"Mma, ke dikobo dife tse o robaditseng moeng wa gago ka tsona?"

"Ahaiyee! A e bile ga twe moeng wa gago! Ke tse di neng di ntse di aparwa ke banyana ba me."

"O tle o se ke wa ithaya wa re o tlaa boa o robatsa banake ka tsona."

"O gaketse tlhe rra. Nnyaya motho wa batho, ke tse ba sa tlholeng ba di dirisa."

"Mosese o a neng a o apere ona o kae?"

"Ija! Ka tla ka tsena mo sefapaanong sa ngwana wa bosigo ruri! Rra, ke o tsentse mo bateng ke o tshetse melora le metsi a a belang. Ke tla tsoga ke o bona ka moso le tlhabile matlho a phage a lebane."

Ba robala Gontekile a le huba semolangwana, mme ka boroko bo tshwana le loso, jwa se ke jwa mmotsa gore o belaetseng, jwa mo re pii! Moeng a robala kgoo! Go bonala o ne a bo a lora a le mo hubeng sa ga Aborehamo. Ka mahube a naka tsa kgomo a phaphama, a batla go tlhaba mokgosi ka a sa itse gore o fa kae, a re a jaana madimomajabatho ale a go ja bagaabo a ga a mo tshwara. A šadikanyana matlho jaaka namane ya lebelele e tlhatlhetswe mo sakaneng e bona motho, mme tlhaloganyo ya gakologelwa ka bonako. A khubama a leboga Modimo o o mo sireleditseng go fitlheng fa, a bo a o kopa gore o mmee teng fa bathong ba, ba a gakologelwang

gore ga a itse gore ke boorramang, ba mo amogele, ba mo tsale, ba mo dire ngwana wa bona. A simolola go akanyetsa ka bonako gore a dire eng se se ka dirang gore a amogelwe a bo a tsewe jaaka ngwana. A ipotsa gore a go na le bana, fa ba le teng ba tla mo tsaya jang? A ba tlaa mo amogela? O ne a godisitswe sentle, a rutilwe gore motho o ja ga mofufutso wa phatla ya gagwe. Rraagwe o ne a tlhola a mo raya a re ngwanaka, fa o sa dire ka diatla tse tsa gago, o itlwaeditse go iteba diatla, o tla tsoga oo ja "masepa" a bankane ba gago. A utlwa ka tsebe, a tshola ka tlhaloganyo, a boloka mo pelong. A swetsa go ipaya ka diatla.

A di raga, mme a gakologelwa gore o bone mme Mogomotsi a tswa ntlha efe ka metsi maabane, le go tsoga o tshwanetse go tsoga go ise go tsoge ope go boloka diphiri le makunutu a gagwe. Lobadi lwa ronkgega fa a gopola se se mo diragaletseng. Ntho e tlaa fola, fela lobadi lo emere go ya losong. A akofa a ikgalemela, a kgalemela pelo ya gagwe go lebala tseo, go lebelela kwa pele. Kwa borobalong bagolo ba utlwa a ntse a re kgokgorotlho! kgokgorotlho! fa a batla dilwana tsa go tlhapa. Ba botsana gore o ka ne a dira eng mo diphifing.

"Mma, o bone moeng wa gago a se ke a tloga a re ela ka dinakana metsing. O ya kae masigo jaana go sa ntse go robetswe?"

"Šššš! A re ke re mo tlogele re tle re bone gore o ikaeletse go dira jang. Legodu le tshwarwa ka morwalo. Fa re ka mo tshoganyetsa, re tloga re mo thibela go dira se tota re ka mo itseng ka sona."

Gontekile, jaaka bosigo, a ineela a le huba semolangwana. Dilo tsa basadi, o ka se di kgone. O tlaa ingamola tlhogo.

"Nna ke itse go twe moeng o naka di maripa, mme ntlha wa gago moeng o dibedi, o tshetse molapo mme e sa le tlou?"

"Ke rile baya pelo tlhe, rraabo. Tlogela tlhware e ntshe mebala."

Tuelo a bula letlhabapheto. A alola dikgaswana tsa gagwe. A itlola ngwanyana wa phetakapejana, a tswela kwa ntle, a batla fa go godiawang molelo teng. A olela molora mme a gotsa. A bona kgamelo e kgolo ya lekapa, a lemoga gore ke e e tthatlegang metsi, a ga metsi mo tsageng e kgolo a e tlatsa mme a e baya mo matshegong mo molelong gore a thithofale gore e re bagolo ba tsoga ba kgone go ipudulola. Ena a tshela a a tsididi a tlhapa, a fetsa a boela kwa molelong go bona se

o ka se dirang. Fa a gadima a bona lofeelo lwa motshikhiri. A se ke a tlhola a re ka moso, a thuntsha lorole. Fa letsatsi le re thusu! ke fa a feditse go feela lelapa le lebala. O ne a emela bagolo go tsoga go tla bontshiwa dilwana tsotlhe tsa go dira mogodungwana le sefitlholo. O ne a tshaba go ya go ba tsosa ka a itse gore moeng ga a dibedi, o sa le magorogo mašwa mme tlotlo le go ba tshaba ke tsona molaodi wa gagwe. Ba tsoga go sa le phakelanyana go gaisa malatsi otlhe go bona se moeng wa bona a se dirileng le se a se dirang. Ba fitlhela mosetsana wa moeng a dirile diaba.

"Hmm! Ijaa! Ka re o bone gore a ipee ka diatla mmaago," ga tshwaela Mogomotsi a buela kwa tlase, a kgatlhegile le go itumela. Rre wa teng a penya fela ka leitlho le ka mongebo o o bokoa, a bo a tshikinya tlhogo, go bonala a le pelopedi.

"A ga se jarelo wena fa o bona selo se?"

A tshagela ka mo pelong Mogomotsi, a setse a tseegile maikutlo e bile a mo rata. A se ke a itse gore go tla jang, fela a leboga badimo ba gagwe. A ranola malepa a go ralala motse ga gagwe mme a tota kwa ga gagwe. Modimo! Modimo nana! A bona gore fa a ka latlha mosetsana yo o majato jaaka yo, o tlaa bo a se botlhale. Ee, go boammaaruri ga a tshwanela go mo wela godimo jaaka ntsi e wela mo mašwing a a bolelo. O tshwanetse go mo lepa dikgwedinyana, mme fa a ntse jaaka a setse a bonala, a mo tshole dingwaganyana gore basetsanyana, Gobuilwe le Mmaletsatsi ba gole pele. O ne a ba gakgamaditse tota. Fa a sena go bontshiwa matlhare le dikopi a dira mogodungwana mme fa a sena go tshelela bagolo, ba sa ntse ba a nwa, a dira sefitlholo. Fa ba ntse ba a nwa jaana ba buisana ka ena. Ba dumelana go mo amogela le go mo tshola. Go tla ipaya ena ka maitsholo a gagwe. O ne a ba tswetse melomo.

Ba mmita go tla go tlhalosa gore tota a re o tswa kae, go rileng, go tšile jang? Ngwana wa batho a swetsa go ipoloka ka maaka le go boeletsa kgang ya bosigo fela jaaka a letse a e boletse. O ne a sa batle gore ka gope fela a tshwaraganngwe le ditiragalo tsa bošweng jaana a tloga a bolawa kgotsa a busediwa morago. Ka dinako tse dingwe go botoka go se tume go na le go tuma, go botoka go se itsewe go na le go itsewe. E nako, ke ya motlhala wa motho ga se molomo, e

se re gongwe o re o raya motho o re nna kana fa o mpona ke riana ke morwa semangmang, a tloga a go ratha tlhogo e ka molamu a re rraago o kile a mo dira engeng, ba le kaekae. O ne a bua a le ditlhong, fela kwa kutung ya loleme a ritibetse e bile a digile maikutlo. Ka pelo ba re ngwananyana yo, le fa a lebega a le monnye, go bonala a sa le ngwanyana, o dikakanyo di tebileng. Ba swetsa go mo tshola go fitlhelela fa ena a batlang teng.

Banyana ba ga mme Mogomotsi ba bidiwa mme ba mo mo itsisiwe, mme le bona jaaka mmaabo ba iphitlhela ba mo rata tota e bile ba mo itumelela. Mogomotsi a ikutlwa a gomotsegile. Morago ga malatsinyana, Gontekile a ya go bega moeng kwa kgosing. Kgosi Ketshwerebothata a amogela pego, a bo a tlhaloganya kgang. Ena le lekgotla ba letlelela Gontekile go tshola ngwana wa letimela go fitlhelela a bona ba ga gabo.

Dipotso dingwe tsotlhe tse mosetsana a neng a ka di bodiwa gape, o nnile a di ba arabela fa ba ntse ba mo lepile mo dikgwedinyaneng tsa ntlha. A kgona go itudisa fatshe le go ipaya ka diatla. O ne a tlhokomela basetsanyana ba ga Mogomotsi jaaka bomonnawe, a ba ruta le tiro ka boineelo le bopelotelele. O ne a itse ditiro tsotlhe mosetsanyana yo, tsa sesetsana le tsa sesimane. A itse go fefera, go sila, go olosa tota le go dila le go kgapha; a itse go gama le go golega dipholo. O ne a gakgamatsa gore mo dingwageng tsa gagwe dilo tsotlhe tse o di ithutile kae, leng. Go feta foo se se neng se gakgamatsa bogolo ke go re o ne a le thata ya sesimane, tota le go gaisa le basimane ba bangwe. Rre Gontekile o ne a kgona go mo dirisa mo ditirong tsotlhe tsa gagwe, a sa ngongorege gore ke mosetsana. Dingwe tsa tsona o ne a di itirisa ka esi, Gontekile a bo a re ke a mo thibela gore mosetsana ga a nke a dira seo tlhe ngwanaka, ipolokele bosadi jwa gago ka moso. O fithele a swabela gore o ka re ga a mo tshepe. Mo pelong Gontekile a lebogela Modimo gore ga se lesilo. O mo timile mosimane a ntse a itse gore o tlaa mo tlisetsa mosetsanasesimane ka lengwe la malatsi. Mogomotsi le ena ditiro tsa legae di itira tlhe, ke a go bolelela. O ne a le setswerere se se tlhomolang le Mmopi pelo. O ne a sa gakgamatse ba ga Gontekile le Mogomotsi fela, batho ba motse ba ne ba mo tswela pelo, o ka re o ka bo a thwetswe ke bona.

Ga twe pholo e tona ga e nke e nnyela boloko jotlhe, gompieno go bonala e potlana le yona e dira jalo. O ne ka nako ya go welwa ke leru le lentsho, a dira mophato wa borataro mo sekolong sengwe sa kereke ya Roma se se neng se le mo go nngwe ya dipolase tse di gauifi. Ba ne ba robala kwa teng mme ba tla gae Labotlhano o mongwe le o mongwe. O ne a le moithuti wa maemo mme barutabana ba gagwe ba ne ba solofetse tse dikgolo mo go ena. O ne a latotse gore o kile a tsena sekolo fela dilo tse a neng a di dira tsa boitseanape di gakgamatsa e bile di boifisa, fela a sa ithalose botlhofo, bogolo jang ka go ne go sa solofelwe bokgoni jo bo ntseng jalo mo Motswaneng ka nako eo, bogolo jang wa motho wa mosetsana. Batho ba Modimo ba tshoga gore ba tlaa lala ba tsentswe ke "lekgoanyana" mo nthagarageng le dikgolegolong.

A tsholega tlhe khutsana ya batho. Ba gola bana ba ga Mogomotsi, ba tlamelesegele, ba mo rata jaaka e kete o tsetswe nabo, ke mogoloabona wa ga rraabo le mmaabo. Le ena a ba rata jalo, a ba rata go gaisa. Mo go ena ba tshwana le lewelana la gagwe Bontleeng. O ne a ipolelela le go ikana gore, ka a paletswe ke go femela Bontleeng, ba bona o tla ba femela ka botshelo jwa gagwe fa go tlhokega. Fa a ne a le esi gantsi o ne a hutsafala thata fa a ka gopola Bontleeng, a fitlhela gore o mo siamololetse ka gore e re ba tlile mmogo mo lefatsheng a mo tlogele a le esi mo lefatsheng leno la bohutsana. Tsholo ya fa ga Gontekile, e ne ka gale e mo lebatsa mahutsana, e dira fela e le gore pelo lesilo ga e le bale.

Batho ba motse ka e le bomasenya, e le bontsi e tala mabodisadinama, ba simolola dipuopuo. Go ne go le mosadi wa segagapa, yo o gadiketsweng dithotse ganong, a bidiwa Lefiso. Mosadi wa loleme lo lo kotameng, wa sebuo se se thata, e bile e le mmametlae. Bontsi bo mo ratela seo. Fa o ne o ka fitlhela basadi ba mo mokoanetse o ka re dintsi di mokoanetse sebedu sa kgomo ya serotswana, fa ditiro di eme, ba ntse ba re kekeke! ka ditshego, o ne o tla lemoga fa ba jela mo seatleng sa gagwe. O ne a ka tlhama kgang, ya rona ya bo ya tshwanela. Ba ne ba ngongoregela go nna ga mosetsana wa moeng kwa ga Mogomotsi. O mo dirile motho. O ya kwa a ratang teng, a itse gore kwa morago tsa lelapa la gagwe di tlaa sala di itsamaisa; le Gontekile o tshela jaaka kgosana o roma a ntse ka marago. Ba ne ba re ke eng fa ngwana a ne a sa nne kwa kgosing. Ba bua dipuo le bomonnaatsona, Lefiso a di rwele tlhogo. "Bomma, kana borara bo tsaya nako go lemoga dilo. Ke bona gore mo nakong e e tlang ba re adime marokgwe re nne fa kgotleng fale re akanye le go rera dilo. A ba itse se ba se dirang? Kana ba tiisa mme le rre ba moko wa go tsamaya ba ikgapela bana ba batho ba bo ba ba fa maleba a gore ba tswa kae, ke bomang. Lo kile lwa se bona kae ngwana wa dingwaga tsa mosetsanyana yo, a timela le go timelelwa ke kwa ga gabo fa e se dilo tsa ka bomo," a bua a tiisitse mogopolo, lentswe la gagwe e se la metlae, e le la motho a menne phatla.

Kgang ya tlhantlhela ya rwala dinaka le matlhao, ya mela maoto le diphuka ya anama jaaka bolwetse jwa leroborobo, ya bo ya thula

Mogomotsi le monna wa gagwe. Ba re ba a itshoka, ba tšhotlhelela kobo le leswe, ba babalelwa ba bo ba bona gore go botoka gore ba mo ise kwa kgosing go ya go nna teng kgotsa a tsewe ke lelapa lengwe le lona gongwe le ka kgonang go emelana le go itshokela dipuopuo tse, tse ka moso di tlaa tsogang di ba dira baloi jaaka bona. Ba ikutlwa ba swabile nko go feta molomo, mme bogolo ba swabetse ngwana yo wa batho, yo jaanong go bonalang a utlwa dipuopuo tse di maswe tse mme e bile a sa itse gore o ka tlhalosetsa jang bomasenyetsa ba, gore ena o batla go nna le ba ga rre Gontekile. Ka lengwe la malatsi a bo a ntsha mosi ka sekhurumelo, a tota mme Mogomotsi.

"Mma, ke utlwa batho mo motseng mo ba bua dipuopuo ka nna. Ke eng tota fa batho ba se ke ba bua nnete jaana? Go utlwisa botlhoko. Bona gore ke nna ke itlisitseng fa go lona ke tlhaga ke tshaba, ke le motshabi le motimedi, yo o se nang legae, lwa ntshola, gompieno ba batla go lo golega ba re lo tswa go nkutswa. Mme yo Lefiso yo, o ntse jang, mma?"

Mogomotsi o ne a reeditse ka pelotlhomogi, a lemoga gore jaanong ngwana yo o ya go tlhakatlhakana. Pelo ya gagwe ya gamukela kgodu e khubidu.

"O ntse jang tota mme yo mma? Gompieno o tsamaya a raya batho a re lo ntirisa jaaka lekgoba. A ke re ga a itse tsamaiso ya lelapa le? O bua jaaka e kete ke ngwana wa losika lwa gagwe. Ke go re fa ke gopola gore lo tlhola lo nkomanya, wena le rre, lo re ke iiphe nako ya go ikhutsha, le go tsholetsa rre o tlhola a nkomanya a re ke mosetsana ke se ke ka nna ka tsholetsa dilo tse di bokete, ke ithekegele, ga ke itse mo botshelong motho o batlang. Ba re lo ntirile ka ditlhare gore ke otobale ke fetoge morubisi wa fa ga gago. A batho ba mohuta o, mma, ba ba maaka jaana, ba tlaa tsena ka kgoro ya legodimo?"

Mmaagwe o ne a tlhomoga pelo thata, a utlwa botlhoko jwa ntho. A mo atamela a mo fophola mo tlhogong ka lorato.

"Hm! Ngwanaka, ke botshelo. Ga o ise o gole. Ka moso e tlaa re o le mogolo, o le mosadi o godile, o tlaa itse bokao jwa dipuo tse. Motswana a re go ja ga go ratanelwe. Lefufa le kile la apewa le letlapa, ngwanaka, letlapa le ne la butswa, lefufa la sala le ntse le rile khirii! jaaka nawa ya phure. Kana jaanong ba lebile bontle jo o bo

dirang fa, ba lebile gore le go gola o a gola. Wena o tswale molomo ngwanaka o re tu! e kgang e, ke ya rona bagolo ga se ya lona bana. Ke rona ba jaanong motho o a neng o pegwa mo logonnyeng go sa re sepe, o bapolwa. Fa ba lapile le wena o lapile, ba a go pagolola jaanong ba pega yo mongwe yo o sa nang le mafolofolo a go ba jesa monate. Mo botshelong ka dinako tsotlhe, o fitlhela go ntse go na le phetlhi. Modimo o dirile botshelo jalo. Fa go ka bo go sa nna jalo, botshelo bo ka bo bo le bosula tota."

"Ao mma, a wa re botshelo bo monate fa bo nna jaana?"

"Ee, ngwanaka, bo monate! A ke re mo go phetlhi gona bo monate ka gore ke ona mofuta wa botshelo o a o batlang? Monate wa botshelo jwa gago, ke bosula le botlhoko jwa botshelo jwa me."

"Ija! Mme ntlha re tla sotlega."

"Ngwanaka, go sotlega ke sesabotshelo, e bile ke go tlhalefisa motho. Mathata motswedi wa botlhale."

"Jaanong mma?"

Mogomotsi a hupa le go kgwa mowa o montsi pele a araba. "Ka mokgwa o dilo di ka teng ngwanaka, o intshwarele fa o ka kgotšwa, kgotsa wa utlwa botlhoko, ga se a me ao maikaelelo. Ke lemoga gore gore re ithole magala tlhogong, re tllile go bo re tshwanela gore re go ise teng kwa kgosing jaaka ba eletsa."

Hei! ngwana a ikutlwa a wetswe ke seru jaaka ramotwiisaneng. A seka dikeledi mo matlhong, tsa fologa le marama, a tlhomogile pelo, a tlhomogetse batsadi ba gagwe ba ba gobololwang jaana, le ena a ithhomogela pelo gore batho ba mmona khutsana le mogotlhwanaolobakeng modikwa o se nang waabo, ba mo ja mogontlho a le fa, ba bua le go fetsa ka ena jaaka ba rata. Ba itse sentle gore ga a ne a fiwa sebaka sa gore ena o akanya eng, o bona dilo jang le gore o eletsa dilo di ka mo diragalela jang, a le kae? A lela tota jaanong, Mogomotsi a bo a tshwanela go tshwaragana le go mo gomotsa. A gopola motlhang a neng a goroga. Le ena a o gopola. Ga ba ise ba ke ba gopole gore motlha o o jaana o ka tla, wa tla ka tsela e o bonalang o tlaa tla ka yona e. Tsa ga Mogomotsi le tsona tsa mo farafara. A bua a ntse a lela.

"Mma, fa ele gore go ka twe ke itlhophele kwa ke batlang go nna teng, ke ya go itlhophela go ya go nna kwa ga mme Lefiso. Ke tlaa nna le ena le bana ba gagwe ba ba botswa bale sentle. O tlaa ikotlhaela mafoko a a maswe a o a buileng ka nna le lona batsadi ba me ba ba mpelokileng mo nakong ya ditlalelo. Modimo, mo botlhaleng jwa ona o ne o nkgorositse mo lelapeng tota le le itseng balatlhegi. Ke bona ke ya go latlhega tota. Fa ba mpotsa gore ke mang, ke ya go ba raya ke re kwa ke tswang teng ke ne ke bidiwa Tshotlego, mme ba mpitse jalo," a digela a ntse a sunetsa.

"Ngwanaka Tuelo, le fa go ka diragala eng, ke go kopa gore o se ke wa ipusolosetsa. Modimo ga o batle jalo. A o itse gore le gona fa o dira jalo, ba ya go akanya gore o gotsitse ba gaeno? Ba ya gore o tswa mo losikeng lo lo maswe, ke sona se bagaeno ba bolailweng ka sona se, ba bolaetswe makgakga, le wena o ka bo o ne wa bolawa. Direla Modimo ngwanaka."

"Mma, a Modimo o rata batho ba dira jaaka mme Lefiso jaana?"

"Ga o rate ngwanaka, fela o rata batho ba ba dirang pharologano mo botshelong. Ke ona o tlaa busolosang, mme ka Setswana molato o sekwa ke ditshoswane."

"Ke a go utlwa mma, ke lebogela dikgakololo tsa gago tse dintle. Modimo o go tshegofatse."

Kgang ya kurutla, ya kukela jaaka sebi. Motho ga a itse gore mhenyasilo mmoele. Borara jaanong jwa simolola go emisa ditsebe fa jaanong mme Lefiso a setse a tsamaya a omanya le go nyatsa kgosi le lekgotla. O ne o ka re o tlhotlholwa ke motho.

"Bomma, borre ba motse o, ba a gakgamatsa tlhe! Kgang e, ga se e e ka bong e tsewa botlhofonyana jaana. Ke utlwa le lona bomme lo didimetse go bonala lo kgatlhega kgotsa lo itumelela se lo se bonang se. Kana selo se, se segolo bomma. Ga re ka ke ra amogela, nna Lefiso ga ke amogele botlhofo fela gore rre yo le mme yo, ba wetswe ke ngwana bosigo ba robetse, a phirimelelwa fa go bona. Lo itse ka eng gore golo fa go mathata fa? A lo itse gore go diragalang fa lo ntse jaana? Bagaetsho, re fa batho sekao se se maswe thata. A lo itse gore ka moso mongwe le mongwe mo motseng mo o tlaa bo a na le ngwana

yo o phirimeletsweng fa ga gagwe? Ga lo bonele dilo pele lona. Ka moso lo ya go kgalema batho ba bangwe jang? Re tlike go nyelelelwa ke bana go simologa gompiano fa e le gore ngwana fa a thwetswe ga a tsibogelwe, a batlisiwa ba ga gabo. Batho ba metse e mengwe ba tlaa itseela sekao sa lona. Bagaetsho, a ngwana a tlhokomelwe."

Mme mongwe a mo tlatsa. "Bomma, mme Lefiso o a bua. Re digile ditsebe jaana o ka re re diesele tsa metsofe. A re o re kabolola ditsebe ga di kabologe; a re o re bula matlho re tuntubetse; a re o re bula ditlhaloganyo re korobetse; re gemile jaaka bogobe bo fagilwe pitsa e sa bele. Go diragalang bomma?"

Ba tlhotlholega basadi bomme. Ba tlatsana. Ga tlhoka le yo o reng tsere tlhe! ga e ke e ja ngwana e sa mo tsala. Borre ba e utlwa, ba utlwa le ka moo e tlaa ba tsenyang phefo mo motseng ka teng, le ka moo e tlaa senyang kagiso ka teng, ka jaana e tsere molebo osele. Ba thulanya ditlhogo, mme morago ba swetsa go e ngunanguna le kgosi, e tle e fetisiwe e ye kwa morafeng. Mme yo Lefiso o ne a tumile ka bokgeleke le bogogotlo. Borre ba itse gore fa e tla ka ena tshipi di ya go jana. Fa kgosi a kopana le yona e tšhotlwa ke borre kwa kgotla, a lemoga gore di fetotse mebala. O ne a bua a tiisitse lentswe, a ikutlwa.

"Bagaetsho, lo bua tota ke a lo utlwa. Potso e nna ka nosi ke ipotsang yona ke go re a ke re rotlhe fa re ntse jaana re eme ka tetelo gore mokgosi wa mpatliseng koo o utlwala kae? Nna fa motho a ka tsena fa a kaya ngwana yo jaaka ke mo itse, ngwana le ena a gakologelwa gore ke mang, ke ya go mo fa beng. A ga go jalo borra? Ngwana o kaile fa ba ga gabo ba bolailwe. A ga go jalo?"

Borara e a ne e kete bo tlaa fatlhologa, jwa bua jotlhe ka kgakgamalo le tumelo gore, ee, go boammaaruri ngwana o batlisiwa ba ba mo itseng ka sephiri.

"Banna bagaetsho, nna ke itse le go tlhomamisa gore ngwana yo fa a goroga mono o begilwe. Ke lona lekgotla le, le le neng la dumela gore a batho ba ba Modimo ba, ba tshagetse ngwana go fitlhela ba ga gabo ba utlwala. Se, se se tseneng le go utlwala mo motseng o gompiano, ke sesele. Lo se ke lwa dira kgotla e ya mantlwane borra. Se se sweditsweng fa, re se swetsa re ikutlwa, a ga go a nna jalo?"

Ba dumaduma, ba inyatsa le go tlhajwa ke ditlhong ka jaanong kgosi a bua a feditse mogopolo.

"Borra, ke kopa gore go tloga fa, rre mongwe le mongwe a tlhokomele molomo wa mosadi wa gagwe. A lo a nkutlwa? Basadi ba le bantsi ba thubile metse gotlhe mo, e le mentsi. Fa lo bona batho ba sa tlhole ba tsaana sentle jaana, ba sa tlhole ba agile, ke ka lobaka lwa mosadi. Ithuteng mosadi, borra. Gona jaanong re tsentswe ke puo ya mosadi kgotla, puo e re neng ra e kopanela fa, ra e swetsa. Wena rre Tsatsi, ke a go roma, a o a nkutlwa?"

"Ee, mong wa me ke a go utlwa," a bua a le ditlhong a itse gore selo se mo tlhogong.

"Ke go roma lekgotla lotlhe le le reeditse. Tsamaya o ye go kgalema mosadi wa gago, Lefiso. Fa a go palela, o mo lere mo borareng bo tle go mo go kgalemelela. Fa go ka se direge jalo, re tlike go fetoga basimanyana ba dinkgalankgala le dikgomo tsa mmopa, re tlhola re seka re sa fetse le gona re seka ditlontlonkwane. Borra, a lo nkutlwile?"

Borara jwa dumela jotlhe bo swabile.

"Wena rre Tsatsi, ke go roma gape kwa mosading wa gago. Tsamaya o mo ree o re go tloga gompieno a simolole go batla batsadi ba ngwana yole go tsamaya a ba bone, a tle a fetse go nna le matshwenyego. O mo thuse rra, bongwe ke bobedi."

Tsatsi le borara ba lemoga gore e ingwaile ka la pele, fa e le tshipi ba e tshwere ka fa e fisang. Ba ithadile ka thipa mpeng.

"A lo itse gore se lo se dirang ke eng borra? Lo tsenya ngwana yo matshwenyego, dipelaelo le bohutsana. Ga lo mo gomotse, lo senya batho ba a nnang le bona leina, lo jala mowa o o maswe o o neng o se yo mo go ena, mme o ya go nna le bona ka go ba tshaba. Nna, jaaka kgosi, ke rebotse ngwana yoo a le mo thateng ya me go nna koo, ke itse sentle gore o koo. Fa a bogisiwa ke tla mmona. Go na le batho ba ba mmeileng leitlho. Ke kopa gore lo gole, lo nne banna," Kgosi Ketshwerebothata a digela lentswe la gagwe le tletse tshwenyego le tshwetso e e tebileng.

Ba ne ba dumela fela ka bongwe jwa pelo gore go nnile le boatla jo bo maswe, o ka re motho wa mosadi a sa ikgabetsa. Kutlobotlhoko e e

tlhabang pelo jaaka lerumo la segai ya bo bogolo e aparetse rangwana yo o tladikilweng ka mamphemphe ke baitsepupo. A bua pelo e rotha madi.

"Kgosi le lona borara, ke tlotla rre yo go tweng Motswana. Rre yoo mong wa me le lekgotla le le tlotlegang, o ne a lepile dilo a bo a di lepa, a bo a bona gore tota fa e le botshelo ga bo na kutlwelobotlhoko, mme a re mokgori wa moriti ga se monni wa ona, a bo a tsewela pele ka go re motlhapisapodingolwana ga se moegami. Ngwana yo nna le mosadi wa me, o re sotlile mmele le mowa. Fa go le kana batho ba bangwe bona ba bona fela go athama ka dipuo tsa ditshotlo, makgakga, lonyatso le dithogano ba mpitsa legodu le moloji. Kgosi ya me e e tlotlegang, ke kopa o nthuse, mong wa me, o mpagolole lentswê le. Ka mokgwa o ke kgopilweng ka teng mong wa me, ga ke dumele a ke tlaa tlhola ke kgona go tshela monate le ngwana yole wa batho yole. Ka tlotlo le boikokobetso, rra, ke tllile go dira kopo e le nngwe fela, fa e ka se tshwenye maikutlo a gago modimo wa me. Ga se ka lonyatso mong wa me, fela ke kopa ka boikokobetso gore rre a rebole ngwana go tswa kwa ga me a ye go nna kwa ga rre Tsatsi, go fitlhela ngwana ba ga gabo ba mo utlwela kgotsa rona re utlwela ba ga gabo. Ke kopa ka pelo le mowa o o phuthologileng kgosi ya me, mme e bile ke rapela thata gore mong wa me a se ke a nkopa go gogela mafoko a me morago, ka gore ke tshaba go bogisiwa ke morafe wa gago rra. Nkutlwele botlhoko mong wa me, ke a go rapela. Ke eme rra."

Ooo! Tsatsi wa Modimo ke fa a tlhabilwe ke ditlhong mo go maswe mme a leka go bua go iphemela, tota e le eng fa e se go iphalatlhong.

"Kgosi ya me e e tlotlegang le borara jotlhe, ke ema ka go kopa boitshwarelo. Ke ema jaana ka ditlhong tse di tlhomolang pelo. Ga ke itse betsho, nna ke ithaya ke re golo mono re na le kgololesego ya puo, ka jaana mmualebe o a bo a bua la gagwe. Mongwe le mongwe ka jalo, o ka bua a ntsha dikakanyo tse di ka reediwang tsa bo tsa tlhotšhwa ditlhokwa mme ga tsewa se se molemo. Ka nako e nngwe fa puo e sa buega jaaka e kgosi ya me, fa re welwa ke seru, re a akabala re bo re inyaletse go sa runang dikgang tsa rona ka kelotlhoko go ka bona difatlhi. Gona mong wa me, ke utlwile ke tlaa fitlha ke kgalema.

Ga a mpalele mosadi wetsho, mme ke palelwa ke go re motho ga se kota. Fa o bua le motho, o a akanya le ena, a bo a bua se a se gopolang se ena a ithayang a re o nepile ntswa a fosa. Fa go sa letlelelwa go akanya mo motseng o wa gago mong wa me, lo re bolelele. Ke itaya seatla mo godimo ga se sengwe kgosi ya me."

"Batshweneng betsho, lo intshwarele thata. Ke rata go botsa gore mo motseng o, batho ba idiwa ke mang go akanya jaaka ba batla? Hm! Ke mang? Se nna se ntshwenyang bogolosegolo bagaetsho ke go re re tsee malatsi fa, re tšhotlha kgang ya ngwana yo, mongwe le mongwe a phuthologile a tla ka dikakanyo tsa gagwe, re bo re dumelana, e re kwa bofelong dikgannyana tsa lefufa di tsenye dikakanyo disele mo megopolong ya lona, borra, lo bo lo butsolose kgang. Borara jo bo tlotlegang ntetlang ke athole rre Tsatsi, kgomo. Ke feditse, borra."

Mmabatshedi a le kae! Ba di tlhaoletse di bekerwe. Kgang ya akabatsa Batshweneng, bangwe ba akanya go kopa rotwe go rita borelelatshwene, e se re gongwe ya tloga ya goa thata ya tsenya mothape tsebetsebe. Ga re tu! Borara jwa tshaba go mo kgwa dikgaba. Moriri o mosweu letlhogonolo baswi ba sule ba o lelela, mme o a tlotlwa. Tlhogoputswa mongwe a ipeta pelo a leka go tima molemo.

"Rraetsho, kgosi e e tlotlegang, Mmabatho! Kgang e, e re tletse mpa, ya re bipela e se dikgobe. Ruri nna ke ikotlhaela go bo re ne ra letla kgang e go boela fano. Rra, mabele a kgomo mane. Re kopa gore o re inele diatla metsing. Re bana ba gago, morena, kana phoso e tsamaya le mogatisi, ka moyanokeng ke mothubi. Ke lwa ntlha dilo tse di diragala, rra. Itshwarele morwadio tlhe, Mmabatho. Morwao o utlwile o tla ya go bua nae. Ke eme, rra," a digela a ingotlile e bile a tshogile le lentswe le roroma.

Ijaijaja! Motho a bo a tshetse lebolobolo mothaba matlhong, a iphitlhela a tsoberile ntlhwere, a re ke tthatlaganya dikgonotšwe tsa dinao. Mogolo ga a ke a kgotla tau, e se re e garuma ya mo kgotlela boputswa. Ba ba ntseng ba sa mo itse ba simolola go mo itse morago ga dingwaga tse ditelele.

"Hei, wena monnamogolonyana ke wena, o a reng? Ga ke ise ke go rate mo botshelong jwa me, o a itse! Fa nka bo ke itse go bolaya, nka bo ke sa bolo go go bolaya. Nna fa fatshe o mpherosa sebete."

Kakabalo le tidimalo tsa aparela lekgotla lotlhe. Ijoo! Ijoo! E re di ja maaparankwe, mahutsana lo itlhoboge. Ga re tsididi! Ba o tlhoka ba o rwele. Dikakanyo tsa silasila, ba lemoga gore bodila bo monate, fela bo bolaisa lesokolela. Motho ga re e re o galefa o se itetle go garaswanya, e se re gongwe wa ikotlhaela mafoko a gago. Motho a bua a le mo maamong, a ikitse.

Bogosi ga bo fete dingwaga, le dingwaga ga di fete bogosi. Modimo o bopile bogosi le botsofe ka tlotlo. Bašwa re eletsa go nna dikgosi le batsofe, fa balala ba lelela go nna dikgosi, dikgosi di lelela go fitlha kwa botsofeng, fa batsofe ba lelela go boela kwa bošweng. A tshela letswai mo nthong.

"Rre Tsatsi, lo tsoge lo ya go tsaya ngwana yoo kwa ga Gontekile, lo mo tlhokomele go fitlha ba ga bona ba tla. Ke se ke le ka motlhaope fela, ka utlwa ngongorego epe ka ga ngwana le ka lona. Ke feditse, a re phatlalaleng."

Ditshwene tsa ntshiwa ke senya mo tshimong. Fa borara bo fitlha kwa gae, ntšhwe a tima molelo ka diphuka, ba kgalema ba sa kgale mathe ganong, ba bua ka lentswe le le tiileng gore e nne la bofelo go diragala jalo. Kwa gae, Tsatsi a goroga a nyemile moko. Ena, mmogo le ba bangwe, o ne a sa ntse a gamarisitswe ke mafoko a kgosi gore a jaana dikgosi Modimo o di tlhaoletse go tlhoa batho ba tsona. A batho botlhe ga se ba kgosi? Kana fa kgosi e ka nna le ba e leng ba yona, ga e tlhole e le ya Modimo, ke ya lefatshe. Kgosi ga e tlhoe e bile ga e tlhophe batho ba yona, gone botlhe mo go yona ba a tshwana. Se ba se boneng le go se utlwa gompieno, se ba tshikintse dipelo.

Go gorogeng kwa gae, Gontekile a di tshela Mogomotsi, mogatse, a se na mathe ganong. A lela dikeledi Mogomotsi, a sa lelele thata go latlhegelwa ke Tuelo, mme a lela segolobogolo fa a gopola Tshiamo wa ga Tsatsi le Lefiso. Gontekile o sale a tsenya tlhogo jaaka sebokolodi, o ka re motho a tswa mokola. Mogatse o ne a sa itse botlhoko jo bo mo pelong ya gagwe; fa a ne a bo itsile!

“Rra, a tota lo nama lo tsaya ngwana wa batho lo mo pega mo logonnyeng, lo mo lathelela manong? Ke swabile nko go feta molomo. A lo itse se se yang go diragalela ngwana yo wa batho kwa lelapeng lele? Lo mpaletse, borra. Fa motho a sa tshabe go tsenya tlhogo ka fa gare ga motlokolo wa ga mmaagwe, e bile a sa tshabe go thaphola phuduhudu ya ga rraagwe, lo leka eng tota, borra? Kana dilo tse lo a di itse, lo di itse sentle le e bile e le dipipimpi, fela ga di tlhoke go dutla. Ga ke gane ka ngwana yo, fela nka gana ka ena go direla Modimo. Ke tlaa lo mo rebolela rra, fela ke tlaa nna ka tetelo. Ke tshaba fela gore go tloga go twe ke gana ka gore ke batla lekgoba. Mogatsaka, a re golole ngwana re tswe mo dilong.”

Ba didimala lobakanyana, o ka ithaya wa re mongwe o sule, fa o ba fitlhela. Mo go bona letsatsi leo e ne e le la mahutsana. Ba bitsa bomorwadiabona, go ba bolelela a mašwa go tswa kwa kgotleng. O ne o se yo! Ga re khuru! ka selelo sa banyana ba babedi. Ba tsena mo letogong la go ba gomotsa. Ba ne ba lela jaaka e kete motho o sule. A gona ga a swa! Batsadi ba ba rapela gore ba itlhoboge, lorotse lwa makopo ga lo na kgodu. Morago ba didimala, fela ba sa gomotsega. Moleko o mogolo ke go bolelela mong wa dikgang mafoko. Ka

mokgwa o e leng kgang e ba sa e rateng ka teng le bona ba a e tshaba. Potso e e thubang tlhogo ke go re mmoladira ke mang? Phokokgolo ga e tswe ka ngwana wa motho. Mogomotsi a re Gontekile, Gontekile a re Mogomotsi, kana ngwana ke mosetsana o bolelelwa ke mmaagwe. Ya ba rotolela matlho. Ba swetsa go e dira mmogo.

A ya go mo leba a ntse a kgapa lelapana ka boloko jo bontle jo botalatala jwa bojang jwa selemo, e bile go nka kgomo, methalo e mentle e tsamaela ntlha e le nngwe, fa e mengwe e ya kwa. A lemoga gore o ya go senya bontle jole gore mo go mong wa jona bo sale e kete ditselana tsa loso. A ema, a baya mabogo mo loboteng a bo a didimala a iname go le gonnye jaana, a ithibile matlho ka diatla tse pedi o ka re o ne a rata go edimola, a le letsapeng. Fa a mo leba a ithaya a re o jesa matlho monate, a tshegatshega, fela a swabetse ka kwa teng gonne a utlwile selelo mme a sa itse gore ke sa eng. A gakgamala fa a bula matlho a re: "Tuelo ngwanaka, o setswerere sa tiro, tlhe. Ke a go itumelela."

A se ke a bua sepe a mpe a tshega sa tebogo. Go bisa go itse se se mo mogopolong wa yo mongwe matlhomola. "Tuelo ngwanaka, fa o fetsa foo o tle ka kwa lapeng ka kwa, nna le rraago re eletsa go bua nao."

"Ee, mma," a dumela a tshogile. O ne a ipotsa dipotso di le sekete. Selelo sa bomonnawe se mafoko. Wena o ka reng? A ipotsa gore tshwene o jeleng, bagolo ba ka bo ba boneng? A itshekisa a sa fetse. A ingwaya mahala ka setlhotlha go se golo go babang. Fa a fetsa a itse gore pileliwa e a lwelwa. A ya a iphara fa phajaneng ya podi gaufi le mmaagwe.

"Ke fano bagolo ba me," a bua pelo e iteela ka bonako, mme a ikutlwa a itewa ke ditshikare.

E ne e kete go tilwe ba mo atholele loso. Moteetee wa go kata ka morago gore go bua mang pele wa simolola gape. Ba lebana ka go gwetlhana gore simolola, yo mongwe a re a go simolole wena. Sona se sa tsenya Tuelo tsebetsebe le go feta. Mogomotsi a swetsa go e tshwara ka fa bogaleng, a ikgaola tlhogo.

"Tuelo ngwanaka, nna le rraago re go biditse fano gore re tle go bua le wena. Re batla o itse le go tlhomamisa mo pelong ya gago gore

re go rata thata fela jaaka re rata Gobuilwe le Mmaletsatsi. Kgang ya rona e mabapi le mafoko a a builweng ke borara kwa pitsong ya mosong ono ka wena ngwanaka ..."

Pelo ya ga Tuelo ya re thipho! a bo a simolola go tetesela, ba bo ba lemoga gore o tshogile la mmoelela. O ne a lebile Mogomotsi ka matlho a thapelo le kopo, ka magogwe a ne a setse a belaetse lemepe gore mafoko a isa kae. O ne a eletsa gore e re ka Modimo o itse dilo, o bo o thusitse gore ba bo ba itherile go gana ka ena. Mogomotsi a palelwa ke go lebaganya matlho le ena. O ne a utlwa a kgala mathe ganong, loleme lo ngaparela magalapa. A beta pelo sesadi.

"Tuelo ngwanaka, o re itshwarele ga se rona ke mabaka. E tla re gompieno kgotsa ka moso le fa e le leng wa tla go tsewa ke ba lelapa la ga rre Tsatsi ..."

Thaka ya banna e kae! A nna a re heri! heri! heri! fa a thuba pelo ka selelo, dikeledi le mamina go phorosela fela fa a sesa boboko. Mogomotsi a mo solasola tlhogo le go mo fa sekatana go iphimola.

"Se lele tlhe, ngwanaka, bonno botlwaelo. Teng koo o tlaa itirela legae le lešwa ngwanaka. A ke re o ne o sa re itse fa o tla fa, gompieno ke fa o re tlwaetse foo o ka reng go bogologolo o re itse mme e bile o setse o ikutlwa jaaka ngwana wa rona. Le teng koo o ya go ba tlwaela o bo o lebala gore o kile wa nna fa."

Tuelo a ipotsa gore ke madimabe a eng a a kanakana a a mo setseng morago. Modimo ena o mo tlhoetseng go le kana? Ka o sa mo rate o ne o mo pholosetsang o sa mo tlogela a swa le ba ga gabo. A se khitla a bo a sala a sisa pelo. Ba se ke ba itse gore ba ka mo gomotsa jang. Gontekile a bua.

"Ngwanaka, o tllile mo lelapeng le ke sa rate. Tota mo bosigong jo o gorogileng ka jona fa, ke ne ka se ke ka rata, ke ipotsa gore o fetile jang magae a otlhe a a ka kwa thoko le a a mo tseleng o a tla fa. Kwa bofelong ka ithloboga ka lemoga fa dinao tsa gago di gogetswe ke Modimo kwano. Ke ne ka ya go go bega kwa kgosing mme ka go rebolelwa go nna nao. Ke ne ke sa rate ka jaana dilo tsa botshelo ga di itsewe. Kwa morago jaana ka itumelela go nna nao tota, ka go bona o le ngwana yo o maitseo, yo o sa lomeletseng, yo o sa rateng go nna ka mabogo marago a le teng. Gona jaanong ngwanaka, dipuo ke

dipuopuo di tletsetletse motse o. Ka re setse re tladikilwe ka dilodilo, re filwe maina a tshotlo, a lonyatso le a dithogano, kgosi o lopile le go laela gore o isiwe kwa ga Tsatsi go nna teng. Nna ngwanaka, ke a rata thata go nna le wena, fela ke motlhanka wa molao. Modimo o nne nao, o go sireletse le badimo ba gago ba re sa ba itseng, ba go robaletse ditlhokwa go fitlhela batho ba gaeno ba tla go go tsaya. Nna o ye le ditiro tsa gago go fitlhela nako e tle. Wena mma, ke kopa gore o mo thuse go phutha, o bo o mo fe se o ka se mo fang."

"Mafoko ke ona ao ngwanaka. A re ye ke go thuse go phutha. Nako e itse go alafa dintho," Mogomotsi a bua a emelela le ena a mo sala morago. Bosigong joo ga lala go tshwerwe pitso e e sa feleng e e tlhakaneng le selelo kwa phaposing ya basetsana, go logisanwa maano a go fema bothata jo bo tlang jo. Ba thulametse ba ntse ba re ba a bua ga sala mong wa dikgang. A loga maano a bo a a logolola. A tsaya ditshwetso tse di popota le pelo ya gagwe. A balabala jalo la bo la re thusu! a ise a ke a obe ntshi. A itse gore ka fa a ikutlwang ka teng mo mading go bonala e tlaa nna lona letsatsi la matlhoko le matlhomola.

"O a bona bobelekwanenyana jo jwa gago gore bo dirileng gompieno, Lefiso. Tota o palelwa ke eng go laola loleme lwa gago," a bua a šakgetse, fela e bile a kgobegile marapo.

"O bua ka eng jaanong rra? A motho ga a ke a dumedisa le go botsa matlholo pele a tllhasela motho? A bommasekhwinthi ba tlhotse ba go sunedisitse ntwadumela?" a botsa a tshega a sa itse gore mogatse pelo e getetse kgodu e khubidu.

A mo tshela ka tsona e a nnang gona a lemogang ntho e e mo pelong ya ga mogatse. A fofa a ya kwa marung a bua dipuo le bommangwaneatsona, a nyatsa lekgotla le kgosi. Tsatsi a mo kgalema ka bogale a bo a mo solofetsa go kgaola lolemenyanana lo ka moretlwa fa a sa kgaoletse dipuonyana tsa gagwe tsa makgakga. A mo gatisetsa gore kwa kgosing ba mo emetse ka botswapelo, mme le ena ga a ne a okaoka go mo romela teng fa a tswelela pele ka boganana. A mo laela gore a baakanyetse ngwana yoo le gore ba tshwanetse gore ba tsoge ba ya go mo tsaya ka moso. Lefiso a simolola go lemoga gore o

itshetse lookwane lo bela mo phogwaneng. O di batlile di le kgakala le ena, jaanong di gorogile. Ga lala go le bosula fa ga Tsatsi, ba lala ba lebane ka mekwatla. A motho o a bo a ka ikgotlela di mesimaneng a sa itse gore o tlaa di thiba jang fa di tuntunyologa?

Fa di tlwaela mafulo ka le le latelang, Mogomotsi a tswa mo ntlwaneng a sa tswa go phuthisa Tuelo dilo tsa bofelo le go mo kgothatsa. O ne a itumelela lorato lo ba kileng ba mo tshola ka lona fa a sale a gorogile fa, ba lo mo direla ba sa mo itse. A leboga Modimo wa magodimo, a tlhaloganya gore ke eng go twe dinonyane ga di leme, ga di jwale, mme ga di nke di tlhoka se di se jang. Fa a gopola se, a lebile mmaagwe a tswa jaana, a se khitla a ntse mo bolaong. A se ke a gadima kwa morago ka go tshaba sona seo, Mogomotsi. O rile a re ke tsosa matlho a ba bona ba tlolela ka kgoro e tona. A tenega, a betilwe ke pelo e bile o ka re o tla e tlhatsa. A tloga a ipolelela gore pelo potsane e a golegwa, le fa e sa ile khutsana. Rre Gontekile o ne a ntse fa tlase ga setlhare se segolo sa mokubu a ntse a betla loso. A utlwa a kgotšwa a bo a fufula, mofufutso o o tsiditsana o elela le molapo wa mokwatla. Diatla tsa roroma, a bo a batla go itshega ka seseti. Jaaka mogatse, a tsaya thapo ya kgojana a e bofa, a e rapela go tlogela go kgaratlha, mme ya dumela ya repa. Ba kopanela fa go ena.

Gareng ga bobedi jo bone, ga bo go utlwala tshisibalo e e ka bonwang ka matlho le go tshwarwa ka diatla. Lotlhakore longwe lo hupetse, lo tlhoka go phoka diphulo, dinko tsa bona di ubuga maroba ka ntlha ya mohemo o o bokete; lo longwe pelo di ubuga, fa dinko di aboga ka letshogo la go e latelela mosimeng, o sa itse fa e itshubileng gona go ponya moerumodi. Ba dumedisa ka bonolo le bori, e bile ba le mariba a kgokong. Madume a amogelwa ka tlotlo le tshisibalo e e kokobetsang makgwafo. Ba ne ba sa befisiwa ke go tsewa ga ngwana jalojalo, bogolo ba ne ba tennwe ke mokgwa o ba leswefaditsweng leina ka teng, fela ka ntlha ya lefufa. Kwa botennye jwa dipelo tsa bona ba di tlogelela ditshoswane, ba itse gore Modimo ga o je nkabo, fa e le phukuphuku e e mephuphutho mebe e iphatlha ka diphuka tsa yona. Fa ba sena go dula le go botsana botsogo, ba tsayatsaya dikgang tsa maemo a loapi ba ntse ba tshega, fa dipelo le ditlhaloganyo tsona di tsene dipitso tsa mokakakgang o o itsang kgang go kgaoga.

Kwa ntlwaneng, fa mong wa dikgang ena a utlwa go tserwe dikgang go tshagwa, a utlwa botlhoko jwa ntho a bo a belaela gore a jaana a ga se gore ba mmona phiri wa mmotlana ba mo pataganetse. Kana batho ke bomenomasweu. A boa a ikganetsa, a ganela gore e seng ba ga rre Gontekile. O ba ithutile, nakonyana e a setseng a e ntse le bona fa, e kaya ka gosele. A tloga a re le gale, ga go mogokojana o o se keng o nnelwa sebibi, fa e le fa ba kgona go tshaga mmogo ke tlaa kgona go tla go etela mme le rre le bonnake. Ijo! A garoga letswalo ka a lemoga gore mafoko a bofelo ke dijo tsa ditoro le boithamako fela.

Rre Tsatsi a dumedisa sešwa, a sa tswa go dumedisa. A phunya kgang.

"Bagaetsho, re fano, re beiwa ke kgang ele ya kwa kgotla. Wena rra le wena mma, kana lefoko la kgosi le agelwa mosako. Ga se gore fa o bua, o bua la gago, ke go re kgosi e ngale, e ngale ka mokgwa o ke neng ka bona e ngadile ka ona e bile e omanya bagolo, e iteela kobo moroko ka go laela gore ke tle go tsaya ngwana. Ija! A ke tlogele go inanatha bagaetsho, re tlele go tsaya ngwana."

Fa a ntse a bua jaana ke fa a ronkgga dintho tse di neng di fola. Ba ipotsa gore a o ba sema masilo. A jaana le ena o tlhakanetse mafoko le mogatse. Gontekile a utlwa a tsenwa ke mowa wa bosawana. A lekanyetsa loso mo thining ya tsebe ya gagwe. A ithibela. Batho ba bangwe ga ba ke ba tlogela go tsenya ba bangwe mo thaelong.

"Nnyaya rra le mma, mafoko a ga rre ga a na botladio. Re diragatsa fela se e leng taelo ya kgosi. Ke eme bagolo," a bua ka ditlhong a tlhomile tlhogo a sola boboa jwa phate ya podi e a neng a e dutse. Mogomotsi a fegelelwa kwa godimo o ka re pholo ya mokatiswana e kgamilwe ke setoropo, fela a itshwere gore a se ke a bonala. O ne a ngaparetse phate e a e dutseng ka thata e bile menwana ya gagwe e thunya, a ithibela go tlolela moitimokanyi yo o fa pele ga gagwe, go mo metlha go fitlhela a neela mowa. Gontekile a mmona, mme a mmaya letsogo mo legetleng go mo reba bogale. A tsidifalelwa.

"Rra le mma, ga re na mafoko ape mo ngwaneng yo rona. Re itumelela le go lebogela gore a bo a bone batsadi ba ba mo ratang ngwana yo, ba ba ka se mo romeng bobe jaaka lekgoba, ke raya le e seng gona go belaelwa ka bosula bope le fa e le jona jwa boloi.

Bagaetsho, ngwana lo mo reboletswe. Nte ke reeng mmê fa a tlang nae. Mogomotsi, tlaya le ngwana koo mma," a bua a digile makgwafo, fela ka kwa teng a kgabakgaba jaaka mogetlo wa dibi.

"Ee, rra ke tlaa tla nae," Mogomotsi a bua a emelela a tuka molelo mo mading go tloga kwa kgonotšweng wa leoto go fitlha kwa phogwaneng. A motho o nama o rongwa ke mosadi e se mmaago go bolaya ngwana e le khutsana, a go itlhophetse jaaka mmaagwe? Mogomotsi, a ga o itse fa mmangwana a tshwara thipa ka fa bogaleng? A itse gore go tlholwa ga se go lema dinaka, fa e le setlhare sa mosi ke go o katoga. A mo fitlhela a kudupane a ikhunne jaaka setlhong maru a duma, mo bolaong. A mmitsa le go mo raya a re nako e fitlhile. Ba ngaparelana metsotswana. A tsaya kgetsana ya gagwe a mo etelela pele, ena a tla kwa morago a setse a lela. A ntsha lesela a mo naya go iphimola dikeledi le mamina.

"Didimala setsana, batho ba, ke bona batsadi ba gago go simolola gompieno. O tshwanetse go tsamaya nabo, o ye go nna le bona kwa ga bona. Ga re ye gope rona ngwanaka, re tlaa bo re ntse re le gona fa. Fa o rata e bile go letlega, o tlaa re etela ka e bile o tlaa bo o nna fela o sa dire sepe."

A se ke a rata go gaiwa mmalolemetsholo. "Mme Mogomotsi, ga o bue sentle mma. Kwa ga Ramasita go na le tiro, lelapa la rona le na le ditiro jaaka malapa otlhe."

Tsatsi a lemoga gore e tsaya lolemo losele, fa ba sa e thibe, ba tlaa di tlaolela di bekerwe. "E tshwareng teng foo bomma. Bagaetsho, re kopa tsela."

Gontekile a e tshwara. "Bagaetsho, tsela tshweu. Go tswa ka magoro ga se go tswana. Ngwanaka, tsamaya sentle. Modimo ga o je nkabo e bile ke wa dikhutsana."

A beta pelo khutsana ya batho. "Batsadi ba me, ba ke neng ke lo filwe ke Modimo, ke a leboga. Salang sentle. Ke ne ..." lengwetenyana la ema mo mometsong, a palelwa ke go bua mme a lela a ba sala morago jaaka ba tswa. Lefiso a mo emela go mo etelelsa pele, a mo kgadiepetsa.

"Hei wena, ngwanyana ke wena, o rata go raya batho o re re a loma kgotsa re ntse jang? Didimala, o a re tena! Ga re tswe go go

utswa mos, kgotsa go go pateletsa go tsamaya le rona. Nnana, re go filwe ke molao. A re ye koo!" a bua jaana a mo kgorometsa ka fetareekoo. Ooo! khutsana ya batho ya kgokgoetsegela kwa pele o ka re mogolegwa wa puso ya maloba ya tlhaolele a tshwaretswe go sa duelang lekgetho. Fa a re o gadima kwa morago Lefiso, a fitlhela ba ga Mogomotsi le Gontekile, ba eme ba mo tsepile ka matlho jaaka a setse a di dira ngwana wa batho a ise a goroge le kwa ga gagwe tota.

"Tsatsi mogatsaka, ke lemoga gore ka ngwana yo re tlile go rwalela mmutlwa le setlhako. Ngwana yo o ile go re direla matepe le go re jesetsa mo lesweng. Bona jaaka ba re lebile baloi bale."

"Mma wee! tswala molomo oo wa gago. O timetsa ngwana yo wa batho, e bile o timeletswe ke tsela ya botshelo. Ke wena o dirileng gore re ikgoletse molelo tlhogong ka loleme loo lwa gago."

"Nna?"

"Ee, wena! A e bile o a gakgamala. Ke duetse kwa kgotleng, kgomonaka ka ntlha ya gago."

"Rra wee, o se ke wa tshabela tshetlho mo thepeng. A o ntika le batho ba gago?"

"A re yeng, Lefiso, o ntshega tsebe."

Ba tsamaya jalo Lefiso a tseneletse ngwana a mo omanyana, a mmotsa gore o batlang mo motseng o o seng wa gaabo. A mmotsa gore rraagwe le mmaagwe ba kae fa a sa boele kwa go bona ka e bile e le fa a le matepe le go ipetola go sa re sepe. Ngwana a lela thata, a lemoga gore se ke dinyana digolo di sa tla. A se khitla. A tlhoka mogomotsi, fa e se mokgobotletsisi. Ba ne ba sa tswa go tsena ka kgoro fa Tshiamo a tswa mo ntlong a fetsa go tlhapa a kukile setlhapelo a ya go tsholola metsi. A leba kwa kgorong, moriri o ntse ditlhotlhonka, go bonala a simolola go nna *lerasetafari*. A ipaya seatla phatleng go itshira letsatsi le go tlhomamisa se a se bonang. O ne a utlwetse kang mhetsho ka podi ya tsela, a sa dumele. A goa.

"He! He! Banna! Banna! A lo tswa go mpatlela mosadi lo sa ntherisa? Gona a lo ka ya go mpatlela mosadi yo o se nang le fa e le diolameloranyana tota? Lo a di dira lo a itse lona mma," a bua o bona gore o tlhoka mogatla, o le teng o ka bo a o tsokotsa.

Ka e nako, batsadi ba gagwe ba bo ba mo tlhaloganya sentle gore o a itlhaloganya mme e bile o ikaeletse, le go mo thiba ga go yo o ka mo thibang. Se, ba itse sentle gore ke teko ya ntlha le letlhwai la se se tlaa ba atametsang fa dinaong tsa kgosi go ba isa tshekong ya matlhabisaditlhong a a boitshegang. Tsatsi a bona kgomo tsoorraagwe lesaka le tswalwa ka mopako. Lefiso a utlwa mokwatla o tlhotlhona a bo a eletsa setlhotlha go o ngwaya. A ba emela gore ba fitlhe fa go ena. E a ba atamela go ba tsaya kgophu e ntsho yooRamasita monna. O ne a le sentsholemateng. Meno a le masweusweu, marinini a le mantshontsho, legano le le lehubidu o ka re o ne a ja motlhatswameno. O ne a godile sentle, a jele, a tiile o ka re motho wa lotso lo lo tswang kwa matsheng a magolo a Aforikabogare. A tshwara Tuelo mo seledung ka go se tshegetsa ka monwana wa bosupa a re: "Hooohoo! Ngwana wa mmala wa sebilo batho! Kampo ke wa sejakonyana?"

O ne a le dingwaga di le masomemabedipedi; a setse a tswa go boa gabedi gararo kwa *Johane* a ile go ithuta botshelo le go selasela. A tlhaga a bapetse le tse di sa bapalweng. Tsatsi o ne a aga a lelela teng a re nka bo ke itsile nka bo ke rotetse mo logoreng, peo ya bogolo ka nontsha kutu tsa matlhaku. Fa batho ba ipela ba re motsalangwana motsalamogagabo, ena a hutse a re ka tlhagolela mookana ya re o gola wa ntlhaba. A mo atla a iketlile, a ntse a mo tshegeditse seledu jalo. Ijooo! Ngwanyanyana wa batho a tetesela a sa itse gore go tloga foo o ya go dirang. Fa a sa mo thibe, sephiri se mo pepeneneng. O ne a leka go tshabisa tlhogo le go ipipa molomo ka seatla a ntse a mo kgorometsa. A ipotsa gore tllhang batsadi ba gagwe ga ba mo kgaleme. Ka bonako a gakologelwa a bo a itse gore ke mabolelelaruri. O rile a sa ntse a re ke tshabisa molomo a mo re wabaa! ka legofi, a mo tsepile ka matlho, a bo a utlwa o ka re lotlhaa lwa gagwe lo kwamisitswe. A kgalema.

"Hei! Nna fela soonyana towe! O dira eng? Nna fela! Fa , ga go poopedi!"

Metlhooolo! Monna le mosadi ba ema ba tsidifetse fa ba sa gatsela jaaka moro wa mateng a kgomo e tlhabilwe e le nemeru. Ba e roka ba e rwele, fa motho a mokona ngwana wa batho a mo iketletse. Le mo

letshogong a bo a disitse gore letsogo le se ke la bo la ya kwa mošate. Koo gona o ne a ikana gore setopo se tlaa tswa. A lemoga gore selo se ga e tlhole e le motho, o neetse ntšwa tlhong a tsalwa. Tsatsi a ikotlhaela letsatsi le a neng a tewa go twe mosadi ke yoo, fa Lefiso a hutsa sehopelo se go kileng ga bopelwa sekamotho se mo go sona. A simolola go itse kotsi ya loleme lo lo phate.

Tlalelo ya nna kgolo. O ne a leka go reba ntwaga bogale Tsatsi. A fitlhela a gatile legala. Lekolwane la ga marobela la mo re phonkgoo! ka setlhako mo khubung e tona, mowanyana wa re swae! fa a wela fa fatshe a kudupane. Mosadi wa batho a rwala mabogo tlhogong a nna a re kgomo ya ga rra wee! fa a ntse a rapela. "E seng jalo tlhe ngwanaka. Kana letsogo le le itayang rraalo le a kgaoga. O re tlontlololelang ngwanaka, fa pele ga ngwana yo wa moeng? Re tla tsoga re mo kgalema jang ka moso? O mo raya o re rre le mme ba diriwa jang?"

A mo gadima ka lonyatso lo logolo. "O a reng ne wena? O se ke o a itira lethejwane o a nna o a re rre! rre! fa. O tloga o ntena. Nka!" O ne a bua jaana a mo oma ka bontle ba letsogo gore a bo a ribele. A boa a tswelela ka ya gagwe tiro a tsuntsunyetsa ngwana wa batho. Ena ke fa a tsidifetse a sa itse gore o ka iphalosa jang le go ipotsa gore o ya go tshela botshelo jwa mohuta mang mo lelapeng le le ntseng jaana. O ne a lela, fa yo mongwe ena a tswelela fela jaaka e kete ga go diragale sepe. Fa a mo kgwa, Tuelo a leba jaana kwa ntlolong a bona basetsanyana ba babedi ba okometse ka go ikutswa ka letlhabapheto ba bogetse ditiragalo tse tsa matlhotlhapelo. Ba hunyela fa ba lemoga a ba bone. Tiragalo e ya mo ruta gore yo mosimane, ga a tshabe ope mo lelapeng le; tota ga go poopedi, le ditlhong mo go ena ke tlhapa.

Ka fa, mme Lefiso o henahenana le monna wa gagwe o leka go mo thoba matsadi, fa monna wa Modimo a ntse a kudupane, a nnetse go tswala matlho. Kgantele a re ethii! ethii! a itshidila ka bokete a leka go phutholola mokwatla. Lefiso a mo thusa go ema, maoto a gagwe a utlwala a sule bogatsu. A tsaya ngwana ba ya kwa ntlolong ka ditlhong, Tsatsi a kotsepela fa morago ga bona, fa mokola ena a anega lesela la go tlhapa. A boa a tsena mo ntlolong a ba leba ka go ba refosanya

a ba supa ka tshupabalo! a e isa kwa godimo le kwa tlase ka lebelo gantsintsi a ba bontsha gore ba bake. A leba mosetsanyana a re:

"Nana, o leboge Modimo wa gago gore ke bo ke na le kwa ke yang," a bua jaana a tsena mo phaposing a tswa a tshotse sengwe a se tsenya mo kgwatlheng a gata kosine.

Lefiso jaanong a bitsa mosetsana ka ditlhong a na le monna wa gagwe a mmolelela gore di na tsotlhe, le gore mo lelapeng la bona go tshelwa ka boitshoko mme le ena go tlaa batlega jalo mo go ena. "Ngwanaka, dilo dintsi o tlaa di bona fano, dilo dintsi o tlaa di utlwa fano le ka rona, dilo dintsi o tlaa di dirwa fano, mme o di itshokele jaaka morwa Modimo."

Basadi! Go gola go tlhogola go bona dibe ga go fele. A batho ba bangwe re boKedibonye re se bone. O ne a ipotsa gore o ntsheditsweng kwa lelapeng le e seng la di na tsotlhe, ka fa gona, ga go na dithulelo le e seng. A ikutlwa a se na tshireletsego gotlhelele. Mme Lefiso ena a tswela go mmolelela gore mo malapeng otlhe ga go nke go tlhokwa phure. Ka pelo ena a re kwa ga rre Gontekile ga go phure, mme e bile se sa fa ga gago, ga se phure ke moloi wa bosigo. O ka bo a le mogolo o ka bo a re ke difawa di nkwela gale.

Ee, botshelo jaanong jwa simolola go sulafalela Tuelo, a bo a bona fa jaanong sephiri se tla tswela mo mpaananeng fa seganana se sa phure se ka tswela go mo henahena jaana fa se boa golo se go ileng. Ga a itse gore ka moso se tla tsoga se dira eng se se fetang sa gompiano. Pelo e nngwe ya re a siele kwa go Mogomotsi, e nngwe ya gana ya re go gaufi ba tla go latela. A akanya go ya le naga, mme a ipotsa gore o tla bo a siela kwa go mang le gona kae ka gore ga a na legae le gore a jaana ga a ne a tswa go e dumang a ya go e dumang. Botshelo! A bontshiwa fa a tla robalang gona le go gololwa go ya go baya thotwana.

Jaanong a ya kwa phaposing ya bona ya borobalo go bona gore ditshenyegelo di kae, le gore o diradira jang. A fitlhela a rurugile, a hemela kwa godimo e bile a fegelelwa kwa godimo, a ngangilwe ke ditlhabi. Fa a re ke fophola borurugo a kua mokgosi, mme a fitlhela go ile jalo. E, ga se kgang ya ngaka ke ya *dokotha*. A lotlela go ya go batla *dokotha*. O etile a ipotsa gore fa a fitlha kwa go ena o tla fitlha

a e baya jang? Fa a tlhalosetsa batho a ba lekodisa gona o tla reng? O ne a nyatsa molomo wa gagwe gore o bo o ne wa phamoga jaana, a palelwa ke go o tshwara go fitlhela o mo tshwarisa tshipi di fisa ka diatla.

Batho ba mo motseng wa Lokaleng ba ne ba le lesego ka jaana moruti wa lefoko la Modimo wa mo ga bona o ne a le ngaka. O ne a itsege ka kalafi e bile ba dumela gore o thusiwa ke tumelo gore a kgone go alafa. Gore o fitlhile a mo raya a reng go itse ena le ngaka fela. A tlhaga a itlhaganetse e bile a hemela kwa godimo. O ne a le teng! Go bonala o ne a ja mmapa wa kolobe a le esi. A ntsha diporogwana tsa gagwe a mo tlhatlhoba ka kelotlhoko e tona ka a ne a lemoga gore o mo ditlhabing tse dikgolo. A mmonesa matlho, ditsebe, legano le dinko a ntse a kwalakwala fa a fetsa ka sengwe le sengwe, e bile Tsatsi a setse a fela pelo gonne ena a thunyediwa mme motho a sa tlhole kwa tota botlhoko bo leng teng. Lefiso le ena o ne a bogetse ka tetelo a emetse go araba dipotso gore motho o rileng. A bona a mo fa pilisi go metsa, go bonala a feditse. Fa a sa ntse a ithaya jalo a ya teng kwa semaneng. Lefiso a batla go tswa a sia, mme a ithiba. A mo sekaseka ka kelotlhoko e tona a bo a mmolelela gore bothata bo bogolo fela o tlaa busetsa dilo mannong. A mo tlhaba dimao di le pedi a bo a utlwa jaaka madi a gwasale mmele wa gagwe fa a tsidifalelwa. A laela. Tsatsi a re mme ntlha ngaka-moruti yo o ka re o itse dilo tsa gagwe. Boloi jwa makgoa o ka re bo gaisa jwa gaetsho. A tswela kwa ntle le Lefiso mme a mo tlhalosetsa Tsatsi a sa utlwe.

"Mma, rre o godile, mme bokoa jo bongwe jo nna ke bo boneng ke mothapo o mogolo wa senna. Fa ke ka tlhalosa ka sekgoa ke *prostate gland*.

Lefiso a tsiboga ka letshogo le kgakgamalo. "Rre ngaka wa re rre o tshwerwe ke eng?"

"Ka re rre o tshwerwe gape ke *prostate gland*.

"Bathong, ngaka! "*Prostitute gland*" ke eng jaanong?"

"Nnyaya mma," a araba a sule ka ditshego. "Mma, *prostitute* kana ke seotswa ka Setswana. Nna ka re *prostate*.

"Hei! Ke tshogile jaanong. A jaanong o tla kgona go mo alafa rre ngaka?"

"Fa Modimo o rata mma. Gantsi e kgonwa fela ke karo, le gale ke daa mo fa melemo."

A ntsha dikurwana tsa dipilisi le tsona tse di tshasang. A laela a tsamaya. Lefiso a lemoga gore bo sele. O ne a tshoga tota a gopola gore yo monnamogolo a se ke a tloga a hulara ka gore ngwana wa mafisa ke yo, gape o na le seganana fa, mme ka selemosi sa gagwe o setse a bone maikaelelo a leidi le la gagwe. O tshwanetse go tšhotlha kgang e le Tsatsi mowa o sa ntse o le mo nameng. A nna gaufi le ena ka boikokobetso.

"Motho wa me, go ntse go ya jang? A ga go botoka? Rra, kana jaanong mokgweleo wa ngwana ke o mo lelapeng o, mme re na le phure fa, e wena le nna re setseng re bone sekao sa maikaelelo a yona. Ngwanake o tlile go dira ngwana yo dilo tse di maswe ke mmone. Ke setse ke tshoga gore rra, fa jaaka ke go bona o palelwa jaaka o palelwa jaana, ke tlaa bonwa ke mang rra? Ke latlhegile. Go a tweng rra?"

"Mma, nna ga ke na molomo, le wena o a mpona. Go itse mang motlhamongwe ke mo tseleng fa ke riana? Lona ba lo nang le kgono, lekang maano lo bone gore, gore lo tshole sentle, ke gore lo dire eng. Nna nka bua eng o mpona ke kgwaphaletse mo bolaong jaana?"

"Se nratlhe tlhe, rra."

"Ga ke go latlhe mma. Ke bua le wena jaaka motho wa nama."

"Ke a utlwa rra."

A dumela mowa o le kwa tlase a lemoga motho wa Modimo gore fa e le monomolha gona bo mo setse, bo sele bo se na mahube, bo tlhakotse phelehu ya tona. Ga a tlhole a itse gore a dirolole jang. Ntshole ke ngwana wa morago. Mo lapeng ngwana o gorogile, sengwe le sengwe se se mo diragalelang se le maswe, kgosi o tlile go mo tlodisa kgati. A rothisa keledi, a ipona bobotlana. Kgosi thipa e sega molootsi. Tsatsi, le fa a lwala, a lemoga gore ga se seo, o mo latlhelela mabogo. Moleleka kgama ya mariga o e leleka a tshotse dikobo. A tlhaloganya gore Setswana fa se re mogoa Modimo o a bo a o ikgoela o ne a kaya eng. Ija! Batho ba ne ba itira bophetlhi ba iphetlhela dilo di le kgakala le bona, e re di ba fetlha diphatlha jaaka phetlhi ba bokolele jaaka kolobe e tshwerwe ke raphurokwana ka serope.

Kwa phaposing Tuelo o tsene kgotla a sa e epa ya basetsanyana ba babedi, Diago le monnawe Keloapere. O ne a sa itse gore potso a arabe efe, gore o tswa kae, ke mang, o dingwaga di kae le gona batsadi ba gagwe ke bomang, ba kae? A leka go araba ka fa a ka kgonang ka teng kwa ntle ga go ithara. Fa a atamela fa mojakong wa bona a utlwa gore ba a bua mme a ema a reetsa gore ba bua ka eng. Fa a utlwile jaanong ya nna gona a bulang a tsena a itirile mosetlhanyana. O ne a itumeletse mowa o o neng o aparetse puisano ya banyana. A tswala a bo a itshegets a setswalo, fa bona ba ne e rile gore a bule lobati fela ba re tu! jaanong ba reetsa.

"Bonana, lo ntse monate ga ke re?"

"Ee, mma," ba arabela gongwe.

A ba leba bongwe ka bongwe a ba tlhomile matlho o ka re o batla go ba bala megopolo. "A ke re lo bone gore Tshiamo o ntse jang?"

"Ee, re mmone mma," ba boa ba araba semphato.

"Motho bongwanaka, fa a tshwana le yo kgaitسادialona Tshiamo, o batla gore lona lo dire mmogo jaaka matlho. Fa a ka re o tshwara mongwe wa lona, lo bo lo mo dika lo mmetsa ka sengwe le sengwe fela. Fa a ka gobala ke di bonwa ke ena tseo. Sesala lona lo tlaa bo lo iphemetse."

A akanya mo pelong Tuelo a re: "a ruri jaanong motho o tlele go ithuta bobolai, o iphitlbele o tsholotse madi o sa ikaelela. Kwa ga Gontekile dilo tse di ne di ka se diragale le e seng, gonne ke lelapa le le itheeditseng, la kagiso, molao le la tlotlo le botho jo bo feletseng." Pelo ya rotha madi. Fa a re ke leba mosadi yo jaana, a ithaya a re o ntse a mo itse, fela gompiano gona, a fitlhela gore o ka re o ne a ikaketsa. Fa a mo leba jaana nko ya gagwe e kima go feta e bile o ka re e na le boboa mo godimo, le diphuka e diphukanyana. A batla go mmotsa gore a e rurugile le gore e mo tlhoditse jang? A tshaba. A kampo Tshiamo o e godisitse ka lebole? Ija! A nama a gopola tlhamane ya monna mongwe yo o neng a robetse fa tlase ga setlhare sa motlhajana, ya re a thanya a bo a re ke fetisa seatla mo sefatlhogong jaana. Mmaalo! Mmaalo! Mmaalo! A fitlhela a kgomile selo se se kima jaana se mo kotame fa godimo ga molomo. A tlola a leka go se tlhotlhora, sa gana. A dumela gore o kotangwe ke letlametlo, a le tshwara a re ke a le rutla a ntse a

binabina. Fa a utlwa botlhoko a itharabologelwa, ka jaanong a lemoga gore ke nko ya gagwe ga go segwagwa sepe. Batho ba tshega gore ba bo ba bolawe ke mala fa a ba tlotlela se se mo diragaletseng. A nama a bidiwa 'rankoyasegwagwa' go tloga motsing oo. Dilo di nna dimpe fa motho a tshogile kgotsa a swabile kgotsa wena o gakgamaditswe ke sengwe sa gagwe. Mme yo ka jaanong a tshogile, a le mo tlalelong, dilo tsa gagwe di itshenola tsotlhe. A batla a tshega, fa a gopola a setse a tlola mo bolaong bosigo a ithaya a re o kotangwe ke segokgo le gore a ke 'mmankoyasegwagwa'. A itshwara ka a gopola gore moeng o naka di maripa.

A ba tsaya a ya go ba bontsha ntlwana e e ka fa morago, e go tloga gompieno ba tlaa robalang mo go yona, ka jaanong a dumela gore Tuelo o tlaa tlhokomela basetsanyana ba. A ba laela go hudusa dilwana tsa bona le gore ba tlhokomele gore nako le nako ba berebere, bogolo jang fa ba robala bosigo. A ba laela gore ba se ke ba bulela ope fa e se yo ba mo ratang, yo ba sa mmatleng ena le ka motlhaope ba se ke ba bo ba leka, bogolosegolo Tshiamo, enaena, ba se ke ba bo ba lora. Fa e ka re phakela a bo a re ke a ba betsa, ba mo dike. Ba babotlana ba leboga gore jaanong ba tlaa nna le sephiri, ba re Tuelo o jafile a tla. Ba mo rata thata ba mo leboga le fa ba ne ba sa mmolelele. Mmaabo a ba fa mmamothibedi gore bosigo ba se tshwenngwe ke go tswela kwa ntle. A laela Tuelo gore lobone lo kotsi thata ka bogolwane a tlhokomele gore fa ba robala lo ringwe.

Jaanong ba ya go baakanyetsa dilalelo ka kwa thutsaneng. Boraro jo bo ne bo leka go tsaya dikgang mme ba babedi ba leka go itse le go tlhaloganya yo mongwe, bogolo jang gore a ke nnete o ne a le lekgoba la kwa ga Mogomotsi. Ka ntlha ya go sa tlwaelanang, motlotlo wa bona o ne o gana go lotana. Ba ne ba tshola mme go šabiwa ka morogo wa mosolwa wa thepe. Tuelo a sula pelo fa a gopola gore kwa gaabo o tlogile go letse go tlhabilwe podi e tonana e e mafura, jaanong o tlile go šaba ka thepe. Kana koo ba ne ba ja morogo le mašwi fela fa ba di eleditse. Fa, ga go ke go twe ga ke a kgora, go jelwa kwa tlase ka fa a lemogang ka teng.

Malatsi a feta a le mararo go se na bope bothata. Tuelo a leka bojotlhe jwa gagwe go itumedisa mmaagwe yo mošwa. Monnamogolo

ena a kurutla mo ntlong. Go ne go le maabanyane ka maitiso a banyana fa ba ntse ba reeditse dikgang mme ba utlwa gore kwa kgaolong ya Madikwe go tshwerwe banna ba le babedi, fa ba babedi ba sule mme a le mongwe a bakwa le badimo kwa bookelong jwa Sefatlhane. Botlhano jo bo ne jwa kgothosa koloi e e neng e tshotse madi a dikamogediso tsa batsofe gaufi le motse wa Lehurutshe, mme jwa pitikologa ka koloi fa dintšwa tsa mmuso di ba lelekile. Lefiso a tshokane ka a segwa ke mala ka a itewa ke ditshikare, a ikutlwa mo mading a gagwe gore ngwana wa gagwe o mo lesomong le, le e bile go sa twe mongwe wa bona ke ngwana wa gagwe. O ne a ikutlwa a rata go lela fa a gopola gore ke selokanyana sa mosimane, itlho le le losi le le tshabelelwang ke difatlhi. A iphitlhela a buetse kwa ntle.

"Ao, ka mokgwa o boTshiamo ba se nang tsebe ka teng, o ka fitlhela e le mongwe wa ba ba dirileng tiro e. Ruri rona boLefiso ga re a tsala re tsholotse."

A tshoga thata fa a gopola gore gongwe ke wa bobedi jo bo suleng. E a re a sa ntse a ikgalemelela kgopolo e e maswe eo, Diago a relelelwa ke loleme setlhapi mme a tlosta phala letsoku.

"Mma, ke eng tota ba sa mo tshware ra ikhutsa?"

Ijoo! Mmaagwe a utlwa botlhoko jwa ntho a bo a batla go lela, matlho a itsheka dikeledi.

"Ngwanaka, ruri o sa le ngwana. Ga o itse lerallo. Motlhang o nnang le bana, o tla itse gore go reng motsadi a lelela ngwana le wa seganana tota. Ngwana yo, le fa a le seganana, ke a mo rata."

"Mma, a o mo rata le fa a bolaile rre? A ba mo tshware ba mmee malatsinyana re ikhutse."

"O buisiwa ke bongwana Diago, ga ke gakgamale."

A bua jaana a emelela, pelo e elela kgodu e khubidu, a ya go robala. Fa a fitlha kwa phaposing ya borobalo, a fitlhela Tsatsi a sa je monate le e seng, ditlhabi di mo hupeditse, mme a lemoga go batlega thuso jaanong, e seng jalo ka moso ba ka fitlhela mogwang o ile borwa. Ngaka ya fitlha ya tshela bola, a tlhalosa kwa botlhoko bo teng le kwa bo tswang mme a re tsala e bolaile tsie. Fa badimo ba rata o tla alafesega.

"Mma, rre o lwala thata, fela bolwetse bo tlhodilwe ke ntlo, bola jwa re rre o jewa ke ntlo. Mogorogoro wa photi o tsosiwa ke wa phuduhudu ka rre o ne a ntse a lwala. Setlhabi se se neng se ntse se iphitlhile se ronkgilwe ke keteko. Ke tla mo fa difodisabasego a tle a nne a ithobe."

A bofolola moraba o mogolo wa letlalo la thakadu mme a ntsha merabana e e farologaneng a nna a tlopolo a tswakanya. A kopa metsi a bolelo a mo huduela, a tsaya a mangwe a mo thoba borurugo, a mo nosa, a mo sunedisa gore a ethimole, mme tse dingwe a di laela mosadi gore di dirwa jang. Bosigong joo motho wa batho a lala a ikutlwisitse go bo bona. Morago ga malatsi a mararo a bo a tsogile a kgona go totobatotoba. A kgona go boa fa lesakeng la dipodi.

Lefiso a lebogela gore nnyaya tlhe, o tla tsoga. Ka lona letsatsi leo, Tuelo a bo a re o ikopa go ya go bona ba kwa ga rre Gontekile, a bo a tshetse lebolobolo motlhaba matlhong.

"Tuelo, ga o ise o bo o bone sepe gore se ntse jang fano. Ga o ise o phuthe, o sa ntse o le dinao di bolelo mme wa re o rata go ya go eta. O a gakgamatsa. A kampo selo sa gago lonyatso? O se ke o a ntira jalo ngwanyana ke wena, o a ntekanya botlhofo jalo. Bona gore malapa a kgobogile jang. Fa e ka bo e le kwa ga Mogomotsi, o ka bo o sa bolo go a dila, mme jaanong ka gore ke a me, ga o na sepe le ona. O se ke wa ithaya wa re dilo tse ga ke di bone. Ke dumela gore le maaka o ka nna maakanyana ngwanyana ke wena. O bone ditiragalo tsotlhe tse di diragalang fano, jaanong o tladitse mafatlha o batla go ya go fokotsa. O bo o re pêê! fela nana, o tlaa nkitse o bo o ntlhaloganyana. Dikgang tsa lelapa le, ke tsa lelapa le, ga re a di tlhakanela le ope. Di felela ka fa gare ga dipota tse. A o a nkutlwa!"

Khutsana ya batho ke fa e tsietsegile e sa itse gore a tota sa fa ntlong e, a e ya go nna botshelo. A lela ka a ipotsa gore mme yo o mo direlelelang mafoko a a neng a se mo go ena. A tlalelwa.

"Mma, ga ke, ..., ga ke ..., nna ga ..."

Owabaa! ka legofi, menwana ya bo ya sala e ipadile mo lerameng e ntse mehubidu.

"Ngwanyana ke wena, o tletse makgakga nê! Nna le wena re tlaa kopana nana. Ke ya go apara kobo e le nngwe le wena. Ke tlaa

samagana nao ke bo ke go rute go tshela le batho. O itsaya jaaka eng? Ga o ye gope nana! O itse, go tloga gompieno motsotso wa fela ga o yo; metsotso yotlhe ke ya tiro. A o a utlwa?" a bua a mo gotoletse matlho dimpa tsa segwagwa e bile di ubuga ka go hemela kwa godimo, o ka re diphuka di tla se pharumisa gore se fofele kgakala go sale diphatlha fela.

"Ee mma, ke a utlwa," a araba ka boikobo, a sa tlhole a lela, le mo pelong tota legofi lele le e beditse jaaka lejwe gore e tie go tloga foo. Go tloga gompieno dikeledi tsa gagwe di kgadile.

Malatsi a marataro a ba a ntseng le Tuelo a ne a ba lekane go mo itse le go mo amogela jaaka mogoloabona, bogolo jang fa ba mo tshwantshanya le Tshiamo. Banyana ke fa ba swabisitswe ke tiragalo e, ba ipotsa gore a ke ona mohuta wa botshelo o mmaabo a ileng go o tshela le ngwana yo wa batho, yo o molemo le lorato jaana. Keloapere a tlhoka go itshoka a batla go itse.

"Ao mma, ke gore o beletsang ngwana yo wa"

"Hei! Didimala wena! Lona lo mamphorwana maatlhamela babolai. Ga ke itse gore a mo botshelong lo tlaa tsamaya lo itse nnete le go tlhophla diphatsa tsa botshelo. A ga lo bone gore mosetsanyana yo o re belegetse tshwenyana yo. Lo tla mo itse sentle a sena go bolaya mmaditawana."

Banyana ka ba lemoga gore mpuru o faretswe, mmaabo o ja ditlhare ka meno, ba ngwangwaela ba ya go leka go gomotsa Tuelo. Ba tshoga go mo fitlhela a thukhuthetse a tlhatswa diaparo, a opela ka molodi, o ka re ga go a diragala sepe. Motlhala wa se se diragetseng o ne o bonala sentle mo lerameng. A nyenya fa a ba leba. Ba tshoga e bile ba gamaregile le ena a bo a ba bona. Gore ba gomotse ena, ya nna ena jaanong a ba gomotsang. A nna thamalakwane e ba sa itseng karabo ya yona, e bile ba se na e ba e rekololang ka yona. Ba tloga fa go ena ka a ba kopile jalo ba gomotsegile, fela ba le huba semolangwana ka semelo sa gagwe. Mathata!

Tuelo o ne a sudile mowa le mogopolo botlhoko ka go thubetswe pelo mo go ena. A ikutlwa gore o na le letsadi mo pelong e bile a itsholela go nna ena. A ipotsa dipotso gore tota o tshelelang. Go simologa gompieno a simolola go bona batho botlhe jaaka baba

ba ba mo tlhoileng. A itsaya gore ke khutsana ya mmamotlhoiwa e e sa ratiweng ke ope. Fa go ne go se jalo, mme Mogomotsi, jaaka mmangwana, o ne a ka bo a eme a eme, a gana ka ena jaaka tshwene e gana ka tshwenyana, a re ga go ope yo o tla mo tsayang. Go supa gore ga go motho yo o mo swelang, le kgosi tota, go jewa diketo ka ena. Bosigong joo a lala a sa bo bona la bo la re thusu! a ntse a lebaleba. O ne a isa pelo le dikakanyo kwa le kwa a leka go batla ditharabololo le dikarabo tsa dilo dingwe tsa botshelo, a di tlhoka. A fitlhela go le botoka a ka bo a sule le batsadi ba gagwe le lewelana la gagwe. A utlwa a sulafalelwa e bile a ba tlhoile gore ba ne ba mo tlogelelang. Gona ke eng ba sa mo tsee ka go twe baswi ba a bona ba bo ba tsee bana ba bona fa ba sotlega? Heela Tuelo, segwaba itae, mmaago o sule! A tsoga a ya go bona tsa moso, pelo e thatafetse le go feta.

Ga feta lobaka lo loleele thata go sa utlwale sepe ka Tshiamo, mme ka ba ne ba setse ba tlwaetse metsamao eo ya gagwe, ba sa re sepe. Lefiso gona a baba tlhoko. Tsatsi o ne a fodile jaaka bogobe, e bile a lebetse gore o kile a lwala, bogolo jang ka le mowa o ne o fodile go se se se o gogang nako le nako. Ka mafoko a se ke a timanwa a goroga ba itebetse, a ba wela jaaka leru. Tsatsi a sulafala mogopolo a ne a setse a lebetse. Lefiso jaanong a simolola go keta tsela ya kwa kgolegelong ya Tlhabane, fa Tsatsi ena a kgobile kgetse o ka re ga go diragale sepe. Motho wa mosadi a bo a tla a ntsha mosi ka sekhurumelo, a mo nnisa sesanyana sa molato e se wa gagwe.

"Tsatsi, a o ke o mpolelele. A mosimane yo Tshiamo ke ngwana wa gago?"

Tsatsi a inamologa ka bonako a ne a sa ntse a phutholotse mofipi wa borokgwe a o tlhotlhora mmu le diloka, a mo leba.

"Mma!" a araba a gakgametse mme e bile a dumela gore se a itheileng a re ditsebe tsa gagwe di se utlwile ke maaka, o utlwile ka tsa ga Morakile.

"Ka re, a mosimane yo Tshiamo rra, ke morwao?"

A hemela kwa godimo pelo e iteela ka bonako a le mo kakabalong. "Mma, o mpotsa potso e e thata. Ga ke go tlhaloganye."

"Ga e thata rra, o ka e araba ka ke wena o itseng."

"Nnaare Lefiso o raya ke itse eng? O nteka ka teko e e thata kgotsa e bile o rata go nkgotla maikutlo. Mma, ngwana o itsewe sereto ke mmaagwe. Motlhaope wena o ntse o nna le nna fa, o ntebile ditsebe tse o itse gore o mpelegetse tshwenyana. Mma, mpolelele nnete. A mosimane yo Tshiamo ke ngwanake? O tsositse mo go nna maikutlo a a neng a se yo. Mpolelele nnete mma, gore ke se ke ka ngongorega thata fa a ntse a ntirakanya dilo jaana, ke itse gore o dirwa ke ka ke se rraagwe. Mma wee, a Tshiamo ke ngwanake? Ruri kana o mpusitse fa dikgorong tsa legodimo. Ngwana yoo o batlile go mpolaya yoo. Araba tlhe mma ke setse ke tshogile gore sephiri a jaanong se a go tshwenya."

"Rra, kana o a nthoga, a o a ikutlwa?"

"Ehe, wena go ne go siame fa o nthoga?"

"Nna ke ne ke sa e lebisa koo. Nna, jaaka mmangwana, ke tshwenngwa ke gore ngwana a bo a na le nako e e kana kwa kgolegelong mme o sa tshwenyegela go ya go mmona. Fa e sale re mo utlwela, ke nna ke tswang go mmona ke le esi, ke le mosadi. Batho ba reng, le ena ngwana a reng rra?"

"Mma wee, nnaare wa re eng hê? Batho o bua ka bomang ba ba njang ditshego ka ke sa tsala ke tsholotse? Fa e le yoo ngwana ena, a o itse fa ke sa ntse ke tshela ka a tlogile fa a itse a mpolaile? Basadi ruri! A o a tle a go botse gore ke kae."

"Rra, ngwana ke wa gago. Khudu e nnyela morwadi."

"Mma, ga o nkutlwe."

"Ke a go utlwa rra. Banna fa bana ba bona ba wa, ba tsoga le bona. Wena o ntse tlebebe fela o itshetse moritiotse, ga o na mathata o ka re fa gae mathata ga a yo. Ga o mo rate ngwana yole ke go bone rra."

"Mma wee, a ngwana yoo wa gago, o a nthata?"

"Rra, ngwana ke wa gago. Ke ngwana, ke sefoku se se sa itseng pharologano ya molemo le bosula."

"Mme re tlaa swa ba bangwe, re fela re fediwa ke difoku tse di nang le matlho le babueledi."

"A ga o ye go mo ntsha kwa kgolegelong rra? Morwa yo o esi fela ka monwana, wa gago."

"Mma, morwa Modimo yo o esi o ne a tlotla Modimo, a dira bontle mo lefatsheng. Wena o tshotse morwa Saatane, yo o satlotleng le go direla batho ba bangwe bosula. Fa ke mo ntsha kwa kgolegelong ke mo ntshetsa gore a tle go dira eng mo botshelong? Go tla go letsa batho le go tla go mpolaya go mpheleletsa? Ruri batho le bona ba tlaa bona gore ga ke botlhale. Yole ngwana yole, ke lona legae la gagwe tota le le mo tshwanetseng. A a nne koo batho ba ke ba ikhutse. O sa ntse o ntiretse meleko e mengwe fa ya go lere ngwana wa mosetsanyana fa, yo go nna ga gagwe fano go leng kotsi thata mo go Tshiamo, kgotsa ngwana yo e bile o ka bo a bidiwa Tshiamololo. Nna thapelo ya me ke gore fa ngwana yo a sa ntse a nna fano, yole ba re mo tshegetse kwa selong, go fema tsheko e e maswe e re ka e sekang kwa kgotleng."

"Rra a go riana go tla go nna fa ga ngwana yo, go tlile go hudusa ngwanake fa ga gabo? O a tla wa bua ntshonoko ya lefoko ruri."

"Ke wena Lefiso ka molomo wa gago o o sa o laoleng, o tswang go bitsa ngwana yo kwa a neng a nna teng monate, le rona fano re tshela monate mathata a se teng. Jaanong o batla go dira jaaka e kete ke mathata a a tlileng ka motho yo mongwe? O ore mma, o o goditse."

Kgang ya fela go se monate fa lapeng, Lefiso a ngaletse mogatse, fa e le Tuelo ena a orisiwa molelo wa selemo a sa o gotsa go twe ke ena lejwe la kgopiso, o sale a goroga mo lelapeng le ga go na kagiso le e seng boikhutso. Go ne go twe le go loa o a loa ka jaana monna wa gagwe le bana ba gagwe ba ema le ena gale, fa a re o a mo kgalema. Ngwana wa batho a jesediwa kgobedung a sa tswa go jesediwa ka fa ntle ga seatla. A keta tsela a le nosi go bona legolegwa, mme e re a boa koo e fete e fage. Go tloga foo a tshabele tshetlho kwa thepeng a bofelele Tuelo polwana ya ntšwa seropeng. Ka selebalo gona segakolodi se se se keng se tlogela motho go ikaketsa se ne se mmolelela gore mosadi a o nama o inama o le mosadi o a pere makgabe motlokolo o se yo! O ne a tlhagafetse Lefiso, a hutsa bosigo le motshegare gore ba ga gabo Tuelo ba ithlagise ba tle go mo tsaya, ka tsholofelo ya gore fa a se yo Tsatsi o ka busa pelo tebang le morwawe. Kana o ne a atholetswe dingwaga di le robedi kwa selong, tse a neng a tshwanetse go nna di

le tlhano tsa tsona kwa kgolegelong. O ne a ipotsa gore a o tlele go keta tsela e a le esi le gore gona, a fa a tswa koo mosimane o tlaa itshola kampo o tlaa bo a tlela Tuelo ka jaana a sa kgaotse go botsa gore o kae, a o setse a godile. Go nna ga ga Tuelo fa ga gagwe go mo kgotletse di mesimaneng. Mosadi, moipolai!

Motho mo botshelong gantsi botho jwa gagwe bo laolwa ke tikologo le tsholo le kgodiso ya gagwe. Dilo dingwe tsa botshelo di kgona go tlogela lobadi lo lo folang e re le o le ngwaya le tlhoke go butsologa; dingwe ga di tlogele sepe bogolo fa o sa le yo mmotlana go fitlhelela go dirwa ntho foo mme le butsologe go phera. Batho bangwe boammaaruri jwa diane bo a ba rona, o fithele ba tsaletswa tshotlego. Tuelo o ne a tshelela mo bodutung jwa mowa le kgopolo, a aga a ipotsa gore e rile a tsalwa ga fosega kae. Khutsana e sa swenge letile monono. Ntlhang go se jalo ka ena? Mowa o ne o hubila o be o tshwane le madi, fela a gana go rothisa keledi.

Fa a sena go ileliwa go ya ga Mogomotsi, a katela a etsa katse go tlhola a kopa go ya koo. O ne a sweditse jaale gore le bona ba tshwana le ba ga Lefiso le ona Maburu a a neng a ripitla ntlo ya ga gabo. O ne a tle a re a ile nokeng a kopane le boGobuilwe le Mmaletsatsi mme go se monate jaaka pele. O ne a itirile tshwene sehutsana gonne o ne a setse a tsere losika lwa setho jaaka baitimokanyi le baba, bogolo jang lwa mosese. Mmaagwe, ga a mo itse, nkokoagwe o mo tlogetse, Mogomotsi le basetsana ba gagwe ba mo amogetse ba tloga ba mo kgwa jaaka kgomo e kgwa bojang e ne e bo garolotse le mogau, kgotsa jaaka segotlhola; Lefiso, o mo goleditse molelo wa molete, mme o ntse a mo fetola mo go ona ka lepara jaaka a ntse a tshatshama jaaka mmeswa wa dikgopo tsa nku di besitswe ke setswerere.

O ne a sa latlha ditlhong tsa gagwe morwadia motho. Fa a tlhapa a itotlelela mo phaposing a le esi. Motho fa a sa go rate o ka go omanyetsa gore e rile a go bitsa ya re o araba wa re rra kgotsa mma, a go botsa gore a ke rraago kgotsa mmaago. Ija! Matlhapa mothubatlhogo a ulaulelwa ditlharapanyana. Selo se, Lefiso a se lepa le dingwaga, mme letsatsi lengwe sa mo ferosa sebeti a bo a tlhatsa.

"Ngwanyana ke wena, ke eng o re o tlhapa o bo o itotlelela jaana le gona o le wesi? O na le eng se o se lotlelelang kampo o tshabisa mogatla? Ga ke ise ke bone mosetsana a tshabisa mmele wa gagwe go bonwa ke basetsana ba bangwe. O ntse jang ke gore? Bona jaaka Diago a le monnye mo go wena mme a setse a na le mabele fa monnawe a simolotse go tswa diolamelora, wena ga o na sepesepe fela o ka re o mosimane, mme o nnetse go iphitlha fa. Tota ga twe o selonyana mang khutsanyana ke wena?"

O ne a bua a fufutse maikutlo go bonala fa o ka mmula mafatlha o tlaa fitlhela a phophoma jaaka fulwane a tsentse bobe. Tuelo mo boesing a ipotsa gore ke go re a go kgonega gore e re motho a itlotla a omanngwe. A gona motho o ka omanngwa a omanyediwa gore ga a na mabele? A ona mabele a a tlhogisiwa ke motho kgotsa ke Modimo? Kgang ya mabele ya mo tsenya tsebetsebe. A lemoga gore ga e ne e a komakoma, fa a sa dire sepe o tla di gama a sa di tlhapela. A loga leano la popota. A simolola go dirisa dibofamabele mme a di katela dikatana ka go di godisa le malatsi go reba bogale jo bo tlang, a bo a ikhuletsa go ntshiwa ka losologolo gore ena o phepa fa bana ba motho bona ba filwe dilo tse di maswe ba le bosi. O ne a sa ithaya a re o ikhutsitse fa dinkwelagale di mo wela gape fa Diago a simolola go tlhatlwa. E rile gore motho a thuse ngwana a tlhasela ngwana wa batho jaaka moruthwane motho a thutse sentlhaga sa ona. A mmitsa ka bogale.

"Hei wena! Tlaya kwano! A o setse o ya kwa?"

O tla araba jang motho wa batho a sa itse gore kwa ke kae. A šadikanya matlho, a šebašeba ka letshogo "O raya kae, mma?"

"O sa ntse o re kae mma? Ka re a o setse o ya kwa?" A bua a mmontsha ka diatlha. Modimo wa mo tla matshediso ka ponyo ya leitlho.

"Nnyaya, mma."

"Ke bona gore ke tlaa bo ka go isa kwa ngakeng wena. O tshwanetse o a bo o lwala."

"Nnyaya mma, ga ke lwale. Batho ga re tshwane. Basetsana ba bangwe ba na le ditedu jaaka basimane."

A lemoga gore ga e ne e a komakoma, le gore go tloga gompieno kgato nngwe le nngwe e bana ba gagwe ba e gatang fa a ka e lemoga a e gate pele a tle a efoqe go jewa nko e sa butswa le gona tse ba setseng ba di gatile le ena a di gate. O ne a sa itse gore ya go "ya kwa" o tla e dira jang. Malatsing ao a tshwenngwa ke mokola. Modimo o wa dikhutsana o, wa mo tla matshediso. Jaanong o tlaa tshwana le Diago. A ya go mmontsha ga gagwe.

"Mma, ke bona mathata ke a, a a tswang kwa."

E rile gore a itumele, ka ena a ithaya a re ke sona se a ntseng a se batla, a omanngwa ke motho. "Hei, wena! Tloga fa go nna fa ka maswe ao a gago! Tloga! O lesutlha o a itse wena."

Tuelo a tloga fa go ena a itumeletse gore o dirile sentle fa a sa mmotsa dipotso tse a neng a tlaa palelwa ke go di araba. O ne a dira yona naane eo kgwedi le kgwedi, fa mokola o sa tswe a thube nko ka lebole go baya Lefiso bobi matlhong go fitlhelela dilo di siama. Basetsanyana le bona ba itumelela gore jaanong ba a tshwana. Mo pelong jaanong Tuelo a itse gore mašwi a kgomo a lebane kgamelo, ka e bile o ntse a sa ikitse gore o ikutlwa jang, mme a sa itse gore o ka botsa mang gore go diragala eng. O ne a rata Diago le Keloapere mo go maswe, a leka go duela ka bona lorato lwa go rata bomonnawe le fa a sa itse gore gona ba ratiwa jang. Seno se, se ne se diragala fa a wetswe ke meriti kgotsa go tsogile ona maikutlo ale a o sa itseng gore o ka botsa mang ka ona, bogolo jang fa a ne a ba bona ba apola ba robala, ka jaana bona ba ne ba ikapolela fela ka e le mogoloabona. O ne a tsamaela dingwaga di le lesomerobedi, Diago a le lesomethataro, fa Keloapere di le lesometlhano ka a ne a le thulaganyane le mogolowe. Ba ne ba sutsitse, ba tsentse jaaka serowa sa motlhaba, e le magammaa a go ka fophiwa ka potwana wa dira legodu la mašwi a masole, wa ja monate wa tswina ya dinotshe.

Malatsing ao bana ba simolola go gatelelwa ke seimana se se boima fa ba robetse, se tota fa ba tlhalosa o ka reng ba kgangwa ke sengwe. Ba ne ba tsoga ba lapile. Lefiso o ne a sa rate Tuelo e bile a belaela gore o lala a ba palame a ile go loa ka bona. Bana mo seimaneng se, ba ne ba diragalelwa ke sengwe se ba neng ba tshaba go bolelela mmaabo gore ba ikutlwa jang, go diragala eng, fela ba bolelela Tuelo

jaaka mogoloabona mme a ba kgothatse le go ba gomotsa. Lefiso o ne a gakgamadiwa ke gore ke eng ena a sa tlalee sepe. Ke sona, sona se, se se neng se dira gore magogwe a belaele lemepe. O ne a akanya go mo hudusa kwa go bona, a ithibela fa a gopola gore banyana ba re ke ena a ba gomotsang fa ba tswa mo maibing ao.

Malepa a magolo a a neng a tlhoka molepolodi a ne a le mo go gatelelweng ke seimana ga basetsana ba, ba ba neng ba ka se thanyetse gongwe ka letsatsi lepe fela. A mangwe ke gore tsatsing leo la seimana dirowa di tla bo di tsitlile metsi a a phepa, di itirile metsitlane ya seloko, di tlhoka moepi go di epa, fa bona ba tlhakatlhakane ba tuka molelo o ka re madi a bona a ntse a kgabakgabiwa. Tuelo a akanya go ikopela go huduga go robala le bomonnawe a ise a tshlelegelwe ke madi a kgofa. A folodisa kakanyo eo ka ntlha ya mabaka a ena a a itseng. Ga se molato wa gagwe. Ena ga a kopa gore a ye go tsewa kwa ga Gontekile. Thomo ya gagwe fa ga Lefiso ga ise e dirwe.

Lefiso o ne a phakelela kwa Tlhabane ka letsatsi leo go bona Tshiamo. O a bo a ne a tsogile ka la molema. Go tsamaya go le esi go mo tlhakantse berese. A kopana le Tuelo a sa tswa go tlhapa. E a re a mo leba a fitlhela a tlhoga ditedu mo seledung. A bo a mo fofela. "Hei, wena, ngwanyana ke wena, a o dule ditedu? Wena! O na le mokgwa, se ka batlwa se ka bonwa. A jaana ga o mmedi?"

Tuelo a sala jalo motho a mo tlogetse a mo pharile ka lebifi. A tlhakatlhakana. A fetsa mogopolo gore nako ya tuelo e gorogile. A tlhola a dira mowa le pelo di hudugile di bile di hupetse. Bomonnawe ba re ba mmuisa a ba kgaolela. Ka ba itse se se mo kgotlileng ba mo naya nako ba mo itlhokomolosa. Maitsiboa fa a boa a gorogela mo go Tsatsi, fa a mo kgwa a thometsa Tuelo a mo tshotlhatshotlha a bo a mo re phoo! kwa kgakala kwa. Fa e le gompieno metsi a lekane dipota. Ba ya go robala go se monate sigong joo. Bagolo ba sa buisane, fa bana le bona ba sa buisane ka ntlha ya maikutlo a a gagametseng ka kgadiepetso ya ga Tuelo. O ne a bonala a tshwenyegile thata bosigong joo, a na le sengwe mo sefatlhegong sa gagwe se se neng se galola bontle jwa gagwe mme e bile gape se bo swafatsa. Basetsanyana ba sa mo tlhaloganye ka leo letsatsi. A tla go robala moragorago fela ka maitiso a magolo.

Ga diragala se segolo bosigong joo. Motho a kgaratlha, a kgaratlha, a kgaratlha mme a palelwa ke go ipitikolola kgotsa go iphemela kgarathanong le se se mo tlasetseng, go se nko e tswang lemina. A re ke a goa go kopa thuso mo go ba ga Tuelo le Keloapere, ga bonala ba robetse jwa dineelelo. Se mo tlasetseng sa fetsa ka ena. Motho a ne a ise a ke a palame seolwana wena, ga nna ga re pêrrrê! O rile go khurumologa molomo a goa thata mme Tuelo a tlole e le gona a mo utlwang. Go bonala a ne a gateletswe ke boroko jwa ntlha, kana segwana sa ntlha sa boroko se jalo.

"Diago! Diago! Ke eng? A o a lora?"

"Ijoo! Ijoo! Ga ke lore nkgonne ke bolailwe ke selo. Selo se nthibile molomo mme se mpalame. Tshuba lobone nkgonne tlhe. Tshuba lobone o bone."

"Heeye! Nnaare wa reng?"

"Tshuba lobone tlhe Tuelo nkgonne o bone gore ke ntse jang," o bua a lela.

Tuelo a tshuba lobone a tshogile. Thaka ya banna e kae! A kopana le kgodu e khubidu diropeng tsa ngwana. A tlhakana tlhogo.

"Diago, ke eng?"

"Selo se ntse se nthukhutha nkgonne. Ke sule," o bua a lela thata jaanong. Tuelo a kgomola lobati a tabogela kwa bagolong go tlhaba mokgosi.

"Rra! Rra! Mma! Mma! Tsogang tlhe rona re tlasetswe ke selo kwa. Gompiano se dirile mo go golo. Itlhaganeleng tlhe!" o bua jaana a tabogela kwa go bomonnawe bagolo ba tla ba mo setse morago. Ba tsidifala go bona se se diragetseng. Kgakgamatso e nngwe ke gore Keloapere o ne a sa tswa go tsoga mo mmudubudung o o kana. Tsatsi a se ke a tlhola a senya nako a ragogela kwa go radithokgolo mongwe go twe Mapipi. A itse gore moeng wa bosigo o dibedi. Ga a ka a senya nako fa Tsatsi a kokota a itlola. Ba botsanya botsogo.

"Rra, o re go mpona. Ga re a robola fa o bona ke tla ke tabogile jaana. Bana ba ntse ba tlasetswe ke selo mo ntlwaneng ya bona. A re ye mogolole o ye go bonega, ke a kopa rra."

A itlola motho wa maloba a tla le dithabela tsa gagwe ba wela tsela ba tlhokoditse dinao. Ba goroga go le matlhotlhapelo mo ntlwaneng

mmangwana a beile tlhogo ya morwadi mo diropeng a mo gomotsa, ba bangwe ba babedi ba swetswe. O ne a ntse a gerula Tuelo a re ke dilo tsa gagwe, fela a sa bue. O ganne fela fa Mapipi le Tsatsi ba re palakata! a ntsha mosi ka sekhurumelo.

"Re na le moloi mo ntlong e. Re na le moloi. Ga ke bolo go belaela gore re ikgogetse metsi ka mosele."

Tsatsi a kgalema. "Mma, ka ke foo o a itse gore moloi o teng fa, o ne o isa kae rre Mapipi?"

"Ee, ke a bua!"

"Rre Mapipi, bana ke bao ba tlhasetswe ke selo, rra. Bonega re bone."

Ngaka Mapipi a kopa gore basetsana ba babedi ba tswele kwa ntle a tle a sale a itsheba le molwetse le bagolo sentle maru a anogile. A ba baya ka manno.

"Re tlaa tshela bola bagaetsho. Tlhabana ya kgomo, marapo a tse di suleng malaola di tshelang. Maaka marutwakakgomo, matlho a badimo, di ka aka nka di latlha. Ke jona bo ka re bolelelang gore go diragetseng."

"Ke nnete rra."

A di neela Diago mme a kopa gore a mo sale morago jaaka a bua. "Ke a itaola ... Mpoleleleng, lwa re lo na le matlho lo a bona ... Ke jewa ke eng?" O mo laela go di khuela mowa le go di latlha.

A di tlhoma matlho Mapipi, a le boronya e bile a le kwa teng o ka re go ka nna ga twe ke ntsalaa ka itaya ngidingidi, ka itaya tonkana, ka itaya selo se matlho a kwa teng. A tlhalosa gore selo ga se kgakala se mabulelong a ntlo e re lo se batla lo se batle lo emaema. A re ke bofitlha jo bo jeleng bolea bo a ja jale ja Tlhaping bo ile go tlhapa, bo tile bo tlhpile serope se le sengwe. A tlhatlosa matlho a ba leba.

"Owaa! Rra le wena mma, lo na le bothata mo ntlong e ..."

"Ke sale ke bona. Ke sale ke belaela gore ngwana yo ..."

"Mma! A o ngaka?" Tsatsi a mo kgalema go katela ngaka loleme ganong. "Tswelela rra."

"Ee, rre Tsatsi, basadi ba ntse jalo botlhe."

"Yo ena rra yo, fa o utlwa a ngongorega jaana, o ngongoregela maduo a molomo wa gagwe. O ba rwele tlhogo botlhe."

"Ee, rra. Bola jo bo a bua jo. Ka pono ya me ga, bo golege ope, bo ipuela puo ya jona, e seng ope yo o nnang mo ntlong e. A o na le ngwana wa mosimane rra?"

A bo a tlodile malebelekwane, a bona gore a e tshware ka fa bogaleng: "Ga se ena rra. Ena o kwa kgolegelong, ngwanake ruri o golegiwa fela. Ga se ..."

"Mma, naya ngaka nako go bua."

"Betsho, modiri wa tiro e ke ena tota ngwana wa lona fa, fa e le gore lo na le ngwana wa mosimane. Ngwana yo bosigo o iphetola tshwene a bo a tla go lala a dira jaana. Fa lo sa dumele nte ke direng lo tle lo bone. A ke ke direng bagolo ba me?"

Ditlhogo tsa lela ditshipi ba sa dumele se ditsebe di se utlwang. Dithamakgorwana tsa ditsosabadimo. Mongwe bothata jwa gagwe ke go bona ngwana wa gagwe a tshwaregile. A se ke a leta rara go bua.

"Nnyaya rra, fa e le gore ke ngwanake, jaanong o ya go swa e le ena wa go tshega le go tlhonama."

Diago a ubuga ka selelo sa botlhoko jwa pelo fa a gopola gore o dirilwe more o o kwa ntsweng ke mogolowe mme e bile mmaagwe o a mo emelelela. Tsatsi ena a itlhoboga a kgobegile marapo.

"Nna rra, nka bo ke re o dire go ye kwa go yang, mmaagwe ke yoo jaanong o a di tatanya."

"Owaai! Dilo tsa basadi. O e tshwara ka fa bogaleng a sa tswa go e tshwara teng. Mosadi yo wa me o tshwere bothata rre Tsatsi. O mo lobopong lwa noka e tlhatsa. A re tlogeleng re se ke ra thaisa ka jaana bana boobedi ba rona. Dilo tsa mohuta o bantsadi, di a gakgamatsa, ga o ka ke wa lotlela ntlo o re o di lotlelela kwa ntle. Di tsena mo ntlong e le mowa di bopega mo ntlong mo."

"Rra, nna le bongwanake re mo ntšweng ka ngwana yo, yo mmaagwe a mo ratang ka lorato lo lo kanakana. A o itse gore ke mo omanyeditswe go twe o ka re ga se ngwanake? Ke yoo hee, ngwana wa gago mma. O a reng jaanong?"

Lefiso a boa ditlhaa jaaka mogoma wa rasemose o thudile sesana: "Ruri ngwana ke selo se se gakgamatsang. A jaanong o dira ditiro tse

ka bokgaisadie?" A bua a utlwile botlhoko jwa ntho, a sa itse gore fa e le morwawe le morwadie tota a utwele ofe botlhoko thata. Basadiii!

"Ka dinako tse dingwe go ka raya gore ngwana wa gago o tshwentse batho, bona fa ba dira kwa, fa se ranya sa mo feteletsa kwa go lona mo gae mo, go gobedi, kgotsa o dumela gore bokgaisadie ba mo tlhoile jaanong o a ipusolosetsa."

Batho ba tlalwa ke mafoko ka dimpa. Ba swelwa e le ruri. Mapipi a tswa a laela jaana a itse a di bone sentle gore batho ba tshwenngwa ke ngwana wa bona wa mosimane. Jaanong ba ne ba tshogile gore se tlatswa mo go yo sa ya kwa go mang. Ba tshogetse Keloapere, mmê wa teng le ena ke fa a tshogile gore le ena se ka mo tlhasela. Monna wa Modimo a bo a sa itse gore o ka reng fa a belege dimo jaana. Mmaagwe a boile ditlhaa jaaka mogoma wa sekarasengwe o thudile sesana. Ba phakelela kwa mhapheng wa thaba tsa ga Mogale go botsa ngaka ya bona ya motse gore a tse di buiwang ke Mapipi ke tsona. Mojasagagwe a ba bolela gore polawa ke mong ga e na lebelo, ba se batlang ga se gope se mabulelong a ntlo, e re ba se batla ba se batle ba emaema. Mapipi o opile kgomo lonaka. Ba boa ba ole dibanta jaaka monnamogolo wa koloi ya lekgothokgotho. Lefiso a ikana gore gore motho a tlhole a mmona a ile kgolegelong go bona setlhodi, a mmolae. Tsatsi a mo raya a re kgale ke go bolelela.

Kwa gae, Tuelo le Keloapere ba kolotisa Diago ka tsa ga Mapipi, ba šwegašwega go utlwa gore tota ga twe matsapa di a tsaya kae. O ne a le botlhoko thata mo pelong. O ne a ba bolelela gore matsapa di a tsaya mo ngwaneng wa lelapa wa mosimane. Mogalammakapa! Tuelo a tshoga go tsena kwa maleng. Keloapere, go bonala bo ise bo apoge sentle ena a bo a gwatalaetse gore fa go twe ke kgaisadie a o sutlhile kwa kgolegelong? Fa a sa le koo o kgona jang go tswa koo a bo a tle fa gae? Diago a tlhalosa gore ga twe o tsena a le mowa mme a iphetole tshwene fa a setse a le mo ntlong. Tuelo a botsa a tlhoafetse gore ga twe jaanong o tlaa tshwarwa jang kgotsa o tlaa thibelwa jang le gona fa ba mo tshwere ba ya go dira eng ka ena? O ne a sa ntse a lwala mowa thata mme a palelwa ke go tswelwa go tlhalosa go ya pele. Oo! mogolowe, Tuelo, a mo oka tota ka botswapelo, Lefiso a bo a tlhomoga pelo le go swaba tota ka a ne a mo gopolela bosula. Diago

le ena o ne a rata mogolowe tota a bo a leboga Modimo gore o bo o mo file mogolowe yo o tshwanang le yo.

Kgang ele ya emisa malatsinyana fela. Ga simologa jaaka pele, mme ngwana wa batho a itidimalela moragonyana, mmutlwa wa rorometsa gape, mme ka thari e ne e sugegile a se ke a utlwa botlhoko mme fa a tswa mo maibing ao a bolelela Tuelo se se ntseng se diragala. A mo gomotsa. Mokgwa o jaanong wa fetoga selo modiro morago ga letsatsi lengwe le lengwe la bobedi. O ne a itlhobogile jaanong. Fa e le Keloapere ena ya bo e le seimana le go tsitla metsi ga serowa fela mme go sa diragale sepe. Go tloga foo e ne e le kgang ya bona le mogoloabona fela. Ba ne ba bolela mokabagangwe.

Kgwedi ya boraro e ne e sa tswa go rogwa morago ga bosigo jwa matlhotlhapelo, fa thwagadima e ipoa kgatsu kwa ga Tsatsi mme e ratha yo mmotlana fela jaaka yo mogolo. Batsadi ditlhogo jaanong tsa duma tsa tuduakana. Jaanong se gomagomela Tuelo! A, mafoko, ba ka se a ise kwa kgosing fa ba sa batle go di emaema. Ba itse gore o ba tshheletse dithupa. Ba ne ba ntse magala ka marago. Motse le ona wa duma ka marara a kwa ga Tsatsi le Lefiso, jaanong ba tshogetse khutsanyana ya batho e go fitlha gajaana Modimo o e babaletseng. Ntšhwe o ne a sia ka lofetlho. Mmankoyasegwagwa a swaba nko go feta molomo fa jaanong kgang ya ga morwawe e dumisa motse. Tsatsi a elets a o ka re o ka bo a sa tsofala a huduga mo ga gabo. Ba ne ba sa itse gore ditlamorago tsa yona e tlaa nna eng, bogolo jang ka ba itse gore gona kgosi o a itse. Ba rapelela gore selo se, le fa Modimo o ka ba latlha, se se ke sa bo sa diragalela Tuelo. Ba se rapelela gape gore se se diragalele ope fela gope mo motseng. Ba itelela ba bo ba lemoga gore Modimo o ba latlhile.

Tuelo jaanong a oka Keloapere fela jaaka mogolowe. Ba ne ba ikanya ena, ba rata ena go na le mmaabo yo jaanong ba mo kayang e le ena modi le sebako sa mathata a bona. O ganne Mapipi a thaisa selo. Kana jaanong se ne se itšhwina ka bona jaaka se rata se ba fapaanya jaaka e kete se na le tetla ya go ba pega seolwana. Ooo! Bana ba tlhakatlhakana o ka re ba tlatsewa. Kgwedi morago ga tlhaselo ya ga Keloapere, Diago a timelelwa ke mosese. Ga nna selelo le khuranyo ya meno. Fa ba sa ntse ba itatswa dintho le go ja marapo a tlhogo

gore tselapedi ba tsaya efe, morago ga tshipi tse nne Keloapere le ena a tlhaga a sa apara mosese o timetse. Mosadi wa Modimo a rwala megono tlhogong, ba thulanya ditlhogo le monna. Ba ipotsa gore a gona dilo tsa teng a e ya go tla e le batho kgotsa ditshwene, kgotsa tshwenesekamotho. Banna! Ba tla ba duba thankga barwa batho!

"Rra wee, a ga go botoka go kopa Mapipi go thubisa basetsanyana go fetlega go bona metlholo?"

A araba a itlhobogile a neetse tshwene marapo: "Ke bona jalo mma. Ga go e nngwe tsela."

Ba salana morago go ya ga Mapipi ba akga ditlhogo ka ditlhong, ba tsamaya ba dumela gore batho ba a ba nyonnyobetsa. Ba fitlha ba mmolelela gore mathata ale a bona a oketsegetse e bile basetsana boobedi ba gabedi. Ka jaanong e le ditiro tsa bosigo tse di se nang mong, go ka tweng fa e se go tshololwa fela. Ke sona se se ba lerileng kwa go ena seo. A di latlha a ntse a le huba semolangwana. Fa a fetsa go di boka a ba raya a re Modimo ga o a mo laolela go dirolola ditiro tsa ona. Badimo le bona ba ribegile difatlhego. Ditaola tsa re motlhakola o montsho wa ga biibii. Ga se tse a ka di kgonang tseo. Ka pono ya gagwe bana ba tla belegwa sentle fela e le batho. A ba laela le go ba kopa gore, le fa ba ka ikutlwa jang, ba a ja ba kgora, ba se ke ba bo ba leka sepe se se duleng mo tseleng, go seng jalo bana ba bona ba tla swa ka bobedi. Ba itlhoboga ba boela gae ba sudile megopolo. Ba dumela gore badimo ba ba hularetse, fa e le ditlhokwa tse di ba emetseng ka dinao ga se ditlhokwa, mebitlwa. Selelo sa tlala ntlwana. Bana ba tswa mo sekolong. Ba nna ka lelapa. Ditlhong pê! Botsala jwa bona le Tuelo jwa tia le go feta. Fa ba tlhakatlhakana a nna pinagare ya bona, ba mo ngaparele mme a laole ga gagwe go tlhakatlhakana. Ba ne ba mo ratisiwa go photla.

Go ne go le dikgwedinyana di ka tsamaela go wetsa diatla tsoopedi gararo, fa bathati ba lemoga gore dingwaga tse mosimane o di gogileng o di gogile ka maitsholo a mantle. Ba mo golola fa a digela wa bone. O ne a sa itse gore a ke a ye gae kgotsa jang. Dikgwedi di dintsi mmaagwe a sa tlhole a tla go mo tlhola. A sa itse gore a o sule kgotsa

jang. O tlogile a dirile rraagwe dilo. Go bonala lefoko boitshwarelo le sa rokgonyege mo pelong ya gagwe. Le go fitlha gompieno ga a ise a itse gore o ne a tsenwe ke eng. Monna o bolawa ke se a se jeleng, o tshwanetse go bona se se jeleng mmaagwe.

A goroga ka lotlatlana ba sa tswa go lalela le go tlhatswa dijana. Ba ne ba itebetse ba thapotse kobo segole fa motho a re kokoo! ka molomo, a bo a tsena mo ntlwaneng ya molelo. Ga o ise o ke o bone! Basetsana ba tlola ba lela ba itshopha ka Tuelo jaaka tshwenyana e ingaparela ka mmaayo nkwe e tlhasetse. Mosadimogolo fa a tswa mo maibing a se ke a tlhola a re ka moso a mo tlhasela jaaka mmantlhakana, a mo tlhoba ditsebe tse ka dinala, a mo kitla ka mabole. Go ne go diragala se se gakgamatsang ka gore o ne a sa itwele fa e se go thiba le go ikuela a re ke kopa boitshwarelo a tlhoka moreetsi. Lefiso a kgalema gangwe ka lentswe la rotwe, mophato wa gagwe wa kopanya theko. Ba thubela pelo mo go ena e bile ba lebetse merwalo. Fa e le Tsatsi, a tshaba go boela magaleng gabedi. A tlhoka le gore tsere! tlhe, ga e ke e ja ngwana e sa mo tsala. Ba tswela le ena kwa ntle. Ditilo, dikgong, metswaiso, tsa felela mo go ena. Tuelo a leka go ba rapela gore ba se ke ba mmolaya ka gore ba tlaa itshela bomadimabe le gore ba tlaa ya kgolegelong go twe ba bolaile motho. Ba mo ikadima tlhe! Ba ne ba sa mmetse ba ne ba thuba pelo. Ba sa utlwe sepe se se buiwang ke Tuelo. Dipelo di ba potile ka kwa! Ba mo tlogela foo e le nama fela, ba ya go robala ba ntse ba le mo maibing. Ba se ke ba thulamela ba a swa. Tuelo a nanara a se na go robatsa bomonnawe a ya a mo gogela mo ntlwaneng ya molelo a sena go mo tshela metsi gore a thanye. A nna nae go fitlhela a thathamogelwa. A re ke a kua fa a mmona, a mo thiba molomo, a mmontsha ka monnwana gore a didimale tu! A mo direla kofi a mo siela, a nwa ba sa bue sepe. A mmaya lepai mme a mo tlogela a ya go robala.

Boroko hura la mmotlana, fela bo na le mathata a ditoro. Jwa mo gatelela. Ba mo tlhasela, a tlola, ya re a tshwanetse go goa a gakologelwa se se mo diragaletseng. A re tu! Ga go yo o mo amogelang fa e se Tuelo wa moeng. Kgang ya go kgothosa ga e a ba kgalha le e seng. O tlaa tshwanela go ya go itheeletsa golo gongwe. Kooteng mokola kgang ya go kgothosa mmele, le gona wa bokgaisadie, le ya

boloi tsona ga a di itse, kgotsa go di tsaya jaaka tse di sa siamang le go utlwiswa batho botlhoko. A raka mphatlalatsane go ya kwa go itseng ena. Tuelo a mo utlwa le ena a nanara a ya go timetsa motlhala wa thuso e se re ka moso a di emaema. A boa a ya go bobanyana go fitlhela dikoko di fologa. A tsoga a ya go dira se a tshwanetseng go se dira. Pelo ka kwa teng e ne e le tshweu. O ne a itumetse mme mo dilong tse pedi a sa itse gore o itumeletse sefe.

Benggae ba tsoga motshegare, le Tsatsi tota. O sa itse gore a ba dirwa ke letsapa la tllhabano ya maabane, kampo ke go kgotsofala ga pelo ya gore ba thubile tllhagala, maladu a bo a tswa le masetlela. A ba isetsa metsi le sefitlholo mo dikobong. E ne e le la ntlha Lefiso a lebogela, ka pelo yotlhe, go nna ga ga Tuelo fa ga gagwe. O ne a tllhokomela basetsana, a dira ditiro tsotlhe tsa lelapa. A ba belege ka thari ya namane.

Motse wa duma wa nna wa re kurru! ka go re moloi o tshwerwe, o biditswe. Ba ga Tsatsi ba fetoga kgang ya motse. Lefiso a fetoga setlotlo le sa ditsala tsa gagwe tota tse di mo latlhetseng. A simolola go itse motho. Batho ba motse ba ne ba fela pelo gore bana ba belegwa leng ba tle ba bone metlholo. Bangwe ba re Lefiso a se tsee a se utlwe, o ratile ngwana boloi gompieno o loa ena.

Mogomotsi le mogatse Gontekile ba ne ba setse ba itlhobogile ka mathwalana wa bona, mme ditiragalo tsa malatsi a, tsa ronkga ntho lobadi. Ba ipotsa gore a ba dirile tsona. A e ne e le tshwanelo gore ba letle dipuo tsa batho go ba laolela jwa bona botshelo? A go raya gore go tloga jaanong fa batho ba bua sengwe le ba itse gore ga se boammaaruri go le kae, le gore se thuba go le kae, a ba ya go ba reetsa le go dira jaaka ba batla? Ba simolola go belaela gore ba leofetse Modimo. Ba lekilwe ka teko e potlana fela, mme e ba tllhotse ka dinaledi. Gotlhegotlhe Tuelo o ne a se ke a ba etela, mme e bile ba itse gore o a idiwa, le gore o dira jaaka lekgoba go le kana kang. Nkabo!

Fa a tshwere phage ka mangana jaana, a ba gopola, pelo e rotha kgodu e khubidu. A tloge a ikgalemele thata gore o akanyang ka jaana ba itshupile sentle. Fa e le Lefiso ena a itse gore tau e mo gae

mme ga a na lesaka. Nako nngwe le nngwe e ka roba moroba thamo, moroba wa kgosing o e reng o o tlogetse o nne phoso e re o o gapile o nne phoso. Dilo di mafaratlhatlha, fa e le tsela o e tsamayang e matsodimatsoke setselana ya dipeba. O ne a ratharatha ka pelo le ka molomo. Bomaratahelele ba tlhola ba mo reeditse a poporega gore bana ba gagwe ba ba kutlo le botho ba sale ba tshwenngwa ke selo bosigo, fa e le fa gompieno ba rwele merwalo e ba sa itseng gore mo teng go eng. Ka ba rata dikgang tsa kgodu e e tswang lorotseng, ba mo gakatse ka dipotso le dipotsolotso. Ba mo goge loleme lo bo lo sale lo le lolele jaaka lwa kgaga, go fithelela mosadimogolo Dithotse a mo ikadima.

"Mma wee, a ke lwa ntlha ka bana ba gago bana ba welwa ke seru sa go ithwala? Ke godile mme e bile ke ne ke le mooki, bana ba tsona dingwaga tse tsa bana ba ba gago tse, ba diragalelwa ke dilo tse. Ga se tlholontšhwa, fela batsadi ba bona ga ke ise ke ba bone kgotsa ke ba utlwe ba tlhola ba akga loleme jaaka wena jaana, ba inyanyabolola le go bolela masaikategang a bana le malapa a bona. Mosadi, tshwara molomo wa gago o bo o ikgabetse go boloka seriti sa bana ba gago le lapa la gago. Ga o itse bana wena. A o itse gore kgotsa bana ba ba gago, wena o ntse o re selo sa bosigo, ba itse gore go diragala eng? Ba tshaba go bua se se diragetseng ka ba dirile boatla le bofafalele jo bo boitshegang. O tlaa itse jang ka ke foo ba nna ka kwa mafure lona lo nna mo ntlong e kgolo? O tlhokomele ngaka le yona go boloka kagiso, e ka go raya ya re modiradilo ke morwao. Ke mang yo o ka ipolaelang ngwana? Mma, basadi ba bangwe ba a go tshega. Go itse mang kgotsa bona ba itse nnete? Tsamaya mma, o ye go nna le bana ba gago fa fatshe, o bue le bona ba go bolelele gore matsapa di a tsaya kae. O tlaa tla go mpolelela. O tswale molomo wa gago o re tu! ke a go rapela tu!"

Mafoko a ga Dithotse a mo tseisa sedidi. Tlhaloganyo ya itotlela, le go araba ga mo palela, ntswa dikarabo kgotsa dipotso a na natso. A mo sita a le tlhaeng. A tsamaya a thulathulega mosadi wa batho, a ponne jaaka thotse ya lephutshe e leletswe ke letsatsi la Ferikgong. Kana kgotsa go ka nna jalo. A gana gore e seng ba babedi bana. A ba ka tshwana botlhe. Mo bots Shelong lerumo la ntlha moloi, go le

itshokela, mathata a motho wa teng o siang ka setlhako se le seatleng. O tsamaile jalo a swabetse botlhaswa jwa gagwe, a ipotsa gore gona kgang o ya go e tlotla jang le mogatse. A go riana o ka bo a ipolaetse ngwana a re ke ena mosenyi, a bo a mo tlogelela dintšwa go mo ja, e se ena? O ne a simolola go ipotsa lwa ntlha morago ga malatsi gore ngwana wa gagwe o fa kae? Tlhaloganyo ya ralala dithota. A jaana Tuelo o itse diriragalo tse tsotlhe tse sentle, mme ka a ise a mmontshe lorato, o a mo lomeletsa le go ipusolosetsa ka go mo didimalela? A swetsa go feta a batla bonnete fa a goroga kwa gae. A swetsa go mmaya bobi jwa lorato matlhong.

"Tutu ngwanaka, a nnaare wena ga o ise o iponele ope wa ...?" a mmontsha ka go solasola seledu.

"Nnyaya mma. Ga ke ise ke lekane."

"Mme ntlhang o sa raya bomonao bona wa re ga ba ise ba lekane?"

"Bona ga ke re selo se mma, se ba wetse ba itebetse, ba sa itse gore go diragalang," a araba a le mosetlhanyana.

"O a fosa Tuelo, o a itse gore ke bomang. O ba bone, o lobela nna fela ngwanaka. Phuthologa o mpolelele nnete, ga ke ne ke re ke wena o ntomileng tsebe, tu! ngwanaka."

"Ruri mma. Ga go yo o itseng sepe se e leng boammaaruri fa e se se re se boleletsweng ke boradithokgolo fela."

"Tuelo!"

"Ruri mma? Ke ikana ka tintibane phogwana ya ga nnake. Tlhale e ntsho le e tshweu."

"Pcm! o raya monnao ofe? Go siame?"

Kwa go Tuelo o iteile sefolletse ka leanonyana la gagwe, go setse go tshwara tau ka mariri fela, a ga se bona basetsana. Go thuba lekunutu ke go bua le ba lekunutu bongwe ka bongwe. O tlaa simolola ka yo mogolo. A mmitsa. Ka lorato lo logolo a mmaya fatshe.

"Ago! ngwanaka, o a golelwa jaanong, fa o gana le go diega go re bolelela gore ke mang ralerungwana, o tlaa re ka moso re re bona koo! a ganele ka go tlaa bo go le thari. Re lebe kae, ngwanaka?"

Diago a utlwa gore makgabe a dikantsola fa pele. A didimala lobaka lo se lopane. A sa gane go araba. Nnyaya! O gakgamaditswe ke puo le potso tsa ga mmaagwe. A ipotsa gore o mmatla eng.

"Mma, nnaare wa reng ne? Nna mma ke phaphame fela bosigo ke longwa ke noga mme ke sa kgone go tshaba, go tsoga kana go iphemela; ke gateletswe ke seimana mme e bile ke utlwa gore selo se mpalameng le molomo se o nthibile, ke palelwa ke go goa. Ntlwana e, ga e na matlhabaphefo, fa e se diokomelabagwe tse go seng motho yo o ka tsenang ka tsona. Ga ke itse gore go rileng mma."

A ke lona lekunututu la sesadi banna! Batho ba ka oma diphogwana ba sa ntse ba nkgamekgato jaana? Katse e tsalwa ka ditedu. O ne o reng! A itlhuboga ntle le go isa mafoko gope. A gopola yo monnye, motlhamongwe ka botlhale o ka kgona go mo dira gore a mmolelele gore matsapa di a tsaya kae. Go itse mang ga ba ise ba mo kgwele mathe ganong. A urlwa pitso ya ga mmaagwe. Fa ba fesiwa jaaka dinamane tsa monna a itse go gama jaana gare go tseneng? A se ke a senya nako.

"Ntu, o phuthologe re tle re kgone go lo thusa ngwanaka. Wena ka ke wena nna, ke a itse gore o tlaa nntsha mo tlalelong e. Ke mo nakeng tsa kukama ke le fa jaana. Mogoloo a re ena o tlhajwa ke ditlhong go bua boammaaruri. O kopile gore wena o mpolelele nnete yotlhe. Nna ngwanaka, ke ineetse. Ga go go tlhola ke dirolola se se diragetseng. Ke batla fela gore ke ise molato kae. Setsana, o phuthologe ngwanaka. Ntome tsebe tlhe! Dira jalo tlhe mmê!"

Tlhogo ya lela ditshipi, a ipotsa gore go buiwa ka eng, le gona nnete e Diago a buang ka yona ke efe: "Mma, o bua ka eng?"

"Setsana, o a itse. Sona se o se gopotseng seo."

"Mma, nna ga ke na ape mafoko a nnete. Mafoko a nnete a ntse fela jaaka o a itse. Nna selo se ntshwarisitse seimana, sa nthiba molomo mme sa ntomisa noga. Se mogolole a se buang ga ke se itse."

"Ao, setsana tlhe!"

"Ee, tlhe mma. Go ntse fela jalo mma."

"Nanaaa!"

"Mma, ga ke itse gore le nkgonne a re ke go bolelele boammaaruri o bua ka ga eng. E seng re mmitse re tle go utlwa gore a reng? Re dire merogolwana ya tsatsing."

"Owaai! Tlogela ke itlhoboge fela ke amogele gore tse dikgang di mpaletse. Go siame mme."

O ne a itisa lobaka le basetsana, a tloga a isa marapo go beng go itlhobogela. Tsa matlho a phage a lebane tsa mo kokonela. A loga leano. Fa ba sena go tima lobone a bona gore a phunye sekaku a iphitlhile ka lefifi. A bua ka lentswe la maloba ba sa tswa go ikana ka la o ka swa nka go ja.

"Mogatsaka, ke tlhotse ke tshositswe ke mme Dithotse motshegare."

"A reng Dithotse?"

"A re motlhamongwe basetsana ba itse gore go ne go diragala eng mo masigong a dithaselo. Ba ne ba rulagantse mme le go kua ke go re fela lerumo la ntlha tlhoko jwa lona bo gaisa lerallo. Ke sona se neng se ba tlhabisa mokgosi, e seng go kopa thuso."

"A o a dumela?"

"Ga ke itse gore a ke dumele rra kgotsa ke gane. Tota ke a tsietsega. Kgotsa re bolaile ngwanake a sa senya sepe. Ruri ..."

"Owaai! Lefiso, didimala re robale mogatsaka ga o na ape ke go bone. O tlike go tlhakanngwa ke botshelo tlhogo fa o sa itlhokomele, o a itse. A ke ona mokgwa wa gago wa go sireletsa Tshiamololo?"

"Nnaare wa reng ne rra? A wa re Tshiamololo, ga o re Tshiamo? O tota o mo tloile. Ee, gona go ka nna boammaaruri re bolaile ngwanake a sa dira sepe fa e se go itswela kgolegelong."

"Lefiso, robala o a ntlhodia. Ke lapile mmele le pelo, ke batla go ikhutsa."

"Ikhutse rra," a bua a ngadile a mo naya mokwatla.

"Ee, ke a ikhutsa, Lefiso."

"Ikhutse tlhe, ee, monna wa Modimo."

Tuelo a tsaya lobaka go thulamela, a phethekga mo bolaong a jewa ke dipotso tse dintšhwa tsa ga Lefiso. O belaelang ka ngaka e boletse se se jeleng bana. Fa a ka bo a se mosetsana o ka bo a mo totile gore ke ena a itseng se se jeleng bana, ka o setse a buile jalo, a ntshiwa ke ngaka mo ganong la tau. A iphitlhela o ka re o tlaa tlalelwa ke noka moseja ole. Boroko segomotso sa dikhutsana. Jwa mo re pii! a bo a lebala bohutsana jwa gagwe le dipalabalo tsa gagwe.

Ga go a mo tsaya lobaka a bo a setse a gona fa yo mongwe go bonala a tlaa kgalemelwa ke bommampipi fa thethe e ralala gore o letileng go robetswe a ba kgoreletsa mo tirong ya bona. A bua a le nosi a buela kwa ntle. "Ijoo, a e bile a re gooo! nxa! Ke gore monna yo ena bothata ga a najo. Bana ba ntsenya dikgoro tsotlhe ena o kgobile kgets. Nka bo ke itsile ke ka bo ke ganne a nnyala. Goo! goo! fa! Pcm!" A goga kobo a apara, a mo hularela dikeledi di mo farafere, di potusela jaaka diphororo tsa noka ya Sambesi. Pelo ga e ile khutsana. E a mo kgama tlwe! A tlokoma ka bolao, a suneletsa kwa godimo mogatse a bo a phaphama.

"Hee, Lefiso ke eng?"

A tsiboga. Motho a re yo mongwe kgo! ka sekgono mo dimpeng mo, a bo a mo hupetsa mowa.

"Ijooo! Ke bolaelwang ke motho! Banna!"

"Robala rra, o gone thata. Re nyalane ka phoso. Bana ba o ka re ke ba me ke le nosi. Nna ke bolaiwa ke go ba akanyetsa, wena o tshetse kobo metsi."

"Nna, Lefiso?"

"Ee, wena."

"Lefiso, o nthogelang?"

"Ga ke go roge, go ntse jalo."

"Nna ke tshetse kobo metsi Lefiso? A o itse Setswana?"

"Robala. O intshwarele, rra. Ikhutse!"

A ithoboga Tsatsi. A gopola basadi ba a neng a eleditse go ba nyalala fa a tlaa nyadisiwa yo Mmankoyasegwa kwa ka a ne a ratilwe ke batsadi ba re o diatla, ba sa itse legala le ba le mo nnisang la motswere. Gompiano ena le bana ba gagwe ba mo jesa a eme. A ithaya: Tsatsi, robala o tlogele go balabala le go ithobaetsa. A bua le badimo. Fa e

le Lefiso a lala a sa bo bona gope. Bolao jwa lala bo bina ka ena, nako nngwe a utlwe bo mo tsholola, kgantele a utlwe o ka re bo a menoga a bo a iphitlhele a ingaparetse ka mogatse le mororo a mo ngaletse. Ena le fa a mo utlwa, a itshwise fela, a re o jewa ke dibe tsa gagwe.

Go tloga motsing oo Lefiso o ne a phakela jaaka motlholagadi a tshaba go robala mo dikobong tse a kileng a bo a robala mo go tsona le moswi monna wa gagwe. Monna wa gagwe ke fa a mo ithuta, mo pelong a belaela fa ba tlaa tsofala mmogo, fa ena a leka go mmontsha gore ga a ratege. Tuelo o ne a phakela nae, ba tshwaraganele ditiro tsa legae, e re batho ba tsoga bona ba bo ba le kgakala ka tsa bona. Mo nakong e khutshwane ba ne ba ditse dipota, ba ritetse malapa, ba a kgaphile, ba tlhagotse le segotlo, go le gontle ka mokgwa o o gaggamatsang. Tsatsi a mo leba, mo pelong a re: Ruri, o ka re o ka tlhola a ngala jaana gore legae la me le tle le nne lentle jaana.

E ne e le lengwe la malatsi ao a phaketse thata. Fa a leba Tuelo jaana a tswa mo ntlwaneng ya bona a gagkamadiwa ke sengwe, a tlhaga a patikile kotana. A tshoga thata, Tuelo le ena a mmona, le ena a tshoga thata a sianela kwa ntlwaneng a sa gadime. Yole a goa "Hei! Tuelo, ke eng?"

A o ka araba kgotsa go ema! A re kwa ntlwaneng golwe! a bo a itswalela. A nna lobakanyana ka moo a ipotsolotsa. Karabo! Karabo! Tuelo! A ithe ta! ka lebole mo nkong. Madi a tswa. Fa a tswa ke fa a le maphatšhaphatšha mo diatleng le moseseng wa go robala, fela dinko di le phepa. A fitlhela Lefiso a sa boile ditlhaa.

"Mma, o intshwarele, tlhe!"

O ne a file karabo. A ruri!

"Ke eng se ke se boneng Tuelo?"

"Nnyaya mma, ke ne ke sa tseta sentle."

"Tuelo!"

"Mma! Intshwarele tlhe mma, fa ke go gadimisitse."

O ne a sa kabakanye, a tlhomamisa se a se boneng. Kana go thata go raya motho o mo raya o re apola nte ke bone. A tlhola a tshwere letogo a akanya. Mabele! Ditedu! Go ya kwa! Morago a ikgomotsa ka ya bofelo. Kwa, gona o a ya! Fa a ka e sala morago o ka

tloga a iphitlhela a bua dinaane tse mo monneng wa gagwe di ka se amogeleseng. A tlhoboga letlalo go gwalala.

Dikgwedi tsa feta di le mmalwanyana go rile tu! Tshiamo o sale a utlwa makoboko a bokgaitsadie le mmaagwe ga a ise a boe. Ba ne ba alafile. Lepotedi, mosetsana wa dingwaga di le lesomesupa a ya kgonnye le monnawe Mojabeng. O ne a ntse a rwalela kgakajana le fa monnawe a neng a tshameka teng fa se mo re tlwee! A tlhaba mokgosi se ise se mo thibe molomo. Mojabeng a se ke a tlhola a re ka moso. A re semene mpone! A ya go tshologa mogolowe mokgosi. Ba tlhaga ba le tshematshema bagolo. Ba fitlhela a tlhakathakane ngwana a le mo maibing. Pele se mo thiba molomo se mo tshetse motlhaba mo matlhong. Go ne go se na motlhala ope o o bonalang fa e se masuputso fela. Ba a ja kgakge. Lepotedi ena a tlhalosa gore ke motho, le fa ka matlho a sa mmona. Ka ena o ne a feditse, a thobolotse lekuka. Mo kakabalong ya bona bagolo ba akanya ditiragalo tse di diragaletseng bana ba ga Tsatsi. Ka ba ga Tsatsi go tilwe ke morwawe yo o kwa kgolegolong o iphetola tshwene, go raya gore le fano e sale sona selo seo ka jaana le motlhala ke o ga o yo. Ba hutsafala ba dumela gore tota fa e le gore ke ngwana yoo o ithutile selo se se maswe tota. Ba boela gae ka ngwana ba sudile mowa le tlhaloganyo.

RraLepotedi a bitsa ba ba reng ba na le matlho, ba kgonang go bona se se sa bonweng ka matlho a nama. Fa ba di latlha ba re ke ntswe le moraro, ngwana o jelwe ke ntaakobo. Mmaba le motlhasedi, o mo motseng. Ga gabo ngwana yoo go kwa botlhabatsatsi. Mmaagwe ke mosadi wa seboledi, fa rraagwe a kile a lwala thata mo malobeng a bo a bakwa le badimo. Banna ba kae! O opile kgomo lonaka. Ba mmotsa gore jaanong go a tweng fa go le jaana. Ena a araba ka go re ka setwetwe fa motho a go tshwentse o alafa molwetse wa gago, fa wena o phologa go tlhakanela sebe seo le ena, petso e tswe kwa Modimong. Lepotedi a alafiwa go fitlhelela a fola, a komisiwa malebadi gore a lebele se se mo diragaletseng.

Bagolo mo motseng ba tsenwa ke tsebetsebe ba tshogela bana ba bona. Ba ne jaanong ba setse ba tshaba go roma bana ba basetsana, ba

sa itse gore ba tla roma mang. Kgosi ya utlwa selelo sa morafe. A epa pitso a begelela morafe gore letlhakola le a šwa le a lora mo motseng mme go batlega banna ba ba ka le timang. Tsatsi a totobalediwa lefoko gore matlho otlhe a mo lebile fa menwana yotlhe e supile morwawe jaaka mmaba wa bana ba batho. A bodiwa gore ena a reng.

"Kgosi, borra, ke a lo utlwa e bile ke a lo tlhaloganya. Tota ga ke a tsala ke tsholotse. Lo itse, ke lela fela jaaka lona kgotsa e bile go lo feta ka jaana kwa ga me bana ke bale ba merwalonyana. Nna ka re yo o ka tshwarang ntšwa e e ja mae kwa ga gagwe kgotsa a e wela mo nageng e robetse, a e thube tlhogo ka molamu boboko bo phatlalale, ba ga yona ba ipeole. Ga a tshele bagaetsho, bana ba batho ba mo tlalelong ka ena, o sule dikonang. Ngwana yo o tswa go ithuta boloi kwa ga gabo ba sa loe, le fa ke bua fela ka jaana go twe basadi ba lala ba re tlola tshethe! fela jaana re robetse mme bomongake ga ba ke ba re raya sepe. Borara, ga ke jele kgang e monate, fela ke kopa gore bana ba basetsanyana fa ba rongwa ba tsamae ba le setlhotshwana mme ba laiwe go dika mmaba fa a ba tllhasela. Lo intshwareleng go bo lo ne lwa tsaya ngwana yole wa batho wa moeng lwa mo nnaya go nna le nna. Fa a ka boa kwa a go ileng, ngwana yole wa batho ka jaanong a bile a godile, ga a le bona. Mong wa me le borara jotlhe, akanyang kgang e thata, lo bo lo nkakanyetse. Nna ga a mpone ka sepe bagaetsho. Ke gaggametse maloba Lefiso le bana ba gagwe ba mo dikile ba mmetsa ba bo ba batla go mmolaya a sa itwele, ntswa Lefiso a ntse a re ke mo tlhoetse ngwana. Ke eme mong wa me."

Lekgotla lotlhe la duma le jele kgakge ya gore ga twe go diragalang, le tlhomotswe ke Tsatsi pelo thata ka masaakokometse a o sa tswang go a bua, fa e le Tuelo ena ba mo rothisetsa keledi. Fa ba lemoga kgosi a iteile nkidiane mabapi le selelo sa ga Tsatsi, borara jwa swa senku. Bomme ba logisiwa maano a go femela barwadiabona, ba kopiwa gore ba tsamae ka ditlhophha mme fa mmaba a tllhasela ba mo dike fa yo mongwe ena a ya go tlhaba mokgosi.

Jona bogisong joo mosetsanyana yo wa batho Tuelo, ena a bo a tabogisiwa ke mala, a lala a keta tsela ya kwa ntlwaneng. Kgantele

a ga metsi a tlhatswa diaparo a bo a tshela metsi a tlhapa thata, fa Diago a mmotsa hm! go a reng? A re o ne a sa itira sentle mo lefising kwa ntlwaneng. Kgantele gape a tswa. Sa mo diragalela. A tlhaga a kuisitse dithole a goa go tswa kwa ntlwaneng le motse otlhe mo tikologong wa mo utlwa. Ba tshologa ba ga Tsatsi mokgosi go tla go bona se se ba tlhasetseng. O ne a tshogile thata a tlokoma jaaka potsane e tshwerwe ke bolwetse jwa leaparapelo. A direlwa kofi go digela makgwafo. Ba tloga ba mmotsa gore tota go diragetseng. A bolela gore o bone monna yo montsho yo o mabogo maleele jaana a lebagane le kgoro ya ntlwana. O ne a ragoga a mo thula mme a tlhaba mokgosi. Ba emela go batla motlhala bo sele. Ba lemoga gore ga go botshabelo. Tota motho yo fa e le motho o ikaeletse, fa e le selo se romilwe le sona mong wa sona o ikaeletse. Lefiso a mo hudusa ka fa go bommonnawe a mo robatsa ka fa phaposaneng e nngwe a mo naya mmakgakajana go direla mo go ena. O ne a tshabisa ba bangwe sesi se se bogale sa pedisetso e se nang motsokoletsi.

La tlhaba jaaka gale. Bayasekolong ba tlhapa ba se ya go se lebote, lebote fa e se gore Moribo ga a bonale mme e bile ga go ope yo o itseng sepe ka ena. Fa le tlhatloga morutabana a kokonelwa a bo a itewa ke ditshikare ka a itse dilo tsa motse o. A roma Tuelo le Mpolokeng go utlwa se se tshwereng ngwana. Ba tsena ba feta ba kokota mme ba tlhoka karabo. Ba potonoga ba ntse ba bitsa, ntlo ya re tududuu! Ka fa gare motho le mmaagwemogolo ba utlwa, ba kgaratlha go araba, go sa thuse sepe. Ba gotololanetse matlho jaana ba sa itse thuso ba tlaa e bona jang. Basimane ba lemoga gore go lotleletswe ka kwa teng, ka jalo go raya gore ba teng mo ntlong. Ba boela sekolong ba lotlegela morutabana tsa maitemogelo a bona.

Morutabana ka go itse botshelo jwa batho ba basadibagolo le bana ba bana a re o reile ngwana a re: ithobalele ngwanaangwanaka, letsatsi le le lengwe le ka se ke la senya sepe. A tswelela le dithuto. Sekolo sa tswa. A ya ga mosadimogolo go itseela ka tsebe. A fitlhela le go bona se se bonweng ke basimane. Fa a ntse a potonoga jaana a iphitlhela a buetse kwa godimo: "Basadi! A ba a lwala batho ba ntlo e? A ba ka robala go fitlha nako e?"

Go ne go se tllhasenyana epe ya botshelo foo, fa e se dikoko tse di neng di hema ka go rora go bonala di tshwerwe ke lenyora le yona tlala. A tshoga thata fa a sena go rialo: "Ijoo! Ba se ke ba bo ba swetse mo ntlong. Ba ka bolawa ke eng boobedi se ba ka se hemang? Hee! Ba se bo ba bolailwe ke Tshiamo?"

Jaanong a tshoga le go feta, a tshobetsegela kwa ga rre Gontekile. A fitlhela a sa ntse a betla loso fa tlase ga moriti wa mokgalo. A mo tsenya ditlababa.

"Hm! Morutabana, go a reng o tlhaga o le dinao di bogale jaana, o bonala o le morwadi wa phokompe?"

"Rra wee, o re go mpona!"

"Hm! Ke re go go bona, ke go bona molato e le eng?" a bua a latlha loso le petlwana a mo tlhoma matlho.

"Mosadimogolo MmaMmotlana le morwadiangwana ga ba ise ba tsoge. Lobati lo lotletswe."

"Nako e?"

"Ruri rra!"

"Ba rileng?" a botsa jaana a itshamatlha.

"Potso ya me ke yona eo rra. Ke akabetse."

"Banna! A selo sa mono se ba bolaile?"

"A ga se!"

"Mma, ema fela jalo ke ye go bitsa Tsatsi a tle a re lebalebise. Bongwe ke bobedi, bobedi ke boraro," a bua a betsegela kwa ga Tsatsi a tlhokoditse dinao. A gana go bona monnamogolokaena a tlhaga a gatela kwa godimo.

"Hee, monnaarra, ke eng o ntshosa jaana? Go rileng?"

"Rra wee, ke go tshosa jaana le nna ke tshogile ke bona morutabana ke yole a tlhaga a kgamatha, fa ke re hm! a re ba ga MmaMmotlana ga ba ise ba tsoge ka e nako. Lobati lo lotletswe go tswa ka fa gare. Jaanong ke re bobedi bo sita bongwe."

"Jang jaanong?"

"Ke gakgametse le nna fa ke ntse jaana."

"Rra, pilediwa e a lwelwa. Tloga re ye koo."

Mo tseleng a mo tseela kgang ya go tllhaselwa ga ga Tuelo bosigo le gore o dule ka soba la mogodu. Go raya gore jaanong go tloga foo

ke gona fa a tlaa ya go tlhasela kwa ga MmaMmotlana. Ba ne ba tiisitse mosepele ba itlhoka marapo a bosogwana go taboga kgotsa diphuka go fofa. Lefiso o rile ka re go goa a re ke botsa gore go iwa kae, a tlhoka moutlwi le moarabi. Ba feta ba phamola morutabana ba eta ba le masamasa go se yo o sa ntseng a bua le yo mongwe. Mongwe le mongwe a itsentse kgotla le pelo le thaloganyo ya gagwe. Ba bitsa ba ntse ba potonoga ntlo. Karabo dôô! Botlhoko jwa ntho! Batho ba Modimo ka fa gare ba a urlwa mme go dira sepe gona pê! Ga botsa Gontekile.

“Bagaetsho, a fa lo bona batho ba ga ba a swela mo ntlong?”

Botlhe ba belaela jalo. A lobati lo thujwe, go falotsha batho ba Modimo? Ba dumelana. Banna ba leka ka magetla. Owaai! Thatanyana ya marapo a bonnabogolo! Morutabana a thuba leitlho la letlhabaphefo la phaposi ya borobalo. A fenosa gareeteng a okomela. Mmabatshedi a le kae! A fitlhela mosadimogolo a tlamilwe jaaka senokwane. A tllhaba mokgosi wa motho a bolawa ke mototwane. Bannabagolo ba tlhaga ba hunne dipotongwane. Ga bo go lekane. Gontekile o le supile ka legetla gangwe fela, mpheane a pheama. Ba re phelemele! jaaka thakadu e tlhaga e tshaba dintšwa e tsena mo mosimeng, ba thubile lebelo, e le semphete ke go fete. Ba fitlhela metlholo ya masenatlhaloso e diragaletse ngwanyana le mmaagwemogolo. Ga di buiwe, re sa tee ngwana leina. Ba ba golola pele.

“Mma, go rileng?” ga botsa Gontekile.

“Nnyaya, ngwanaka, o re go re bona. Nna le ngwanaangwanake re bona fela jaaka lo re bona jaana.”

“Hm! Go tllile jang? Go diragetse eng, mma?” ga botsa Tsatsi.

“Hei! Ngwana ke wena, a o batla go nthoga?”

“Nnyaya mma, go siame. Diatla metsing, photi! Nte re ise kang kwa kgosing.”

Ba ga Mmotlana le mosadi ba tsaya leeto go ya Botswana kwa Digawaneng go boloka malomaamosadi. Ka ba itse malatsing ano motse o sa iketla, ba romela mosetsana go robala kwa go

MmaMmotlana ba re ba tle ba tsamae ba sa gadima. Ba ga MmaMmotlana ba re go robala ba itotlelela tidi! Mosadimogolo boroko jwa mo gatelela a robala kgoo! mme mosetsanyana Moribo le ena a robala swi! Kana boroko jwa ntsha bo tshwana le jwa phakela o mogolo, motho wa jona ga a robale o a swa. Ka yona nako eo rankola a nanarela Moribo a mo sunedisa se a se mo sunedisang a bo a mo re molongwana thi! a fetsa ka ena, yole a rankganyarankganya fela a le mo maibing. A mo katela segaswa ganong, a mmofa maoto le mabogo, a bo a mmofelela mo bolaong. A nanabelela mosadimogolo, a mmontsha se sentshonyana se a se bontshitseng Moribo. Fa a feditse ka ena a mmofa jalo jaaka morwadiamorwawe, a ba tlogela ba le mo maibing. Batho ba batho ba lala jalo bosigo jotlhe. Batho ba batho ba tlaa bonwa keng? Oo! Moribo o rile ke tshaba e dumang a ya go e letseng.

Mosadimogolo a ota tlhogo a ntse a sidila magwejana a diatla go bolaya mesetlho ya dithapo. A didimala lobaka lo se lopane. A tsosa tlhogo a leba borre ba babedi le mme morutabana Amogelang.

"Bongwanaka, nna fa lo ka bo lo le nna, lo nkutlwa, ke kopa gore kgang e e nne dipipimpi, khupamarama re swa nayo. Ke go inyanyabolola mo bathong go tlhola o re o le mosadimogolo yo o kana ka nna jaana, o bo o tlaa nna o re ke dirilwe eng, ka dirwa eng. Ga ke ngwanyana, ke mogolo. Mpatleleng ngaka le ngwanake fa, e mphekole, ke siame."

Borara jole jwa le bana. Moribo o ne a le mo sediding a sa itse gore tota go diragetseng, ga go a diragala eng. Legammana! Dingwaga di lesometharo. Boremekwane!

"Ija! Mma, go batla go tswa mo baneng ba gago kgotsa balosika. Ka moso fa re sena go dumelana le wena go tlaa twe re ne ra nna kgang ka marago, segolo jang ka jaana mmelaelwa wa ntsha ke sebeela sele sa morwaake. Wena rre Gontekile le mmê morutabana, ke kopa gore re ye go batla kgaitsadie, e bong Gaoretelelwe.

Ba dumelana ka bongwefela jwa pelo. Ga rongwa Gontekile. A tsamaya jaaka mosimane wa maloba. A mmona a sa le kgakala.

"Rra, ooo! pula e tla lala e nele. O nkgopotse gompieno?"

"Pula nkgonne e ka nna ya na fela fa e rata. O re go mpona ke itatlha fa gompieno jaana o itse gore go thata, motsetse o ja ka seatla a sa tlhapa."

"Go thatafadiwa eng nne nnaka?"

"Bothata rra! Bothata!" a bua a thikhitha tlhogo, a le mariba a kgokong. "Kgaitradio MmaMmotlana le ngwanaangwana, rra. Ba letse ba wetswe ke phologolo ya motse ono. Ke gona re ba bonang jaanong jaana. Re rile e re pele re ka tsaya tshwetso gore go dirwe eng re bo re buisane le wena, tshwetso e nne ya gago. Ba teng kwa ba mo ditlhabing, fela mosadimogolo o batla maphesephe ano e nna dikhupamarama. Ke batla ke dumelana le ena fa ke akanya gore ke mogolo, fa go ya go buiwa phatlalatsa ka dilo tse o tlaa bo a rogiwa. A re ena o eletsa go ka batlelwa ngaka fela a alašwa."

Fa ba ntse ba bua jaana Gaoretelelwe a tsaya baki a e latlhela mo legetleng kwa ntle ga go senya nako. Ba itelekela lethe le ise le kgale.

"Ijoo! Kgaitradiaka, dumela! Aai! Ngwanakeee! Dumela šadi!"

"Dumela ntatemogolo," a bua a sunetsa selelo.

"Kgaitradiaka ga twe ke eng?"

"Ooo! Utšhi! Rona kgaitradiaka re wetswe ke seru sa motse o sa ga morwa Tsatsi."

"Tsatsi, monna ke go re ngwana yo wa gago o tlaa tweng? Ke mang? Jang?"

"Nna rra, ka re a kgosi e bolotse letsholo le mmatle le mmolae tho! ba bo ba tle ba tshotse tlhogo ya gagwe ka tsebe," a bua lentswe le tebile le tletse tshwetso ya bofelo.

"Haai! Re mo kotsing, betsho."

"Kgaitradiaka, ga ke itse gore kgang e e ka nna khupamarama jang ntle le go nyanyabolola motho. Ga ke batle tsheko le go thamathamisiwa ke banyana. Ke godile, ga ke batle go direlwa lonyatso."

"Kgaitradiaka, ka boMmotlana ba tla tsoga ba goroga ka moso o mongwe, ke a dumela, ke bona ba tlaa tsayang tshwetso fa ba goroga."

"O bua nnete mogolole. A go batliwe ngaka e ba nose sengwe e ba thobe matsadi."

"O rata go ka tsewa mang, kgaitsadiaka?"

"Mapipi o kae, rra?"

Gaoretelelwe a kgabaganya jaaka mosimane wa maloba go batla Mapipi. Ba bangwe le bona ba laela go ya magaeng. Morutabana a botsa gore ke go re fa e ne e se mosetsanyana wa sekolo go ne go tlaa itsewe jang gore mathata a teng. Ba lebogela go bo a ne a le teng, mme ba kgaogana. Mapipi le Gaoretelelwe ba goroga mo nakong e e sa fediseng pelo. A dira maranyane a gagwe mme a boela gae.

Motswana a re loso pitso ya Modimo. Ba ga Mmotlana le mosadi ba ne ba tsamaile monate thata e bile o ka re ba ne ba sa ya losong. Ba ne ba tlhaga ba tshwaretse mmaabo dikgang tse di monate. Wa tlhanya jaaka mogodungwana wa mašwi o tshetswe matute a ratsuru monate ole fa ba goroga mo gae. Ba wela kgang e sa le metsi. Mmotlana a ja ditlhare ka meno jaaka sa modi wa mogabala. Ooo! Ngwananyana wa gagwe wa legammananyana! Motsadi wa gagwe! Go ne go se ka o mongwe mokgwa! A dumelana le mmaagwe ka go se tthatlhele kgetse, ka jaana go e tshola sephiri gona, lebala! A swetsa go tsoma mosimane Tshiamo bosigo le motshegare go tsamaya a mo tsenye diatleng. A ikana gore o tlaa mmolaya ka bonya. O tlaa simolola ka sentlhaga a ntshe mae a a tšhwetle dikgatlapanyana, morago a tshware nonyane, a e kgaoganye dimukanyana, a simolola ka go kgaola tlhogo. O ne a saletswe ke go thunya thuu! a phatloga ka kgalefo. O ne a le motala mo sefatlhogong. Ditshika tsa gagwe di eme ka dinao o ka re di tla re thaa!

"Ao rra, ga o nthee wa re go a tshajwa le nna ka tshaba se batho ba se tshabang jaaka go tshajwa? Ga o tlhole o nthata tota mogatsaka."

A mo gerula.

"Wena o ne o tlaa bo o tshaba eng ka ke dilo tsa ngwana wa gago?"

"Heeye! Ngwana wa me fa a reng?"

"O sa ntse o re ngwana wa gago fa a reng? O dirile MmaMmotlana le ngwanaangwana dilo kwa ngwana yoo wa gago."

"Hei! A jaanong o ne o bile diwa tsheko?"

"Nnyaya, ke tlogile fa ke sa itse se se diragetseng, ke ya go lebisana le Gontekile gore ga twe go rileng kwa ga MmaMmotlana. Ke go re ngwana yo fa ba mo tshwarang teng ba mmolae *toto!*"

"Nnaare o a bo o bua jang rra o ka re ga o bue ka madi a gago?"

"Madi a me a selo mang? Madi a me a a leswe. A a tshololwe!"

"Ijooo! Kana ke sona se o se rayang batho?"

"Ee, ke sona se ke se rayang batho. O utlwa bothoko fela wena fa a tshwentse fa ga gago. O a gakgamatsa, o a itse! Fa a tshwentse kwa ga batho ga o re sepe e bile o mo utlwela bothoko. O maswe mosadi ke wena! Ruri selelo ke sa ngwana wa motho, sa ngwana wa yo mongwe botlakala. A ke gona fa go twe ga bo utlwelwe?"

"Nna ke bolaiwa ke setsetse."

"O setsetse se maswe thata mosadi ke wena!"

A motho yo o malaomabe Tshiamo! O ne a utlwa a le kwa tobetobeng ya Marabasetata gore kwa gae selelo se segolo ka ena, le gore fa a tlaa tshwarwang teng ga gabo ke nageng. O tshwanetse go lobelwa dintsi. O ne a utlwa kgang e e buiwa ke bangwe ditsebe di ile moletlo di sa o lalediwa, fa bona ba sa itse gore yo ba buang ka ena o bokgakala jwa mabogo a mabedi le bona. A tsenwa ke tsebetsebe le go simolola go tlhaloganya keteko ya gagwe ke ba ga gabo. Mo go ba a tshelang le bona a latola a re o tshasiwa motsotsojwane maragong. Ka a tshela le bona, dilo tse di buiwang o tlaa bo a di dirile leng? Ba mono ba ka mo dumela. Ba kwa gae bona a le bale. Ba ka mo dumela jang ba itse maitsholo a gagwe? Botlhe ga ba belaele. O ithutile maranyane ao kwa kgolegelong. O ne a le mo nakeng tsa nare. O tlaa tsena jang kwa ga gabo go ipobola le go itlhatswa mo go tse a marwang ka tsona? Fa ba motse ba ka mmona, o sule. Fa a ka nna lesego a goroga kwa gae, le gona ke mmutla wa dintšweng, fa a ba palela ba tlaa mmiletsa ba motse. A lemoga gore o tsaletse ke kgomo nageng.

Botshelo bo thata! A tota motho fa a le maitseomabe sengwe le sengwe se se maswe se se diragalang go akanngwa fa e le ena. Gona fa e ka re go fediswa go mmolaya ga fitlhelwa e se ena gona? Gona a itse gore leina la gagwe ka mokgwa mongwe o tshwanetse go le tlhatswa. Jang? E a nna malepa. O ne a le tokololo ya majakathata a jang mofufutso ya phatla tsa ba bangwe. Kana ke ona mokgwa o ba jang mofufutso wa phatla tsa bona ka ona ka go tsaya mofufutso wa phatla tsa ba bangwe. Ke mang a reng ga ba fufule? Go loga maano a go tseela monna yo mongwe mofufutso wa phatla ya gagwe, ke namane e tona ya tiro, o fufula e seng phatla fela, le phara tsa marago tota.

Letsholo la ga rankola yo o mabogo maleele la tlhantlhela la anama jaaka mosi wa molelo wa naga o anamisiwa ke phefo ya setsuatsue. O ne jaanong a ntshitse boitseanape jwa gagwe jotlhe. O ne a tshwarisitse batho ba ba mo lelekileng bothata ka medumo e e tletseng naga ya batho ba lela, bangwe ba kua, fa bangwe ba tshaba, nako nngwe monna a goa a re o tshwere senokwane, nako nngwe e le ena Tshiamo a rapela gore o tshwere bothata. Mapodisi a tswa letsholo le baagi, ba itaya kwa ntle jaaka tlhobolo ya bujane. Ba neela tshwene marapo. Botlhofo jalo! Nnyaya!

Batho ba motse ba a ja mokaikai. Fa e sale boloi jo bo simologa, tlhaselo e ntsifetse le mo banneng le basimanyaneng tota. Ba ba mo gaodisitseng fa a ba tlhasela ba re o apere bosetlha jwa tlhaga, mme ka gale o itlhaba mmamatlhwane. Malepa magolo ke gore ga a na motlhala. O ne a le thata ya tlou. Go se monna yo o ka mo fekeetsang le fa a rata. Kgosi Ketshwerebothata a bitsa le go phutha mangaka a motse wa gagwe go mo thusa sera. Ba itaya sefolletse a bo a batla go ba isa kwa logageng lwa baloi a re ba tshwanetse ba bo ba dirisana le ena. A e ka re e le banna ba palelwa ke mosimanyana wa lesea le le nkgang mekgatho? A itlhoboga, Motshweneng, fela a kata ka morago sephelehu.

Setlhophha sa basetsana ba le barataro sa tsaya metomo sa ya nokeng. Fa ba gelela, Mohumisi le Kopano ba ya go itlhome kgakajana

mo sekgwanyaneng, mongwe le mongwe a itiketsa ka sekhunyana sa gagwe ba katologane. Fa Mohumisi fela a re ke a kotamologa a mo re phoro! a mo sunedisa sesunediso. A repetlana. A tlola jaaka letsetse a nanarela Kopano le ena a mo tlhaga ka fa morago a sa ntse a ithusa. A bona se se bonweng ke tsala ya gagwe. A fetsa ka bona bongwe ka bongwe, ba ikutlwa mme ba se na thata ya go itwela kgotsa go kgaratlha.

A ba fitlhela ba duletse dikgang, ba tlotla dikgamelo di eme ka metsi. A ba gakgamalela Tuelo: "Lo emetseng fa lo nnetse lebelekwane? Lo ya go omanngwa kwa gae go twe ga lo bolo go tla nokeng. A re yeng."

Ba araba gore ba emetse Mohumisi le Kopano, ba sa ile go itlhoma. E a nna gona ba tsibogang gore ga ba bolo go ya. Ba salana morago go bona se se ba tshwereng. Tuelo a ya le bona. Ba tsamaya ba bitsa, go se nko e tswang lemina. Moragonyana ba fitlha fa go bona. Ba kopana le Kopano pele, a thekesela a tswa mo maibing, mankateng a le dinaong. Fa ba sa ntse ba gakgametse, ga tlhaga Mohumisi, a tshwana fela le Kopano, wa gagwe mmankateng a mo rwele mo tlhogong. Basetsana ba tshoga thata ba tlhaba mokgosi. Ba utlwa swatthaa! kgakajana le bona le mosito wa dikgato tsa motho jaaka fa a sia, di ntse di re phaaphaa! Bagolo ba ba gaufi ba utlwa mme ba ba tshologa mokgosi. Owaai! Ba utlwile ona modumo ole fa o felelela kgakala mo sekgweng, a palame phefo rankola wa teng.

"Borra, tlayang kwano, Tshiamo ke mo tshwere." Ba utlwa lentswe le goa kgakajana.

Ba bangwe ba isa bana gae ba bangwe ba ragogela kwa lentswe le goang teng. Fa ba ithaya ba re ba gaufi le fa motho a goang teng, ba utlwa swatthaa! le mosito wa motho a sia. Ba itoma sanngathe. Owaai! Matsapa a bophiri! Letsatsi la phirima ba ntse ba kobakobane nae, kgotsa ba kobile mosito wa dinao tsa gagwe. Ngwana wa moloi!

Bana ba fitlha kwa gae ba tlhakatlhakane. Morago ga dilalelo Tuelo a beta pelo a ikopa go ya go itisa kwa ga Mogomotsi. A gololwa ntle le lebote. A tswa a itumetse thata. Fa a tswa a ipotsa gore go rileng

gompieno. Go ne go tilwe a tlhokomele dilalome tsa lefatshe la ga Motshweneng, di se ke tsa mo phoroma. A re mo go bona le bona ba itlhokomele thata ba lotlele dipati. O ne a tsamaya a opelaopela, a tlolatlola, a itumetse e le sa ntlha mo dingwageng a etela legae la gagwe la bogologolo fa a sale a tsewa.

Kwa nageng borara jwa tsamaya bo kgaogana ka ditlhophana bo batla se bo sa se itseng. Tsatsi o ne a ntse a kailakaila jaana a batla fa selo se mo re phoo! mo segading. A pharama ka marago a tlhoka maatla. A bona sepokwana. A palelwa ke go goa. Sa fetsa ka ena sa mo tlogela a kgophaletse foo. Gaoretelelwe a feta gaufi foo a utlwa modumo wa sengwe se duma jaaka molwetse a le mo ditlhabing.

"Ke eng? A o motho?"

Karabo pê! Modumo ona wa tswelela. O ne a atamela a tsholeditse molamu, a ratela a ntse a gadima kwa le kwa. O rile a re ke ratha selo ka molamu, motho a re: "Se mpolae rra, ke Tsatsi."

"Mogalammakapa! Rre Tsatsi, go rileng?"

"Rra, ke bolailwe ke ngwana wa molo. Rra, o mosetlha fela jaaka tonki e ipidikantse mo moloreng. O maatla jaaka tlou."

"Golo fa go diragala eng fa? Fa e se go boela gae re ise re diragalelwe ke sona se rotlhe."

"Rra, nthuse, ga ke na maatla."

A mo thusa go ema, ba totoba mmogo go ya gae. A goa borara jo bongwe gore kotsi e kwano ba tle go boelwe gae dikotsi di ise di ntsifale. Ba boela gae ba imelwa ke ditsebe jaaka esele ya motsofe.

Tuelo a itisa monate thata le bomonnawe, ba bo ba gopola malatsi a maloba. Mogomotsi o ne a itumetse tota go bona bana ba kopane ba ja monate. Pelo e ne e le tshwaana, a lemoga gore ruri o sa ntse a gopola thuso e ba kileng ba mo thusa ka yona fa a goroga. A gakolola.

"Ngwanaka, ke kopa gore o ye gae batho ba sa ntse ba tsamaya mo mebileng, lefatshe la gompieno ga le a robala. Batho diphologolo tsa naga ba dira dilo tse di maswe, le ntšwa ga e di bogole."

A utlwa molao, a laela a ya gae. Kwa gae a fitlhela mahutsana. Monnamogolo o ne a kgophaletse mo bolaong e bile a thobiwa. A tshoga thata.

"Mma, rre o rileng?"

"Hei! Tloga fa ntšwa ke wena! O batla go dira eng kgotsa go itse eng se se go lekaneng?"

O ne a tswa a swabile. A tswa jaaka ntšwa e phintse, a ingatile ka mogatla a itsholela go botsa potso eo.

Kwa ga Mogomotsi basetsana ba lotlegela rraabo ka moeng wa phirimane eo le boitumelo jwa bona jo bo neng bo phophoma. Rraabo a itumela le bona. Fa maru a sa tlhole a thibile Gontekile a lotlegela mogatse ka tsa letsholo la bona. A gamola boloi jwa ga Tshiamo a se na mathe ganong. Selo sa gagwe lo taboga mo motlhaleng wa sona mme le e bile se le gaufi ka kutlo, go se tshwara gona, go a gana. Se taboga fale, fa o re se foo se fale. Kgantele motho o goa a re ke mo tshwere; fa lo tabogela koo lo fitlhela lo tabogela phefo. A iteela kobo moroko ka a a maswe thata a tlhaselo ya ga Tsatsi. Mogomotsi a rothisa keledi.

Boloi jwa ga Tshiamo jwa gakgamatsa dingaka. Taola tsa bona tsa wa bogara bogarantsha ngaka. Go bua tlhaga le ditlhare. Jang, ga ba itse. A go tlaa tloswa bojang le ditlhare tsotlhe tsa Lokaleng? Nnyaya, ga go kgonege. Jo boloi jo, ga se jo bo tlwaelegileng. Ba re mosimane o tshotse kotana e ntshonyana mo kgetseng, fa a e solasola jaana borara bo ja mokaikai, bo utlwe sepotsane. A ke ba tlogele go tswewelele jaana? Ba ema ditlhogo. Bahurutshe, kgang di matsipa!

Fa a robetse jaana foo Tsatsi, a lela ka go re lengleng mosimane yo o ne a mmeile ka bolao ka setlhako, gompieno e sa le ena gape o mmeile bolao ka kabelelo. A botsa Lefiso, mowa o hudugile.

"Lefiso mogatsaka, a ke yona tiro e o neng o gaketse o re ke ye go e mo ntshetsa kwa kokelong - ke raya kwa kgolegelong e? O ne o bona gore ga a ise a dire se o se batlang?"

"O bua eng ne rra?"

"O nkutlwile. O dule jaanong mmamoratwe wa gago mma. A o a di bona ditiro tsa ngwana wa gago?"

"A wena ga se ngwana wa gago?"

"Nna ga o ise o nkutlwe ke re a ye go ntshiwa kwa kgolegelong. Wena ke wena o neng o mmatla."

"Rra, o go baakantse!"

"O nepile mma. Keletso ya gago ke go mpona ke sule."

"Rra go tshela ga gago le go swa ga gago, mo go nna go a tshwana."

Diago a gana go utlwa rraagwe a tewa mafoko a a ntseng jalo: "Mma, wa reng?"

"Ngwanaka, ke ka reng fa ke le mo sefapaanong ka Tshiamo?"

"A o ka re rre a swe?"

"Ka re a utlwe botlhoko jwa mafoko. O ntsenelela thata ka dikgobo o ka re ngwana yoo o romilwe ke nna go nna seganana."

"A jaanong, ka sona seo, o ka re rre a swe mma?"

"A a swe!"

"O tla itsholela mafoko ao ka moso mma. A o bona gore Tshiamo kgaisadiake o thukhutha rre jang?"

"A a mo thukhutha, ga a ise a mo thukhutha."

"Go siame mma, a re e tlogele rre o a lwala. O tshegatshega di ja mme."

Fa ba ntse ba bua jaana kante Tuelo o eme ka fa ntle ka fa o reeditse. Fa a ne a se moeng yo o naka di maripa, o ne a tlaa thusa rraagwe go lwantsha mme yo. A ikutlwa gore o ka busolosetsa rre Tsatsi. Mo pelong a re motho ga a ke a elelediwa bosula, fela o ka re letsatsi lengwe Tshiamo a ka kopana le ena a mo dira more o o kwa ntsweng.

La goroga letsatsi le batho ba sa bolong go le emela. A belega bosigo Diago. Lefiso o ne a tshogile gore o ya go bonang. A se bona tota. Banna ba kae! Ngwana a tlhaga a le meritshana. Tuelo a tsoga mo borokong! Se, malepa. Mmamadisa marole! Ka go lepa, ka bo ka go lepa. E, tlhamane e, ya mo emisa tlhogo. Senokwanyane se go tweng

Tuelo se, se na le ba ga sona mo tikologong mo, ga akanya Lefiso. O rekisitse ngwana wa gagwe mo go bone. A mo tllhasela jaaka moruthwane.

"Tuelo, senokwanyane ke wena. Ngwananyana yo o meritshana yo o tswa kae?"

"Mmê o raya jang?" ga botsa Tuelo a tshogetse mo pelong mme a sa itshupe mo sefatlhogong.

"Tuelo, a o ratantse bagaeno le ngwanake? Bua molotsana towel!"

A bua a kgobile kgetse Tuelo: "Mma, ga ke na bagaetsho. O tshwanetse o bo o itse seo," a bua a mo lebile mo matlhong. O ne a sa tlhole a tshosiwa ke sepe sa ga Lefiso malatsinyaneng ao.

"Tuelo! O se ke wa ntira lesilonyana la gago. Ngwana yo ke wa losika lwa gago. O tlaa mpolelela kwa a tswang, Tuelo."

Motho wa dingwaga di le lesomerobongwe, ga se yo o sa ntseng a tshosiwa ka tlhogo ya noga e sule, bogolo jang yo o rupileng mo marigeng a botshelo a dipula tsa sefako le segagane jaaka Tuelo. A batla go tshega, fela a itshwara ka seno e se motshameko e le morabaraba, o o tla fenngwang ke yo o itseng go tsamaisa le go thiba.

"Mma, ke a kopa tsweetswee, ga ke itse sepe. Ngwana yo ga ke ise ke mmontshe ope wa losika lwa gaetsho," a araba, ka pelo a re: "a ka mokgwa o a mpogisang ka teng a fa betsho ba ne ba le teng ke ne ke ka itshokela ditshotlego tse, kana ga ke morwa Modimo, ke morwa fela."

A gakala Lefiso: "O a itse! Sematla! Bua! O a itse!"

"Ke rata bonnake. Fa ke ne ke itse, ke ka bo ke sa bolo go bua. Kana kgotsa bana ba ba dirilwe jaaka dilo tse dingwe tsotlhe di dirwa. Ke ngwana wa phefo."

"Tuelo wa re selo mang? Bana ba phefo? A o kगतliwa ke selo seo?"

"Selo se se maswe se ka nkgatlha jang?"

O sekwa ke ditshoswane wa gagwe molato. Seno ke tuelo ya gago Lefiso. O ne a jewa ke letswalo fela fa a gopola gore bana ga ba na molato, a bo a itshole. Lefiso ena o ne a simolotse go belaela gore a jaana ngwana wa gagwe o molato. Hmm! Gona o tlaa itse jang setshwano sa selo se go tweng morwawe o ne a iphetola sona? Pelo

e nngwe ya gana. Mosetsanyana yo go tweng Tuelo yo, o na le ba ga gabo ba baloi mono mo golo gongwe. O lala a bulela dilo tseo tsa bona go tlasela bana ba gagwe bosigo. Jaanong tse di diragalang mo motseng tsona? O ne a ya go nna mo mokatakong a kotame jaana a beile sehuba mo mangoleng a itshwere mahutsana a lela.

"Joo! Tuelo wa moloi! A ke go re ke nama ke boloka botshelo jwa moloi ka matshelo a banake!"

Lefoko la mo raya la re Lefiso dilo o di itirile. A utlwa a jewa ke mafoko a mo pelong a bona gore fa e se go ya kwa go mosadimogolo MmaMmotlana go rola botlhoko jwa pelo.

"Joo! Mma, re tlile go jewa ke selo re bolokile botshelo jwa sona go ntse go twe ke ngwanake. Moloi yo o kwa ntle, mma! Mosetsanyana yo o na le makanyane a ga gabo mo. Ke bona ba ba dirang tiro yotlhe e e bobe e. Nkgolo, ngwanake o belege ngwana yo o tshwanang le Tuelo po! mo phatleng. Fa e se batho ba ga gabo mma, go diragetse eng? Hm! Mphetise foo, mma."

"Ngwanaka, a o buisa Thamaga?"

"Ga ke e buise jalo, fela kereke yona ke a e tsena."

"A o kile o a utlwa ka kgannyana ya ga Jakobo kwa ga malomeagwe Labane le dikotana tse di setilweng tsa moretlwa tse a neng a di latlhela mo metsing gore dinku tse di dusang fa di nwa di di bone?"

"Ee, mma, ke a e gakologelwa."

"Bana ba ba ntse ba bona Tuelo. Ga go thona gore ngwana o ka tshwana nae. Go itse mang le go mo ratisiwa o ntse a mo ratisiwa!"

Kgannyana e ya kgwabofatsa Lefiso. A boela gae a gomotsegile le fa gona a le huba semolangwana. Motho yo wa Modimo o bapoletse tlapeng. Fa e le metsi o a ikgogetse ka mosele. Keloapere ena o ya go belega eng? A belega morago ga dikgwedinyana fela morago ga mogolowe. Lefiso a bona sona sa maloba. Meritshana? Bohubitswanyana! A e kete pebanyana ruri! Selo se sa mo ja mo pelong. Mafoko a ga MmaMmotlana a mo ema pele. Mmalonna wee! Motho a duba thankga ka diatla, mmele, pelo le mowa. O ne a swetsa go leleka Tuelo, a gopola mafoko a ga kgosi le lekgotla. A gopola bothata jwa batsetse ba babedi le masea a bona. Ke gona a ka bong a ne a betsa kgotsa a kgaola loleme lwa gagwe. O tlaa lelela

kwa go mang yo o ka mo tlhaloganyang, a mo utlwa, a mo gomotsa? Wa ga Diago ngwana a re Moipolai, mosimane wa sekgwentha ke a go bolelela; wa ga Keloapere ena a re Pelaelo, mosetsanyana yo mosetlhana, yo o nko e lenono. Go ne go bonala ba tlaa gola segosi. O ne a hupetse ka Tuelo, go gana bobotlana fela. "Tota ka se godile selo se, ke eng se sa ye ga sona kgotsa sa ya go nna golo gongwe fela." O ne a tlhakana berese le go feta fa bana ba gagwe ba dule mo sekolong ena a se tsena.

"Tuelo, ngwanaka, kana o godile, le go nyalwa o tloga o nyalwa, ke eng o sa ye go ipatlela tiro wa dira? Kana le rona ga o tlhole o tlhoka tlamelo le kgodiso ya rona," a bua ka lorato, fela pelo ka kwa teng photi.

"Mma, nna go nna mono ga go ntshwenye. A kampo ke go lapisitse ga o tlhole o mpatla? Fa go le jalo, bolelela kgosi, ke tlaa ipatlela kwa ke yang."

A tshoga. "Nnyaya ngwanaka, ke ne ke sa rialo. E ne e le kakanyo le kgakololo fela ya botsadi," a itlhoboga a mo raya a re o tlaa dira se a batlang go se dira ka nako ya gagwe. Ena a bo a itse gore wa gagwe mokgaphe ga o ise o dirwe. Ba ne ba thusana go baya botsetse jwa basetsana. Tuelo a dira ka natla a ba direla dijo, a ba tlhatswetsa mengato le diphatšana ka pelo e tshweu e e se nang selabe. Kana bana ba bomonnawe ke ba gagwe tota!

Tsatsi a ya morakeng go lekola dikgomo go sa le phakela thata, maikaelelo e le go boelela fa letsapa le ka se ke la mo fekeetsa. Go ne go le motshegare wa tadi e amusa, Lefiso a apeetse batsetsi sepho, fa Tuelo a ile kgonnye. Selo sele sa phothoma Lefiso mo thutsaneng a irebetse, sa mo dirakanya dilo se mo tsentse maibi le segaswa ganong. Sa ipoa kgatsu, sa bo sa ipoeletsa, motho wa batho a rankganya maoto fela le go itseneka mmele, mme a sa kgone go pitikologa kgotsa gona go tsoga. Sa mmofa mabogo le maoto fa se feditse ka ena sa mo tlogela mo ntlwaneng moo a kgophaletse jaaka mokgwapha o ole. Tuelo fa a boa kgonnye a fitlhela merebelele le masetladibete. A mmaakanya, a tabogela kwa go bomonnawe ba a neng a dumela fa

le bona se feditse ka bona. Ao! Batsetsenyana ba ba metsi wena! A tshoga gape go fitlhela ba kgonkga boroko ba se na lepe la molato. A ba tsosa a le mafega a tlhakantse le go omanyanyana.

"Heelang! A lo tshwerwe ke boroko? Sabobi se tshwere mme kwa se mo dirakantse dilo. Tsogang lo tle go nthusa! Nna ke tswa kgonnyeng ke mo fitlhela a katetswe segaswa ganong, a bofilwe maoto le mabogo kwa thutsaneng ya molelo kwa. Ke lesego fela fa a sa šwa. Ruri, modiri wa e tiro e, o setlhogo le bosula jaaka Saatane o bolelwang ke baruti."

Ba tswa ba kologane ba ithaganetse, ba setse Tuelo morago. Ba bona se sentshonyana le go tshoga mo go maswe. Ba botsana gore fa dilo di ntse di ya boatleng go fetisa jaana, go tweng. Ba mo golola ba lela sa masetlapelo le ena mmaabo, a tshogile, a tlokomela mmele otlhe jaaka motho wa bolwetse jwa malaria. Ba tlhatlega metsi go tla mo thoba mme ba mo siela kofi go ithoba pelo. Tuelo a rongwa ke Lefiso go mmiletsa Mapipi, yo o neng a itlola mme a fitlha a dira a gagwe malepa a bo a tsamaya. Ka pelo a nyatsa a re maropeng go a boelwa, go sa boelwang ke teng!

Ba mo ikadima banyana fa a sena go kokobalelwa, ba mmolelela gore o tlhola a nyatsa rraabo fa a sola kgaitradiabona. A iphemela ka go re ke pelo ya botsadi e seng sepe gape. O ne a befetswe mo go maswe a ipotsa gore a fa a ka tla jaana Tshiamo yoo wa teng, o tlaa kgona go mo leba jaaka ngwana wa gagwe kgotsa o tlaa mo kgwela mathe matlhong jaaka sebedu. A ikutlwa a buetse kwa ntle a re: "Yoo ngwana gompiano fa a ka tla jaana ruri ke tlaa mo ipolaela ka tse tsa me diatla ke sa roma ope. O ntheleditse pelo tota."

Bana ba mo raya ba re a ke ena o ka buang jalo. Ba ntse ba emetse ona mafoko ao, e seng jaaka rraabo e rile a buisiwa ke pelobotlhoko, a mo raya a re a swe. E ne e le sa ntlha a itharabolagelwa. Go boammaaruri fa go twe ga bo utlwelwe. Go thona go utlwa go bua Lefiso jaana ka morwawe Tshiamo. Tuelo o ne a mo lebile, a sa tshwaele mo dikgannyeng tse di ntseng di buiwa, a re se tsee o se utlwe! O tshagatshega di ja mme e tlaa re di ja mmaago o tlaa lela. O ne a ntsheditse ke mongwe malokobe.

O ne a sa tswa go goroga ka lotlatlana Tsatsi fa a tlhodiwa ka mafoko a a botlhoko a, ke Tuelo. A gamarega. O sale a re tuuu! a itshwere tlhogo ka diatla tsoopedi a e inegile, dikgono di tlhomile dirope. Kgantelenyana a re: "Oo! A metlholo ka rre ka monna a ntsetse! A mosimane yo o itse lefoko la borre le le reng maropeng go a boelwa, go sa boelweng ke teng? Ruri, o itlholetse go feta go itlholela, kgotsa ga a itse."

A tloga go bona mogatse. Ijoo! A lela! A lela! A lela! fa a bona Tsatsi jaana. A gopola mafoko a bana ba gagwe motshegare. A gopola mafoko a gagwe mo go ena, le a gagwe. Jaanong a tlhaloganya. A se khitla a sa tswa go se khitla. Tsatsi a lemoga gore go thata. A se ke a tlotse phala letsoku ka a lemoga gore tota se se letsang mogatse bogolosetonna ke eng. A itse gore le ena Lefiso o itse gore jaanong bo se le bo tthatlhabetse bo saletse tsatsale go sesela.

Motse otlhe jaanong o ne o duma ka e ya bofelo tiragalo. Basoti ba sotla; batshegi ba tshega; basebi ba seba; mongwe le mongwe a bua tenego ya gagwe ka fa a tenegileng ka teng, fela bangwe bona ba mo utlwela botlhoko. Banna! Ngwana a tla a nnisa motse otlhe ka lerago le le lengwe tlhe!

Letsatsi lengwe a welwa ke meriti. A gopola se se mo diragaletseng fa a goroga kwa ga gabo a tswa kwa selong. A boa a gopola dipuopuo tse di kileng tsa buiwa ka bokabeledi le bosula jwa gagwe. Badimo ba mo etela. A itharabologelwa. A swetsa le pelo ya gagwe gore o tshwanetse go ya gae go kopa boitshwarelo mo go rraagwe le mmaagwe le bokgaitsadie, le mosetsanyana yo montle yole, yo o neng a lala a fetogile Mosamaria yo o molemo mo go ena. Go itse mang gongwe fa a ka lemoga gore o fetogile o ka mo rata a bo a nama a mo nyala. A bolelela ditsala tsa gagwe maikaelelo a gagwe. Tsa gamarega, di sa dumele. Morago tsa lemoga gore o tiisitse mme tsa mo golola mme tsa mmotsa gore o tlaa dirisana le bona jang a le kgakala jalo. Ena a ikgaola tlhogo fela a swetsa go tsamaya a re le tsotlhe tse di sa siamang o kgaogana natso. A bofa thotwana a gopola Lokaleng.

Go ne go le motshegare wa thapama fa llori ya mmakalanyane e a neng a tlhaga a itshwareletse mo go yona e mo latlha go lebagana le motse wa gaabo yona e fetela kwa meepong ya Thabatshipi le morwalo wa yona. Motsila wa go tloga foo o ne o ka nna dikhilomitara di ka feta seatla. Tsela e ne e ralala sekgwa sa ditlhare tsa mehutahuta, makgalo, makala, mme bogolo leretlwa, lefatlha, lesetlha le mathabadikwe a mangana fale le fale. O ne a sa tswa go tshela noka ya Ledumakwena fa a utlwa batho ba bua ntlheng ya bophirima. A gakologelwa gore ke kwa manong le sebothong sa dikgomo. Ka mantswe e le a basetsana kgotsa bokgaisadie ba na nabo ba tllile bolokong, o ka ba bona a botsa maemo kwa gae.

Ba ne ba nnetse lewelewele la basetsana ba ntse ba sela boloko ba tsenya mo mabeaneeng fa mongwe wa bona a inamologa a re matlho tloga! ntlheng ya botlhabatsatsi a re matlho kopa thu! le Tshiamo. O ne a sa dumele. Puo ya re kge! Fa ba bangwe ba sa ntse ba re ba tlaa mmotsa gore o kgamilwe ke eng, Modimo wa mo tla matshediso. A goa a re: "Tshiamo! Tshiamo!" A bua jalo a re boloko kwa phare! a re semene mpona! A basetsana ba bangwe ba ka utlwa go twe Tshiamo, ba re phatla! ba kgaogana ka ditlhotshwana sengwe se siela kwa, sengwe kwa, ka maikaelelo a go siela gae. Motho o gopola banna ba babedi ba Bakgatla ba ba neng ba utswile namane e tonana ya phorogotlho go e ja mosutlhelo, ba e buela mo sekgweng. Fa ba ntse ba tsere dikgang go le monate ba itebetse, ba tshega ba bo ba tswa dikeledi yo mongwe a re: "Motho su!" Mogalammakapa! A yole o ka utlwa go twe motho su! a re tshwatlha! a sutlha ditlhare go ipoloka. Yole o rile go bona go siiwa a re ke tlaa bo ke nnetseng. A mo sala morago. Batho ba bolawa ke setšhwane ke a go bolelela, ba thaiwa ke sehuba go tuka molelo. Ba ema. Fa yo o kwa morago a botsa tsala gore o ne a tshabang, yole a re a ke re o rile motho su! Owaai! a mafoko a bogolo! Motho su!

Kolobe wa morago o bonwa ke dintšwa. Tsa bo di mmone. Ba mo utlwile a gwetla gangwe fela go bo go re tu! ba itse gore o mo tshwere. Ba ba neng ba na le Keloapere fa ba gadima ba lemoga fa e le ena kwana ya setlhabelo. Ba ipotsa gore a ga a bone gore ke kgaisadie. Ena o rile ke a rapela a re ke a re tlhe kgaisadiaka! kgaisadiaka!

ke nna Keloapere! Ga ya fela jalo. Matlhotlhapelo! Setlhopha se sengwe sele sa utlwa kwa pele motho a goa a re nthuseng Tshiamo o ntshwere kwano! Ba re phetso! ba tlhaba lesele lekudupa. Ba pele ya nna ba morago, ba morago ya nna ba pele. Tau ya itlhophela ya yona gape none. Ya re Molongwana phoro! ya mo rumarumetsa. Ba ne ba sa tlhole ba itse gore ba direng, ba khidiega le sekgwa ba lebetse go thusana, mongwe le mongwe a solofetse go boloka botshelo jwa gagwe. Ba ne ba feresela, lentswe le goa kwa, fa ba re le kwa ba utlwe le goa kwa. Tuelo a kopana le ba bangwe jalo a tswa nokeng ba tabogile la ntopanyane kgaoga. Ba re a o sa ntse o re ke eng, o tlhasetse ka fa Tshiamo, Keloapere le Molongwana ba se bone. A se ke a tlhola a re ka moso, a tsholola metsi a ba sala morago.

Ba goroga kwa gae ba phoka diphulo ba gagoletswe ke ditlhare di ba ngapile le mebitlwa e ba tlhabile. Ba tlhaba mokgosi gore selalome se tlhasetse mme Keloapere le Molongwana ba dule setlhabelo. Ba bua gore ke Tshiamo, ga ba kabakanye ba mmone ka a nama. Bagolo ba lela thata bogolo jang fa ba gopola gore Keloapere o sa le lotheka lo metsi ka a le kgwedi pedi a dule mo botsetseng. Borara jwa araba mokgosi wa lepatata le wa bana. Ba tsena sekgwa ka legare go batla Molongwana le Keloapere le sona selalome se go tweng Tshiamo. Ba ba bona mme ba ba rwalela gae, Keloapere a palelwa thata, ena mong ba sa mmona.

Go tswa mo maibing le kgakgeng ya mokaragana wa banyana, Tshiamo a ikgogela gae a iketlile, fela a sa lapa. O ne a ipotsakaka dipotso di le diketekete go se na karabo. Gore go diragalang, go itse bona, e seng ena. O tlaa utlwa fa a tsena kwa motseng. O ne a tlhaga ka tselana ya masimo fa ngwana mongwe wa ntlo e e ka fa ntle ga motse a mmona a sa le kgakala mme a tlhaba mokgosi a re ke yoo Tshiamo yoo. Ga re tsokotsoko! ga re thi! ka nakwana. Tshiamo fa a re matlho tloga! a bona kwa pele sephoma sa banna se tla se tabogetse kwa go ena, bangwe ba tshotse melamu, bangwe dithobane bangwe marumo, fa bangwe ba tshotse dikgole. A ema a gamaregile. A gopola kamogelo ya kwa gaabo maloba. A itse gore ga bo a mo sela bo tlhakotse phelehu. A ema dikweretsepa mosimane wa pholo. O ne a ithutile mokgwaiphemelo wa go tlola jaaka letsetse wa Sejapane.

Ba mo tlhasela. Ga boga yo o sebete! A raga motho le thobanyane ya gagwe gore a kaname kwa, fa yona e fofa mo lefaufaug. A ja lebole, a betsa ka thobane a e phamotse mo mongweng, ga nna maragaraga. A rage motho a tshotse kgole e re fa a kanama kwa a iphitlbele a itharile ka yona. Banna ba lalaana sentsi mo tseleng ya gagwe fa a raga semmoulwe wa botorokopo, motho wa bo wa gopola Simesone le Bafilisita. Ba ba neng ba ise ba tsoge fatshe ba tlhanola direthe ba leba magaeng a bona. Basadi ba ba gaufi ba itotlelela ka matlo le bana ba bona, ena a gwantela ga gabo jaaka senatla se sa tswa go fenywa ntwaga se solofetse go amogelwa ka meduduetso le megolokwane le maboko mo gae. Ba ba neng ba kgona go itsosa ya re go tsoga foo ba siela gae ka dinko le ditlhaa di robegile, bangwe ba robegile dikgopo, bangwe ba tsipogile dinoka. Senatla, se kile sa tlhasela batho!

Fa a goroga kwa ga gabo a thula matlotla, a iphitlhela a le moeng o etetse mang. A lemoga gore golo fa batho ba ntse ba le teng, fela gore ba ile kae gona, ga a itse. Le Keloapere o mmone mo gare ga basetsana ba ba neng ba tshaba kwa bolokong. A tswa mo go bona. Ka a ne a tshwerwe ke e e ma ... matala a batla mogotšwana a rafa bogobe, a buganya mašwi a futswela mme a bo gabola jaaka motsetse a tlhotse le tlaa. A o latlhela kwa a kgobola jaaka motho a sa theega. A tloga a tsena phaposi le phaposi, ntlo le ntlwana, a ipotsa gore bagaetsho ba ile kae le gore ke eng e re batho ba mmona ba bo ba tsosetsa motse otlhe modumo jaana. Dikarabo, dôô! A itse gore o fentse jaanong jaana, fa e le ntwaga yona ga e ise e fele.

Tshiamo jaanong a tlhatloga thaba ya Mallaphiri, e ntlo ya gaabo le motse otlhe di neng di agilwe mo mhapheng wa teng. O ne jaanong a kgona go okama motse otlhe jaana mme ntlo ya gaabo yona a e bona go tswa ntlheng tsotlhe. Ope mo motseng a bo a sa itse fa o teng gore a o sa ntse a le mo ntlong kgotsa o kae. Batho ba lala ba disane, ba tshwaragane ka dikobo ba bokane jaaka dipodi bosigo di tlhasetswe ke phokojwe. Mokola ena o ne a dutse a disitse gore kwa ga gabo go gorogwa leng le gore kgotsa o tlaa bona go tshubiwa lobone.

Kwa goorraTsatsi e rile go bona ngwana a tlhaga a tlhamuketse ba tsenwa ke tsebetsebe. Fa ba sa ntse ba re ba thoba ngwana ba utlwa go twe tau e tlhasetse motse ka fa bophirima, banna ba tsoga mo loroleng, bangwe ba tlhapa ka kgodu e khubidu, ba lemoga gore ga e ne e a komakoma, ga bo a sa bo tlhatlhabetse bo saletse tsatsale go sesela. Ba phutha diporogwana ba leba kwa ga malomaagwe Tsatsi kwa motseng o o gaufi wa Ga-Rungwana. Malome Bojang fa a ntse a re ke ntse ka nako ya magoroso a dipodi a bona batho ba tlhaga ba kologane, ba kgamatha go bonala ba lelekilwe ke sengwe. Go ne go utlwala selelo sa lesea kgotsa masea mo gare ga bona. Ba tla ba tlhamalaletse kwa ga gagwe a bo a garoga pelo. Fa ba ntse ba atamela, a batla go ba lemoga, fela ba mo gaka ka mosepele o o mafega. Fa ba tsena ka kgoro a lemoga gore matlho ga a mo aketse. A ipotsa gore fa mokoko o tlhaga o gapa dikokwana le mmaatso jaana a ntwala e tlhasetse motse wa ga Ketshwerebothata. Ka ba setse ba gorogile a thibela dikakanyo go tlaa utlwa matsapa ka bagami ba mafoko.

Batho ba batho ba ne ba lapile tota, ba akga diteme jaaka ntšwa e sotlilwe ke matshwaratselana. Molato? Ba bega gore o gorogile mo motseng Tshiamo wa ga Tsatsi le Lefiso, mme motse o tlhakatlhakane. Borara bo rile go mo tlasela jwa kopana le lerwa le huduga bo le potile ka kwa pele. O ba ragakile matlhomolapelo. Bangwe ba meditse meno, bangwe ba robegile dinko, bangwe dinoka, bangwe dikgopo. Ngwana yoo selalome. Masea ke fa a kurueditse o ka re a tswa go utswiwa, fa bommao bona ba tetesela jaaka lephoi le fositswe ke segodi le phelemetse mo ntlong go ipoloka. Keloapere a bo a utlwaletswe go ba feta, a hutsa kgaitسادie ka pelo yotlhe.

Malome Bojang a lemoga gore bo tlhakotse phelehu. A itse, a bo a ba bolelela gore ga ba a itse go tshaba ka go tshabela kwa ga gagwe. Ke ena motho wa ntlha yo o tlaa tlang go mmotsa fa a sa ba bone gope mo motseng. Ka pelepele a akanya mme a ya go ba kopela boroko kwa ga ntsalaamogatse, a itse gore koo ba tlaa lala ba bolokesegile. A boela gae go mo letela.

Kwa Lokaleng thethe ya ralala mokola a dutse mo thabeng, a letile go bona lobone lo tshubiwa, o ka re rotwe a disitse mong wa tshimo gore a tswe a tle a ree morafe wa gagwe a re: belebele tsieng! Matsapa a bophiri. Se se gakgamatsang mo motseng otlhe, ga go na lobone lo lo kileng lwa tingwa go fitlhela letsatsi le re thusu! O ne a faraferwe ke dipotso a sa kgone go di araba, gape a sa itse gore o ka di botsa mang. O ne a ipotsa gore a jaana batsadi ba gagwe le bokgaisadie ba bolailwe, fa jaaka le ena e re a tsena ka motse a bo a batla go bolawa jaana. Maemo a mo raya a re, fa a sa botse batsadi ba gagwe gore go diragalang, ga go yo o tlaa mo thusang. A bo a ikaetse go tlaa lalela basetsana ba motse go ba botsa gore fa e re ba mmona jaana ba bo ba sia jaaka e kete ba mo dira dingwê jaana, a ba a mo tubela. A gopola tiragalo ya maabane kwa sebothong. A ithoboga.

Tsa nna mafaratlhatlha mo go ena dipotso. A itshekisa gore a jaana kgotsa bana ba tshaba motho yo o tswang kgolegolong, a kampo motho fa o kile wa kgothosa, batho ba go tshaba gore fa o tla mo motseng wa bona o tlele go ba kgothosa le bona? Tlhogo ya ema tsi! A inyaletsa maitsholomabe a gagwe a pele a tlaa ya kgolegolong bogolojang go raga rraagwe. A jaana borara e seng gore bo ne bo re bo busolosetsa rraagwe ditlhabi tse a neng a di mo tsentse? A tlhoka yo o mo fang dikarabo. Fa a ne a itsile!

A itse gore tau e sa ntse e itatswa dintho tsa maabane. Ga e na go tllhasela. Ba ga gabo ba letse ba sa boa. Bogobe jole jwa maabane bo mo emetse. A fologa a ya go fitlholo. Mosimane ke yoo o na le phulelo tlhe! o ka re motho a a ja talane. A re mogopo zwee! ka bogobe, a tshela mašwi a bo tllhasela a sa kgwe mowa, mpa ya tlala ya bo ya sala e phatsima. A tsaya toponyana a matolela jo bo setseng mo go yona a tshela mašwi, a tlhaba mokwakwa go leba Ga-Rungwana. Basimane bangwe ba Lokaleng ba mo ja lekekema go bona gore a tota o ile, o ile kae. Ba mmuledisa jalo go fitlhela ba mmona a tsena kwa Ga-Rungwana fa ga molomaarraagwe. Fa a fitlha, Bojang a nna mosetlha e se re gongwe a fitlhela a tsositse di letseng. O sale a mo letile maabane.

"Ao, motlogolo, ke wena?"

"Ke nna malome."

"Ke lesego e le ruri. A e rile o le kwa o teng, gompieno wa ikutlwa o tlhologeletswe malomaarraago?"

"Ee, malome, kana go lobaka ke se yo mo gae."

"O ne o ile kae ne, motlogolo?"

"Ke tshwerwe, malome," a bua a tshega. Malome Bojang le ena a itshegisa. "Malome, ke ne ke batla go huma ka bonako ke bo ke re ke kgothosa koloi ya madi a dituelo tsa batsofe."

"Ao, motlogolo wa me, banna. Jaanong a kae madi ao monna?"

"A le kae malome ba ne ba ntshwara re pitikologile ka koloi re tshaba, dintšwa tsa mmuso di re dupa marago. Ka falola le mosimane wa seso jaana a nnela go teteselaka a bo a dira gore re tshwarwe."

"Oo! O ne o lekile, motlogolo."

"Fa ke ka bo ke ne ke tshotse serope sa koko, ke le nosi ke ka bo ke ba babotse mapodisanyana a teng, gore e re ba dumedisa Modimo nna ke bo ke le gare ga mpa ya lefatshe. Sekopa sa gana go thunya."

"O ne o ka se tshoge gore o bolaile motho?"

"Owaai! Ba ba tshogang ke bomaithutwane. Rona boTshiamo malome, re digagodi di ja khibe e tlatlola. Bomme ba kae ne malome? A ga o ise o ba bone?"

"Nnyaya ngwanaka. Ga ke ise ke bone nako ya go ya go ba etela."

"Ke raya bona ba go etela ona malatsinyaneng ano."

"Nnyaya setlogolwana sa me. A ba a nthata batho ba borraago, fa o bona? Nna go dingwaga setlogolo. Ga ke ba itse fa."

"Go molemo malome. Ke ne ke re ke go dumedise. Ke sa boela gae."

"Ke nnete motlogolo. O ba dumedise. Ke lebogetse dinao."

Bojang a tsena mo tlalelong ya go akanya go falotsha le go loma batlogolo tsebe. Ena a tswa a tsamaya a raletse motse jaana, tota a sa itse sentle kwa a yang. A ise a ye kgakala kopa thu! le Ditlhamane. Ba tsene sekolo mmogo kwa Lokaleng, yo a nna kwa ga malomaagwe.

"Ahaa! Tshiamo, di sa kopaneng ke dithaba. Fa o ne o nkgola lebogo o re ga re ne re tlhola re kopana, re kopane ke fa. O a reng?"

"Ke tla reng Ditlhamane? Ke tlile go go tlhola. Ke sale ke kgaogana le wena dingwagangwaga. Bona gore o mosadi yo montle jang, e bile o a ntshwanela tlhe. Ke go nyale leng?"

"Nako nngwe le nngwe e o e ratang. Ntsalaamotho mogatsamotho. O thibelwa ke mang ne buti?"

"O bua nnete."

"Maabane ke bone borakgadi ba itlhaganetse ba na le malome Bojang ba tsena fa ga Dithekiso, a ga se mmangwanearre! Nna ke sale ke ipopona jaana ke ithaya ke re ba tlisa bogadi jwa me," ba tshega thata mmogo.

Tshiamo a tlola pelo. "Ba kae jaanong?"

"Go raya gore ba letse teng, fa ba sa boela kwa ga malome Bojang go lala teng. Ba tlhole teng."

A nanosa dinao a leba ga Dithekiso, jaanong a tlhakane berese. Ehe! Malome Bojang le ena ke wa lekoko. Tlhabologo ele ya fela mo go ena. Tshiamo yole wa tshiamololo a tsoga ka maatla mo pelong ya gagwe. A utlwa manokonoko a makoboko a bona nako ele fa a goroga a tswa kgolegelong. Ba tlaa mo itse ba bo ba mo tthaola mo go la gompieno. A o kile wa bona? Batho ba Modimo ya re ba sa garolotse megatla ba bona setseno se re palakata! O ne o se yo! Ba tlola dipota le dikgora ba re gasaa! ba tshaba ba bangwe ba lebetse bana kwa morago. A se ke a ipha tsapa. Ka pelepele pelo ya re go tshabilwe ena. A tlola jaaka letsetse a re letlhogela la perekisi mamo! a leba mosadimogolo mmaagwe a ntse a re burabura! a re ke a tshaba. Oo! Mosadi wa batho a olosiwa ke motho, thupa ya felela mo go ena a bo a sala a mo kubela ka sekgothi sa yona se le mo leboleng. O ne a mmotsa gore o batlang mo malapeng a batho, a la gagwe le a loma. Tsatsi wa batho e ne e rile go tshajwa a itlhoboga a sala a dutse jalo. Le go o rola! A itse gore palagabedi e sita palagangwe. Bana ba tlhaba mokgosi, ntswa wa ga mmaabo o ne o tlhaba legodimo fa o tlhakana le manokonoko a thupa. Batho selegae ga ba nke ba tlogela motho a bolawa. Ba ba tshologa mokgosi. Banna ba Ga-Runswana ba bona se se letseng se bonwe ke ba Lokaleng. A phankganye monnanyana wa teng gore a sale a fofa mo phefong jaaka serurubele, mme a tle gore phathakga! fa fatshe ka mpa ya sebete jaaka segwagwa. Botlhe ba ba neng ba re ba a namola ba duelwa botlhoko. Ba bangwe bona ba itse gore gaabo boi ga go lelwe, go lelwa gaabo mogale. Tuelo o ne

a tsogile a romilwe go ya go tlhola kwa gae ka botlhale gore o kae go diragala eng.

Fa a feditse ka mmaagwe le banna ba motse a tlhokomologa bokgaitsadie le rraagwe a ya go batla monnamogolo yo o maaka yole.

A tlhaga a le tshematshema Bojang a gopotse go raya batlogolo a re koêê! A tlhoka go utlwa le modumo wa selelo se se kwa pele le fa gona a ne a sa le kgakala. Kgatlha thuu! le Ditlhamane mo tseleng a kgamatha jalo.

"Malome, monongwaga o mo lefureng. Di go gopotse ditlogolo tsa gago. Maabane e ne e le bomme Lefiso le bana, gompieno go tlile kgosi yoorra Tsatsi."

"O kopane kae nae?"

"O ne a batla bomme mmaagwe. Ke mmoleletse gore ke go bone o ba isa kwa ga mme Dithekiso kwa maabane. Ga ke re e ne e le wena malome?"

"Oo! Setlogolo, o bolaisitse batho bao ba Modimo bao. Go rialo ba mo iphitlhetse golo koo. Setseno seo se batla go ba bolaya. Ijoo, wa tla wa senya! Ke go re le nna ke sie go ipoloka. Nama ke ye go iphitlha kwa a se neng a mpona teng."

"Ijoo! Malome, ke go re ke sentse?"

"Thata! Ga o a senya o dubakantse."

Ba kgaogana mongwe le mongwe a tlhaba la gagwe lekudupa, monnamogolo ena a ya go iphitlha.

Kwa botlhaba ba motse go ne go le lekgabana la Seririsatau le, fa o le mo godimo ga lona, o kgonang go bona fa ga Bojang sentle. A leba kwa go lona a tlhokoditse dinao, a ngunanguna jaaka monna wa phiri a letse le tlala gabedi gararo, a tsere dinamane ka motlhala, a hutsa sehopelo se go kileng ga bopelwa selalome se mo go sona. O ne a sa tswa go feta ka mofatlhana o o lesuthunyana fa a utlwa senatla se mo natlola mo ditlhaeng a bo a re ka marago phare! Fa a re ke tsholetsa matlho a kopana le matlho a matala a mo tllhabile ka tshakgalo le kilo, a setlogolwana. O sale a nna a re nte! nte! A mo atamela ka bogale, a menne phatla: "O maaka o le monnamogolo!"

A leka go tsamaya ka mangole le mabogo go katoga fa go ena pele a ema: "Ngwanaka tlhe! kana ..."

Phonkgo! marago a ka setlhako, a bo a koma mmu. Gape mo maragong phonkgo! phonkgo! a mmoeletsa gantsintsi. O mo tlogetse foo a le mo ditlhaping a tswa madi ka legano le dinko. A gwantela gape mo motseng a ntse a re: "Ke batla go itse gore batho ba ntshaba eng le gona ba nkutlwa eng?"

Ditlhamane o ne a nama a boa kwa a neng a re o ya teng a ya go tlhola ba ga Tsatsi kwa ga Dithekiso. A fitlhela selemo le khuranyo ya meno. A itsholela botlhokakitso jwa gagwe. A kopa boitshwarelo fa a ba bolaisitse a sa itse. Ba ga Lefiso ba nama ba inaya naga ba sa bolele gore ba leba ntlha efe. Fa Ditlhamane le mmê Dithekiso ba sa ntse ba gkgametse a re palakata! Ga bo ga re tu! A fitlhela go twe ba gaabo ba ineile naga, go re ba ile kae, ga go yo o itseng. A se ke a tlhola a senya nako.

"Ditlhamane, o itse sentle gore o mosadi wa me yo ke sa mo lweleng le ope. Wa badimo! Feta re tsamae!"

"Rra, re ya kae?"

"A o sa ntse o mpotsa dipotso? Feta!" a bua jaana a mo kgokgoetsa ka legetla, a tloga a mo tshwara ka letsogo a mo gogagoga, a tswa ka ena. Dithekiso le bantlo ya gagwe le baagisani ba ithwala megono tlhogong ba tlhoka boitirelo kgatlhanong le senatla se. Ba tsamaya! Ba ya kae? Go itse Modimo le bona.

Kwa Lokaleng kgosi Ketshwerebothata a sala a bitsa mapodisi. Ba tla ba potlakile ka letsholo la dira ga di bonwe, e bile ba kopile le masole go ba tshologa mokgosi. Fa theko ya bona e kopana ba fitlhela a falotse mosimane wa thaka ya banna. Ba rubeletse serubi phiri a ile. Batho ba Lokaleng le ba Ga-Rungwana ba ne ba sa ntse ba gkgamaditswe ke thata le maatlametlo a ntwaga morwa Tsatsi. Le mapodisi le ona a ne a akabetse go utlwa le go bona ka matlho ditiro tsa gagwe. Ba ne ba fetsa ditshipi tse pedi ba boaboa mo Lokaleng go se nko e tswang lemina. Go ne go twe ke yo o fa, ke yo o kwano!

"Tuelo! Tuelo! Nkgonne, tsoga tlhe! Ke nako ya lesomenngwe mme bomme ga ba ise ba goroge."

"Nnaka, a ga se gore ba tsene golo gongwe mo motseng ba itisitse koo?"

"Nnyaya nkgonne. E seng nako e."

"A jaana le rona ga re ne re itsenya mo kotsing ka go sutlha masigo mo lefifing re re re ya go ba batla?"

"Ruri re mo bothateng batho ba motse o."

Ba goroga kwa gae ba le ditlhabing le matsading a a boitshegang fela ba gata ka thata. Ba fetela kwa dikobong ba itela letsapa. Bana ba ba isetsa metsi a go tlhapa le dijo kwa phaposiborobalong. Ba ba bolelela gore tiro e tlhotse e le ntsi mme ba e ipolaisitse, ba se ke ba itlhaganelela go ba tsosa phakela, ka go itshupa letsapa le tlaa bo le sa ntse le iphile maatla. Lefiso a raya mogatse a re fa mapodisi a paletswe, lekgotla le kgosi ba paletswe le dingaka di paletswe, ke gore basadi ba motse jaanong ba ye go ithuta boloi ba tle ba leke go tshwara Saatane yo, fa go kgonega ba mmolae. O ne a betwa ke pelo tota a bo gompieno a re monna wa gagwe o nepile ngwana yo o tshwanela go bolawa. Boroko bo ne bo le bontsi fela ba tlhobaediwa ke go ratharatha ka pelo le ditlhabi tsa keteko. Bo tlike ba setse ba lapile ba itlhobogile.

Tuelo a phakela jaaka gale a dira tiro ya legae. Fa bomonnawe ba tsoga ke fa a e kgoromeditse, mme a tsaya mengato ya bosigo a e sugasuga. Kgantele a isetsa bagolo metsi a go tlhapa morago a ba isetsa sefitholo ka tlotlo. Di ne di supa di ba palela. Tuelo a botsa gore a ga di monate. Ba re ke letsapa la maabane, ga se dijo. Morago bana ba tla go dumedisana mongwe le mongwe a tshotse wa gagwe a ntse meritshanyana e e boleta, o ka re ba dirile tiro e ntle. E ne ya nna lwa ntlha Tsatsi a faposa pelo jaaka Lefiso.

"Ke gore golo fa go diragala eng Lefiso? Bana ba ba meritshana jaaka Tuelo ba. Nnaare le gona mosetsana yo o a reng o ka re o a beola jaana? Selo se bofitlha se teng. Bofitlha bo jele bolea, bo jele jale jwa Tlhaping bo ile go tlhapa, jwa boa bo tlhapile serope se le sengwe. Basadi! Maferefere!" A tloga a inyatsa a re mme ntlha o mabele. A botsa Lefiso: "Mma, a gona mosetsana yo o tle a ye kwa?"

"Ee rra, o a ya."

"A ngwana yo o ntse sentle tota Lefiso?"

"Foo ga ke itse rra."

Fa Tuelo jaanong a lemoga gore ke nako bagolo ba feditse go ja a ya go tsaya dijana. A kokota a bo a tsena. "A lo feditse bagolo ba me?"

Tsatsi a araba a beile dijana mo diropeng: "Ee mma, re feditse. Di tsee."

Fa Tuelo a re ke tsaya dijana Tsatsi a re bona ke se go phamole ka letsele! Tuelo ka majato a kgapha lebogo la gagwe a ise a mo tshware: "Ao, rra!" O ne a tswa a sia mme a kopana le Diago fa mojako.

"Tuelo nkgonne ke eng?"

O ne a lela thata a siela kwa ntlentle. Diago a tabogela ka mo phaposing ya batsadi a solofela gore Tuelo o bone dikgolo, fa mongwe wa bona batsadi a sa gatelelwa ke bolwetse, o a swa. A tsena ka letshogo a kolotse matlho. A ba fitlhela ba ntse mo bolaong ba kgobile kgetse. A botsa gore a go na le mathata, bona ba latola. A belaela gore batsadi ba gagwe ba tshwanetse ba bo ba mo reile mafoko a a botlhoko a a kgopisang. Bona ba latola gore ga ba itse gore o rileng. A tsamaya le monnawe ba ya kwa go Tuelo go utlwa gore molato ke eng. A tlhalosa se se diragetseng le gore o ne a re ke mo gogela mo dikobong. Bana ba swaba nko go feta molomo. Ba akanya gore a tota o batla go dira jalo fa pele ga mmaabo. Go tshwanetse ga bo go le bokoa bongwe kgotsa bolwetse. Mmaabo ena o ne a reng? Ba ba latela. Ba fitlhela mmaabo a digile mmele fela o ka re ga go re sepe. Dikakanyo tsa nna mafaratlhatlha mo go bona. A kampo mmaabo o di tlaetse ka mokgwa o rraabo a sa bolong go di dira ka teng? Ba ithlokela dikarabo mme ba tswa ba ngadile. Matlhapolosa! Dibese! Basaadiii!

Ka a ne a itse gore go tloga jaanong mapodisi a mo motlhaleng wa gagwe ka letsholo le le boitshegang a sutlha naga a feleletsa a itshwareletse ka Botswana, a siile ka Ditlhamane. O ne a tlhotlhome le meraka go tloga mo ga Ngwaketse go tsena ka Mokwena, Tlokweneng a feleletsa a le kwa ga Motshodi kwa Kgatleng. O ne a tsamaya a

itlhamela ditori tsa gore o tswa kae o ya kae. Gantsi o ne a tsamaya ka baesekele, kgotsa a kope nanabetso mo go boradilori. O ne a tlogile a na le madi sentle mme a a dirisa fa go tlhokega, fa go sa tlhokega a itseela ka dikgoka kgotsa bogodu. A tthagafatsa batho ba Botswana. Fa a lemoga gore modumo o nna montsi, o tloga o mo tsoetsa diletseng, a kgabaganyetsa gape mo Teransefala kwa kgaolong ele ya Ga-Seleka.

A o kile wa bona namane ya lebelele e tshaba mo nageng modisa a re ke isa mmaayo kwa sakeng, mmaayo a tabogile fa morago ga yona go se se a ka se dirang go e emisa? Ditlhamane a tabogisiwa ke motho jalo le naga. Ba tswa fa, ba tsena fa. Tshiamo jaanong a tsamaya a kgothosa batho le marekelo a o fetang mo go ona. O ne a tsamaya a kopa go itshwarelela mo dikoloing tsa batho, yo o seng sego o tlaa latlha mo sesing sa naga a golegilwe maoto le mabogo, koloi yona e tlogelwe fa o tlaa bong a gorogile teng gore e se ke ya mo tshwarisa. Motlhala wa gagwe o ne o nka jaaka wa nakedi. O ne jaanong a tsongwa jaaka tau e bolaile dikgomo tsa kgosing ka go tlhotloma le maraka jaana. Mapodisi jaanong ba anamisa mo makwalodikgannye ditshwantsho tsa bona gore ba a batliwa, bogolo jang wa monna ka e le kadija wa kgaoladilaga. A itse gore jaanong o tshwanetse go iphitlha tota. A udubatsa ba Sepilonko le tikologo ya kwa Tswetla, pele a fologela ntlha ya Belabela. A feta a batla logaga mo dithabeng tsa Moime a dira legae foo. Mosadinyana o ne a le mosadinyana; dikgwedi di le thataro jaanong.

Go timetsa motlhala a beola tlhogo a tlogela ditedu tsa nna matlhamutlhamu. Fa a tsogile sentle o ne a ya go reka mme a na le jase e tshweu e e nang le sefapaano ka fa morago. Moruti yo o feletseng. Ope fela a tlhoke go belaela. Gona ba motse wa Belabela le wa Nylstroom ba tsenelelwa ke setsokotsane. Go thujwa ga marekisetso ya nna selomodiro. Gantsi fa a ne a ya go batla dijo kgotsa bosigo a ya go thuba o ne a bofa Ditlhamane mabogo le maoto, a mo thibe le molomo gore a se ke a goa a tloga a mo tshwarisa. O ne a utlwile ngwana wa batho, a nkgetswe a sa tlhole a batla go utlwa sepe ka legodu le la sekabeledi, fela go se ka fa a ka falolang ka teng.

Ba dira legae ka mo logageng. Ditlhamane a fitlhelwa ke malatsi a gagwe ka moo. Metlholo! Tshiamo a nna mmelegisi. Modimo ruri o thusa balatlhegi le ba ba sa mo direng sepe tota. Ngwana a tshela, wa serurwana se se na le mmaaso, a sa tshwenye le e seng ka gope.

Motonana a lemoga gore jaanong mathata a a mo golela. Phakela mongwe a bofelela Ditlhamane jaaka gale. A tsaya lesea la dikgwedi tse tharo a le phuthela ka dikojwana a le tsenya mo bokoseng a tsamaya. Ditlhamane o rile ka re monna wa batho ngwana ena o mo isa kae, a o roka a tswa a tsamaya. O rile motshegare a tsena mo toropong a le batlela dijo a boa a tla go le fepa mo sekgweng fela ka fa ntle ga toropo ya Belabela. Fa bosigo bo sena go tsena a nanabela a leba kwa bookelong. Diphala tsa mo sita go di letsa. A lemoga gore o ka senoga bonolo. A ya kwa maemelabeseng. A fitlhela go lela sekwakwalala go rile ngololoo! A itse gore mala a nku a tlike ka bogamo. A baya thotwana ka fa tlase ga banka e ba ba letelang bese ba obang mangole mo go yona. A gopola dithaba tsa Moime.

Fa bana ba sena go tswa Lefiso a re mo go mogatse o dirile boatla jo bo maswe. Mosetsana o ya go raya batho a re o ne a batla go mo kabelela le gona fa pele ga gagwe. Go bo go bonala gore e ne e le tumelano ya bona gore a mo rubelele. Ba lemoga gore e maswe thata. Ba akanya mokgwa o ba ka e buang ka ona mo baneng gore e se bonale boatla jalo; gape ba ba tsatsele go bona gore tota go diragalang ka bona le lekutwana le. Fa ba tswa mo ntlong ba re ba ya kwa baneng ba fitlhela Tuelo a siile a sietse kwa ga Mogomotsi. Ba itse gore ba apeatse mo phefong, fa e le thukhwi ena ba mo apeatse le mala.

Tuelo a itse gore o falotse ka bobi jwa segokgwana. Bona le ena magogwe o belaela lemepe. Go isa letsogo ga motho a le kana ka Tsatsi go na le maikaelelo a sele e seng a o a akantseng, fela go falola ga gagwe go mo go se se akantsweng ke ena. Ke yona tsela ya go ba otlhaya thupa ya bofelo le go gologa mo dikgoleng tsa bona. O tlaa ntsha bokgoni jotlhe jwa gagwe.

A goroga a le sekgapha se matlhong. A mo tseela kwa sephiring a mmolelela tse a di boneng le gore o tlike go ikuela. Gape o kopa

gore a nne fa ga gagwe fa pele puo e buiwa le go sekasekwa ke bagolo. Kgang ya bipela Mogomotsi. A begelela Gontekile tse o a bong a di utlwa tsa kwa ga Tsatsi le Lefiso. Boobabedi ba gamarega. Ba ipotsa gore a jaana Tsatsi, e le monnamogolo, le ena o ntse a dira tse dingwe tsa ditiro tse di tshwanang le tse, go bo go twe ke ngwana wa gagwe Tshiamo. A jaana fa ba ne ba gaketse thata ba batla Tuelo go nna le bona ba ne ba mmone molatlhegi le mmutla wa dintšweng, khutsana e e se nang moseki le mong e ba ka tshamekelang mo go yona? Ba fetsa gore mosimane ga a tsaya fatshe, e botlhoko e tswa moding, mme fa e le mmaagwe o dirile kgetlepe e ya loleme e, thebe ya go sireletsa le go bidietsa boatla jwa lelapa la gagwe. Ba swetsa gore ngwana o tshwanetse go ya go begiwa kwa kgosing ka bonako gore ba ga Tsatsi ba tle ba upologe, bobe jwa bona bo tswele mo tswaing. Matlhabisaditlhong a monnamogolo!

A goroga kwa kgosing ka ponyo ya leitlho. Khuduthamaga ya a tšhotlha, ya bo ya a tlhotlha mme ya a isa kwa go moremogolo. Tshwene ya tuka bogale ya laela gore Tsatsi le mosadi ba bile diwe tshekong go arabela dithamakgorwana tse di buiwang tse. Tsheko e ne ya tsena go le masisi. Tota boammaaruri ke eng? Bo itsiwe ke mang? O ka bo tlhomamisa jang? Tsatsi ga twe a arabele tatofatso ya gagwe. O ne a tlhalosa dipelaelo tsa gagwe ka mosetsanyana yo mme o ne a batla go tlhomamisa gore a tota o mosetsana, le gore a ga a gabedi bogolo jang ka jaanong a le ditedu.

“Teko eo ya gago rre Tsatsi e ne e ya go felela kae?”

“Nnyaya beng ba me, e ne e sa ye go felela gope fela fa e se go tlhomamisa seo le go tlosa pelo go botologa. Ke inyaletsa mokgwa o ke dirileng ka ona.”

“Monna Tsatsi, a ke lwa ntlha o bona mosadi a na le ditedu?”

“Nnyaya, borra,” a bua a tlhokofetse. O ne a tsietsega a ipona gore o dirile boso tota.

Go ne ga bodiwa Lefiso gore ena o ne a reng fa go diragala jaana le gore a se a neng a se lwela ke sona se. O ne a le mo ditlhonnye tse di maswe mme a bolelela lekgotla dipelaelo tsa bona le gore tota Tsatsi o dirile se a se dirileng ba sa se akantshana, fela o kopa gore ka maemo a a ba tlhagetseng ka bana ba bona ba ba tshotseng bana ba

ba tshwanang le Tuelo, ba tshelela mo dipelaelong. Lekgotla la mo nyaletsa go tlhoka go gakolola monna wa gagwe le go mmotsa gore a sa ntlha a bona selo se se ntseng jaana. Jaanong letona la kgosi la leba Tsatsi.

"Lekgotla le belaela gore ditiro dingwe tsa'botsuolodi tse di ntseng di diragala mo motseng le wena go bonala o ntse o le mo go tsona, mme e bile ke wena o rutileng ngwana yo wa gago go kabelela, e bile o go gotsitse. A fa wena le mosadi yo wa gago lo ne lo batla ngwana yo jaana, a ke fa lo ne lo batla maitiso? Ee, rra, go bonala jalo. A o bona e le botho gore o tshodise bana ba gago bana? O tshwakgogile Tsatsi. Go tloga gompiano fa go ka utlwelwa thukhutho ya mongwe mo motseng mo, ga o a le bona, o tlele go duela bokete. Kgosi, Tsatsi ke yoo a a atholwe, a bakisediwe bofafalele jo jwa gagwe. See! O tlabisa ditlhong o le monnamogolo! O setlhodi!"

Kgosi Ketshwerebothata a bolelela Tsatsi gore o molato wa bosutlha jo bogolo, mme o tshwanetse go lefa ka dikgomo di le nne; gape go tloga gompiano Tuelo a boele kwa ga Gontekile, a ise a mo dire se se maswe. O ne a mo laela gore a se ke, fa gautshwane a bo a mmona a tlišitswe ka molato ope fa kgotleng fa, go seng jalo o tlaa apara kobo e le nngwe le ena.

Badiri ba ba theogelang phakela thata bese ya tla ya ba latlha fa maemelabeseng mo Belabela. Ba iphologela jaaka metlha. Go ganne fela fa bese e tloga e dumela kwa godimo, khatebokose le yona ya ntsha mokgwa. Bafologi ba re gasaa! ba emela fale go akanya le go utlwa se se diragalang. Le fa go tweng, se sona se, selelo sa lesea. Ba atamela go netefatsa. Ya nna mabolelelaruri. Bokose yona? Ba dumelana gore ga e tshwarwe, ke ya mapodisi. Ba ya go tlhaba mokgosi kwa mapodising. Ba se ke ba diega maotlana a mmuso. Ba khurumolola go bona se se mo bokosong. Ijaa! Ijaa! Ba fitlhela sefonthwana sa ngwananyana yo montle tota a phuthetswe ka dikojwana. Mosimane yo go bonalang fa a tlaa golang teng a tlaa nnang kgothela. Namane e ntsho tlhe monna! A porlakisediwa kwa bookelong jwa St Vincent, go tlamelwa teng.

Mapodisi jaanong ba tswa letsholo la go batla mmangwana. Ga fenekololwa motse wa Mmampatile. Ga phuthwa basetsana botlhe ba ba belaelwang. Ba gamiwa. Yo o tswang mašwi a se na ngwana a tshwanela go tlhalosa gore ga tla jang, mme le bopaki jwa batsadi jwa tlhokega go netefatsa gore go tla jang. Tota le ba ba neng ba tlile toropong ka leo letsatsi ba welwa ke seru seo sa go gangwa. Ba itaya sefolletse.

Jaanong letsholo la go batla Tshiamo le masetsanna wa gagwe la tiisiwa, la tlhantlhela le makwalodikgang a gaketse ka yona. Tshiamo jaanong a itse gore segole se a ngotlega. Fa e le Ditlhamane ena, a sa tlhole a batla sepe fa e se ngwana wa gagwe fela. O ne a tlhola e bile a lala ka selelo. Go tloga fa, a ise a bone ngwana wa gagwe, ga go ye go direga. Tshiamo le ena a tlola ditlhabo gore se gaufi thara se a mo nkgela. Kana maloba fa, mapodisi a fetile fela fa kgorong ya logaga ba mmatla mme ba falotse ka bobi jwa segokgwana. Yo o tlholang a nnetse selelo yo, o tlaa mo dia fa a ka leka go mo tsaya. Botoka ke gore a tsamae a le esi. A mmofa maoto le mabogo a bo a mmofelela mo letlapeng le letona jaana a tswa a tsamaya le go gadima a sa gadime. O ne a tshotse kgetsana ya diaparo a tloletse jase ele ya boruti, a tshotse letlhotlho ka letsogo la moja. A tsamaya a bapile le tsela e e lebang Thabatshipi, a ntse a kopa go itshwarelela mo dikoloing tse di yang koo.

O ne a setse a rata go itlhoboga, e bile a utlwa gore o tlaa lapa mowa le mmele, fa monnamogolo mongwe a ema ka bene go mo pega. Ka puo ya gagwe o ne a lemoga gore o tswa kwa Moletlane mme o ya go rekisa maungo kwa Thabatshipi. Ba ne ba tsere dikgang go le monate, mme go setse sekga la sa dikhilomitara di le masomapedi. Oo! Monnamogolo wa Modimo a se ke a itse gore go rileng. A mo kobota tlhogo e ka marago a raborolo mme a tshwara leotwana go fitlhela e ema. A mo goga a mo feleletsa mme a mo katela mo molalathakadung, a o hupela a bo a gotsa molelo mo godimo ga ona. Fa a fetsa a tsena mo beneng ele a le mosetlhanyana o ka re ga go a diragala sepe. A rekisa maungo ale a bona madi mme a tlogela bene ele ya batho mo sesing sa naga, a inaya naga. O ne a gopola ditsala tsa gagwe kwa Marabasetata. Monnamogolo wa Moletlane a tsamaya le

ena, a robala le ena, a ja le ena. O ne a sa batle go tsamaya ka sepe fa e se dinao tsa gagwe. O ne a tshaba batho. Fa a ba leba jaana a bona monnamogolo wa Moletlane, a bona Ditlhamane a bofeletswe mo logageng. O ne a sa je fa e se go nwa metsi kgotsa motlheng oo fela. A jela kgobedung a e ijsetsa!

Kwa Belabela mapodisi a gagamatsa letsholo la go batla Tshiamo mo sekgweng le mo dithabeng. Fa ba feta fa logageng ba gakgamadiwa ke kausu foo. Ba tsena ba le kelotlhoko e kgolo. Ba lemoga gore ke bonno jwa batho golo ka fa. Ba nanya go tsena kwa pelong ya lona. Banna ba kae! Ntlo e e feletseng ka dilo tsotlhe. Materase wa ngami, dijana le dipitsa tota le setofonyana sa parafene. Ba utlwa sengwe se duma jaaka motho ka fa khutlantshwaneng. Ba tlola ba supile ka dithunya. Mogalammakapa! Metlholo! Ba fitlhela motho wa mosadi a bofilwe maoto le mabogo, a thibilwe molomo e bile a golegeletswe mo lefikeng. O ne a le malatsi mararo a le foo. A rurugile mabogo le maoto ka mesetlho ya dithapo, a tshwerwe ke tlala le lenyora. O ne a nka a re phuu! Motlhapo le mantle. Setlhogo! Mapodisi, bomatlholaadibona! Ba mo golola, ba mo sidila, mme ba mo rwalela kwa bookelong. Fa a sena go nna botoka a thathologa ka mokgaphe wa bona go tswa kwa Ga-Rungwana ka letsatsi lele go fitlha ba tla go nna mo logageng lo a fitlhetsweng mo go lona le gore o belegetse ngwana moo yo gajaana Tshiamo a mo tsereng mme a sa itse kwa a mo latlhetseng teng. Kgang ya lesea la khatebokose kwa maemelabeseng ya rarabologa. A mo tlhalosa jaaka ba mo itse. Ba ya go mo tsaya ba mo neela mmaagwe. A leboga go menagane go bona leseanyana la gagwe. O ne a tlhalosa fa a sa itse kwa Tshiamo a ileng teng.

A goroga mo Kgalabatsane ka maneele a dikwana. Ka a ne a nyorilwe thata a tsena mo borekisetsoeng bongwe foo go reka namoneite le senkgwe. Fa a le ka moo a sekaseka sentle, a fitlhela e tletse, dijo le masela. Mokgwa ole wa ranya mo tlhaloganyong ya gagwe. A swetsa go le emela go phirima. Bosigogare a tla, a palama dithulelo. A rokolola

senke e nngwe ka botswerere kwa ntle ga go dira mokgwasa. A e beela fa thoko mme a itepeleletsa ka mo teng. A relela. A fologela tlase a se na maitshwarelelo a ya go betsa tonobanka ka bogare jwa mokwatla, sengwe se mo garotse serope se, madi a tsorotla. Fa a re piriga! mo bodilong ke fa a sa ikutlwe. A le tsididi. Fa a re ke bula matlho a fitlhela monnamogolo wa Moletlane le Ditlhamane ba okometse ka phatlha e o wetseng ka yona, ba tshega sa modikathanyane. A leka go tswala matlho. Pono ya gana go mo tlogela. A re ke a itshikinya, ga tshikinyega mabogo fela. A re ke tlhaba mokgosi, a bona monnamogolo a mo katela leungo la phôôphôô lotlhe mo ganong. Le fa o ka e buela lengopeng, magakabe a molapo a a go bona. Ke nako ya tuelo jaanong. A namalala jalo.

Beng ba lebenkele mo mosong fa ba bula ba gakgamadiwa ke go bona lesedi le ba sa le itseng le tletse ka ntlo. Fa ba lelala ba gakgamala go bona phatlha e e boitshegang mo dirhulelong. Ba bona gore tonobanka e tlhakatlhakane. Fa ba okomela ka fa morago ba fitlhela motho a namaletse ka foo a athame, a rototse matlho, a le mo bodibeng jwa kgodu e khubidu. Ba leletsa mapodisi a De Wildt mogala. Tlayang lo re bontsheng. Ba potlaka.

Nnete ke selo sa botlhokwa thata, gantsi e a pholosa, le fa e ka go bolaya, o swa ka letswalo le le phepa. Go batla nnete go na le maungo a gona a a ka nnang molemo kgotsa bosula. Go sego yo o ka reng a e batla a tswelela sentle mme le gona a bona maungo a a molemo. Tota boammaaruri ke eng?

Lelapa la ga Tsatsi la welwa ke matlhabisaditlhong a a boitshegang. Ba ne ba jewa ke ditlhong e bile ba tshaba le go tsamaya mo motseng, ba tshaba batho. Ba ga Mogomotsi bona le Tuelo ba jela ka mogopo o tletse, ba re ke tuelo ya bona e e ba tshwanetseng. A ba nne fa fatshe ba name maoto ba je ga maungo a bona. Ga go itsewe gore go ne ga reng malatsinyaneng ao, Tsatsi a wa fela, a ikela badimong a sa laela. Molato! Go itse mang! A ga se pelo! E go tlola go maswe le yona fa e riana. Batho ba Lokaleng ba mo fitlha ba ngadile, bangwe ba seba, ba sotla, bangwe ba re bokabeledi bo tlaa fokotsega. Tota ba ne ba

dirwa ke go re ka Setswana sa borraabo lerapo la motho ga le ke le bonwa le gogwagogwa ke dintšwa mo mebileng. Ke sona se ba reng moswelagagabo o tshwana le moswelatebele, ga a jewe mmele.

O ne a jele tlwae a tlwaetse mosimane wa rona. O falotse mo diatleng tsa mapodisi, mo go tsa banna ba motse, le boreaitse tota ba tlhotswe. A emela gore go robalwe. A apara seaparo sa gagwe sa tonki, a tswa letsomo. O ne a feletse ka ditlhabano tota. Naka lwa mpa lo tutetse lo tlhokoditse nko e le khunou, e le motsu. One a ikaeletse go duela mmaba wa gagwe la bofelo. Thethe e ne e sa tswa go ralala, fa a atamela kwa a yang. Fa a tlolela ka kgoro a itewa ke ditshikare. Letswalo la re garo! A batla a boetse morago. A gatelela sebete, a betelela pelo. A tsena.

Go bisa go itse, go ne go tlotse go gorogile borre ba le babedi ba tswa kwa Ga-Seleka kwa Botswana ba fetela Tshwane mme ba swetsa go tsena ka Lokaleng go bona wa ntsalaabona. Ba gakgamala go fitlhela go twe o malatsinyana a fitlhlilwe. Ba swetsa go ema malatsinyana foo. Ba robadiwa kwa ntlong e kgolo. Ba tlhobaela thata. Molato! Wa tlhokafala.

Mokola a dikologa jaaka motho a jele mokaikai. Fa a ne a le botlhale o ka bo a ne a reetsa segakolodi sa gagwe. O tshwanetse go mo duela la bofelonyana fela. Hee! Motho, a o batla sephiri se tswela mo pepeneneng? A kgaphela mogopolonyana oo kwa thoko. Ke fa ga gabo mos! O itse dikunyane le maphekelo otlhe. Fa masigo a tla a rwaleletse mokaikai wa apoga. A swetsa go tsena mo ntlong. A bula botlhofo ka maranyane a o a itseng. A tla a nanara a leba phaposi ya ga mmaagwe. Phaposi ya baeng e ne e lebagane fela le ya gagwe mme e se na lobati e tswalwa ka gareeteng. Radinamane o ne a re o a tswa go ya seemeng fa a bona selo se a sa se itseng se se tshwanang le motho se lwa le go bula lobati lwa ga Lefiso. Ka bonako a gakologelwa kgannyana ya mono ya sekabeledi. Moaparo ke ona. O ne a itse go raga setlhako jaaka Motswana. A itse gore ga a mo solofela. O ne a utlwetse botswerere jwa mosimane yo wa ngwana

wa ga ntsalaarraagwe. A re diyathoteng! Di sa itsaneng di tlaa welana gompieno. Kgankga e tlaa ja nkgawana.

A mo kgalema gangwe fela ka bogale jo bogolo. A itse gore o tlaa tshoga thata pele, pele a itharabologelwa, bogolo jang ka a sa solofela monna. A itse gore o tshwerwe. A gadima ka bonako fela a sa ntse a gamaregile. A se ke a mo naya nako. A mo re phonkgo! mo khubung ya senna. A kokobela a huparetse dikhumo tsa gagwe. A se mmaya mo seledung. A re kana! ka motlhana. A mo tlolela a mmaya lengole mo seperuperung a ntse a goa Dikgetse, tsala ya gagwe le Lefiso gore ba tle go mo thusa o tshwere sekabeledi. Lefiso le Dikgetse ba kopanela mo mokgwatheng, ba fitlhela selalome se kaname se idibetse. Lefiso a betsegela kwa ntle a tlhaba mokgosi, a bo a tla le dikgole gore ba mmofe. Sebata se ole ka mogatla.

Batho ba motse le fa ba ne ba tennwe ke ba ga Lefiso, ba itse gore mmaba yo ga a tlhaole. Ba tla ka dilepe le marumo, ba ikaetse go kolopa ba le kgakala e se re gongwe ba bona se ba kileng ba se bona. Ba phuthega ka motsotswana. Fa e le Diago le Keloapere bona ba a swa senku ka kwa ntlwaneng. Batho ba motse ba gakgamala e re ba fitlha ba fitlhela selalome se kanasetse se bofilwe ka dikgole, se thathilwe go tswa kwa maotong go fitlha kwa tlhogong. Go ne go tlilwe le ke bana fa ba utlwa go twe Tshiamo o tshwerwe, ba sa tshabe le go boifa lefifi tota. Ba mo rwalela kwa kgosing a ntse fela jalo ba opela dikoma tsa phenyo, ba mo tsholeleditse kwa godimo. Batlhami ba setse ba tlhamile pina ba re: "Tshiamo o dikile a paletse mapodisi, a palela borara jwa Lokaleng; a palela le boraeaitse, o kgonnwe ke banna ba ga Seleka, Seleka-a-photi. Dinatla."

Mmaagwe le bokgaisadie ba ne ba bokolela fa morago ga letshwele la batho, o sa itse gore a ba lela sa kutlobotlhoko kgotsa sa boitumelo; fa basadi ba motse bona ba letsa megolokwane ya boitumelo, fa bangwe ba lela go bonala ba lela sa boitumelo. Ba ne ba dikologa motse ka ena pele. A thanya mo kidibalong mme le ena a tlhabeletsa pina ya gagwe a le mo maibing, go se yo o mo tseelang tlhogong, a ithapelela.

"Ijoo, nna wee! Nkutlweleng bothoko tlheng Bahurutshe. Kana ga go senye kota go senya motho. Itshwareleng khutsanyana ya motlhoiwa tlhe, e e se nang rre le mme. Ga ke itire tlhe, bagaetsho!"

Mongwe a mo utlwa a re: "Hee! A e a tsenwa ne ntšwa e? Didimala selo towe! O bolaisitse rraago pelo. A o a re o khutsana? A Lefiso yo ga se ena mmaago? O setlhodi wena. O ka re o ka bo o tshwerwe ke Maburu a go ruta batho a go tlapisa dilwana tse di tshwenyang tse. O phologolo, ga o motho."

Ena a tswelela go ipobola le go ikgwa mathe ka ditiro tsa gagwe. "Ke noga ya mokwepa e e befileng e e kgwang bojarara jo bo bipelang bana ba batho, bagolo le bana. Mpolaeng bagaetsho. Betsho ba sule botlhe ke setse ke le khutsana," a tswelela go bua dilo le bomonnaatsona tse di sa golaganeng le tse batho ba ba mo reeditse ba sa di tlhaloganyeng. Le mo modumong o, Diago a tsiboga. A bua le Moribo.

"Moribo, lentswe le, ga se la ga kgaitadiake le. Malepa ke gore gona ke a le itse."

"Haa! O a reng? Ke ena! Ke la gagwe. Ke gore o tshogile."

"Le fa go twe motho o tshogile! Le lona, ke a gana!"

"O ka rialo. Ga ke re ke kgaitadio. Lorato nana! Lorato lwa madi lo go tswetse ditsebe. Sia koo!"

Dikgang tsa ema matsipa! Tsa re tsii! A tlhabiwa ke ditlhong go buela kwa godimo le go tswelela. A batla monnawe ka matlho go mo dira podi matseba. Sephethephethe sa bo se mo meditse, le go mo gakisa mafoko. A tsamaya le mogoso a le huba semolangwana.

Kwa St Vincent lesea le mmaalo ba ne ba setse ba kokotlegetse sentle e bile ba golotswe go ya gae. Tsela ya tsena mo sekgweng. Madi a leeto! Mapodisi ba swetsa go ba isa gae Ga-Rungwane. O ne a le pelopedi ka leseanyana. O a le rata, ke la gagwe; ke madi a gagwe. Ga a le rate, ee, ke ngwana wa gagwe le selalome. Tiabolo yo o mogatla moleele. A baba tlhoko motho wa mosadi. Monna wa lepodisi, Dino, o ne a tletse dipotsopotso mo tlhaloganyong ka mosetsana yo montle yo, yo o sa tshwanelweng ke ditiro tsa gagwe.

"Mma, mpolele. Go tlile jang gore lo tsamae lobaka lo lo kanakana le mafelofelo a mantsi jaana le selalome se, o sa lome ope tsebe?"

"Rra, a o kile wa bona katse e tshwere peba mme e sa rate go e bolaya?"

"Ee, mma! Ke kile ka e bona."

"Ke ne ke tshwana le peba eo. Gope fela ke ne ke sa ka ke ka go ya a sa ntwala mosese. A lepile kgato nngwe le nngwe e ke e gatang. Fa ke ne ke tshwanela go boloka botshelo jwa me, ke ne ke tshwanela go swa ka lehunelo jaaka mmampipi, le go itlhopha metlhala. Ke ne ke le mo kgolegelong ya tshireletso ya maemo a ntlha. Modder Bee! Leeuwkop! E bile ..."

"Go siame, go siame mma. A re e digele teng foo. Maru a bonala a ka tlisa pula gompieno."

"Ee, fa o rata," a bua a mina le go fetola leseae a le tshwarela ka fa mhameng osele. "A ke re ..."

A tsenwa ganong ke seyaalemowa se gasa dikgang: "Kwa De Wildt go fitlhetswe monna yo go belaelwang e le mokgothosi le mokabeledi yo e ka nnang Tshiamo, yo o batliwang ka letsholo la mapodisi la diragadibonwe, a wetse mo borekisetso bongwe kwa Kgabalatsane. Go utlwala fa mosadi yo o neng a na nae, mo letsholong la gagwe la botsuolodi, yo go tweng Ditlhamane, le ena a bonwe mme a kokotlogela sentle le leseae la bona kwa kokelong ya Belabela. Ke ena pakikgolo ya mmuso mo kgetseng e. Go letetswe mapodisi a Belabela go tla go dira setopo re supa nakedi magogwe re mmega a sule."

Motho wa batho a nna a re tloko tloko! dikgang di fedile. Leotlana la mmuso la utswa lesielana ka leitlho mo diatleng tsa ga mmaalo. A re ka pelo: Kana e ka tswae e le lona lesielana tota. O ne a tshaba go bua ka o ne a bona ka a gagwe matlho gore botshipo ba tlaletse ke matsatsa. E ne e tsentsae tlhako kgamelong e batla modisa go e thusa.

"Fa ke bona re ntse re palama dithota jaana re tlhatloga re welelela, ke gopola thaba ya kwa gae e e neng e re bosigo jaana fa re bona dikoloi di tshubile dipone di palama di fologela, dipone tsa tsona di gola le go ngotlega, rona re bo re re ke sepoko."

"A sepoko sona se teng?"

"Ke dumela gore Batswana ga re na sepoko. Sepoko ke selo sa makgoa. Ga o bone fa le se yo ka Setswana."

"Tota, ga le yo."

"Seo se go kaela gore dipoko ke tsa makgoa a a kobilweng kwa legodimong jaaka ba bua. Ga go montsho yo o kobilweng kwa legodimong."

Ba tshega ba bo ba lebala mahutsana a a sa tswang go ba kgabaganya.

"A Bantsho ba itse Saatane?"

"Rona ga re na selo seo. A ke re o a bona gore ga re na lefoko la teng?"

"Jaanong ba ba tshwanang le boTshiamo bona fa ba tla go swa ba tlaa ya kae?"

"Ba dira ditiro tse e seng tsa segabona tse ba di bitsang tsa tshabologo. Fa ba a swa, ba tlaa ya kwa tshabologo e leng teng."

"Kae?"

"Kwa ga Saatane. Ga ke re ga ba tshole ba le ba rona?"

"Mme ntlha tshabologo e maswe thata kgaitisadiaka."

"Tshabologo e maswe! Kgotsa go maswe motho?"

"Ee, e re tletse ka dilo tse dimpe le tse dintle."

"Ee, le ka ena Saatane tota!"

Ba tshega thata. Dino a bo a ikaeletse go ngotla leeto boleele ka dikgang. Wa mosadi le ena jalo.

"Rra, a ke re ga twe e a ja mhoka ya fokeletsa tse dingwe?"

"O opile kgomo lonaka, po!"

"Nna le ngwana yo re ba ga Saatane."

"O raya jang kgaitisadiaka?" a botsa a swabetse teng.

"Ngwana yo ke ngwana wa ga Saatane."

Ka e nako, a ikutlwa o ka re o ka mo latlha ka letlhabapheto, a ipata ka gore o tshomogile.

"Ditlhamane, a ke madi a a se nang molato."

Ba ganne a sunetsa fela basimane ba bagasi, ba simolola go gasa kgang e e monate mo seyaalemoweng. Bobedi jwa a swa ka ditshego jwa bo jwa e felegetsa ka metlae. Pelo ya thobega matsadi. Ruri basimane ba ba bagasi ba, nako nngwe ba e farolola e faretswe tlhe.

Kgang nako nngwe e ka simologa e le monate fa lo e tshwere lo e gapa, ya tloga ya tsosa di letseng. Ba goroga kwa Ga-Rungwane go ise go senyege sepe.

Ba e bona e sa le kgakala gore e lebile kwa ga bona. Ba tshwara mala ka mabogo. 'Khwaelakhwaela' mo motseng! E batlang mono? Ke selo se se sa tlwaelegang. Ba ipotsa gore a kampo e tlile go ba bolelela gore morwadiabona o tshwerwe kgotsa o sule. Kgotsa matsapa ke leseanyana le le umakiwang? Ba tsena mo tlalelong. Koloi ya ema fa kgorong go se yo o e kopanyang. Ba dutse ka tetelo, fa mosadimogolo a okometse ka seokomelabagwe a ntse a tlhalosa se a se bonang go fitlhela a re: "Rraabo, mosadi o tshotse ngwana."

"Ijoo! Mmaabo, ke Ditlhamane le fa go tweng. Tswayang, re mo kopantsheng!"

Ba tabogela koloi. Mongwe le mongwe a tshwere lekgotla le pelo ya gagwe. MmaDitlhamane a amogela leseka ka tsoopedi. Ditlhamane o ne a mmita Lentatlhile; mmaagwe ena a mmita Keamogetse. Monnamogolo a se ke a rata go gaiwa, ena a re Digolemmogo, gape a re Baate - a re ba tsale ba ate monalepelo ga a itsewe. Di tlogeleng di gole mmogo re tla di bona ka motlha wa thobo. Dino a boela tirona a itse gore tsotlhe di apere tshiamo.

Fa ba fitlha kwa kgosing letsatsi le ne le budusetsa ka ba ne ba dikologa motse go batla go o fetsa ka ena gore fa ba goroga, morafe otlhe o bo o le teng. Kgosi Ketshwerebothata, ka a ne a setse a lomilwe tsebe o ne a setse a tsogile a letetse morafe wa gagwe mo kgotleng. Ba fitlha ba mo tentebanya fa pele ga gagwe kgakalanyana le ena. A laela gore a phuruphudiwe. Ba fitlhela leraponyana le lelele le na le dikonoponyana di ka nna lesomepedi. Fa ba ntse ba le sekaseka jaana motho a iphitlhela a tobeditse e nngwe ya tsona, ga tswa modumo gongwe mo ditlhareng tse di fa kgosing. Fa ba ntse ba di tobetsa jaana ba gakgamalela dipuo le mafoko a selelo le mokgosi tse di neng di tswa mo ditlhareng dingwe mo tikologong ya bona. Morafe le kgosi ba ja kgakge. Ba gakamalela boloi jwa mohuta o jo e leng sa ntlha ba

bo bona ka Tshiamo. Ba tshoga thata ba re a bolawe gona jaanong, go se ke ga twe o neelwa mapodisi, ke setlhodi.

Kgosi a didimatsa morafe go leboga borre ba ba bagale go tswa Ga-Seleka. Go ne go le mo tshisibalong eo, go reeditse kgosi a bua, fa morwadie yo mogolo Kehumile a tlhaga a kibakiba ka radio a goeditse. A fitlha a bua a ntse a fegelwa gore molaetsa wa radio wa re Tshiamo o tshwerwe kwa Kgabalatsane, o fitlhetswe a sule mo borekisetseong jwa rakgwebo mongwe wa koo, a gobetse a tsena ka dithulelo le gore Ditlhamane le ena o bonwe o kwa bookelong kwa Belabela o na le ngwana. Fa batho ba sa ntse ba atlhame ba gakgametse gore morwadiakgosi o bua dife diphirimisi ka Tshiamo ke yo o kgophaletse fa yo, radio ya boeletsa molaetsa oo fela jaaka a ntse a o tlhalosa.

Ba tshoga thata ba dumela gore ke mangwe a mathaithai a gagwe. Kgosi a laela ka bogale gore a khurumololwe mmamatlhwane o go bonwe gore go diragalang. Banna ba lebana. Ketshwerebothata a kgalema gape. Lefiso a atamela go apola bothata jwa gagwe. Mogalammakapa! A se ke a kgona go leba ka matlho. A tlhaba mokgosi wa motho a tlhabilwe ke lerumo, a bo a re kwa ka segadi thuu! a tsidifala. Batho botlhe ba ba neng ba le gaufi le bona ba tlolela kwa morago ka letshogo le kgakgamalo. Tuelo! Tuelo tota! Kgosi a laela gore a apolwe gotlhe. E ne e le gona ba lemogang gore ga e sale wa ka kwano. Ba tshoga go bona gore thoto ya gagwe ke ya mohuta mang. Bana ba ga Lefiso ba lela sa bohutsana fa ba gopola gore moloi yo o ntseng a ba dirakanya dilo ke mang fa e se mogomotsi le motlamedi wa bona. Ba leka go tsosa mmaabo. Ba fitlhela maloba e le maabane, mogwang o ile borwa. Ba ga Gontekile le Mogomotsi bona ba tshoga sešwa ba ipotsa gore go diragetse eng ka Tuelo. Mabele! Go ya kwa! Tsotlhe tse di kaya eng? Selelo sa morafe sa thiba legodimo. Ba simolola go itse gore motho ga a itsewe e se naga, o se bone thola borethe teng ga yona go a baba.

Tsatsi o sule a batla boammaaruri, Lefiso o bolailwe ke go bona boammaaruri jo o sa bolong go bo belaela. Tuelo o sule, le Tshiamo o sule! Tuelo o ile ka diphiri badimong. Ke mang a tlaa itseng go nna gabedi ga gagwe? Tshiamo ena! Tuelo! Tuelo! Tuelo ya boammaaruri

e bokete. Gona jona tota boammaaruri ke eng! Matlhotlhapelo a tlhaolele!

Motho yo mongwe le yo mongwe o solofela maungo a mofufutso wa phatla ya gagwe; fela bangwe ba solofela go amogela maungo a wa diphatla tsa ba bangwe, ka ba dumela fa wa diphatla tsa bona o galaka jaaka santlhokwe. Tuelo! O duelelwa sa diatla tsa gago go ya ka bogolo jwa matsapa a gago, mme bangwe ba solofela go duelwa ka bogolo jwa matsapa a ba bangwe fa go jewa a a molemo le go duelwa go le gonnye kgotsa go se duelwe gotlhelele fa e le go jewa a a botlha kgotsa a a bosula.

Fa ba sa akabetse jaana ba gamarisitswe ke mosetsana wa motsamai; yo jaanong a ba lepileng ka malepa a mmamadisamarole, ka go lepa ka bo ka go lepa - ga se malepa - kgosi a tlelwa ke kgopolo. A roma borara go ya kwa ga Gontekile go fenena dithotwana tsa motsamai le go phuruphutsha gotlhe mo ba ka go bonang, go rarabolola maranyane a a ga Tuelo wa khutsana. A ba etelela pele Gontekile le mogatse Mogomotsi. Mawelana a nku a itsiwe ke moneedi. Ba fenena letlole la diaparo mme ga se ke ga tlhoga sepe mo go tsona. Ba gasagasa dikwalo tsa gagwe, mme naga le teng e a nna tshetlha. Ba ne ba setse ba itlhoboga fa Pholo, mongwe wa barongwa, a bona satelebekenyana ya bogologolo e khuregilwe bosutlhanyana mo sekhutlhwaneng sa letlole la diaparo.

"Se ke eng rre Gontekile?"

"Seo? Owaai! Ke lekgasanyana le a tlileng a rwele diaparo ka lona fa a goroga mono. O ntse a sa le dirise. Ga ke dumele fa o ka bona ..."

Pholo a mo tsena ganong. "Baya pelo mogolo. Mo maragong a yona go na le lokwalonyana."

A tshwaragana le bothata jwa go lo ntsha a sa itse fa lo tsentsweng gona go fitlhelela Gontekile ka go fela pelo a mo raya a re: "Monna, kgakgamolola selo seo re bone tharabololo ya ngwana wa lekgoanyana. Banna! Ra tla ra tsenelwa ke ngwana mo sekgoropeng."

Gontekile o ne a tlhakana tlhogo fa a gopola gore o ntse a robala le bana ba gagwe fa a sale a boile kwa ga Tsatsi, ditshika tsa tlhogo di

bo di eme ka dinao. Pholo a tswa ka lokwalo e le lwa go kwalela lwa pata. Fa a lo bula ka fa teng ga letlhare le le thata la ka fa ntle, a fitlhela jaana: TSA BOTSHELO JWA GA THATO SEIKGOTLHO. Ba se ke ba tlhola ba senya nako ba ithaganelela kwa kgotleng ya ga Motshweneng. Ba mo tshela ka tsona le go mo kata ka lokwalo. Kgosi a kopa moruti-ngaka go buisa se se mo lokwalong. Mmabatschedi a le kae! Batshweneng ba a ja kgakge ya masaikategang le masaitseweng a khutsana ya motswamarung. Go ne go le leina la gagwe le a ba ga gabo, mmaagwe yo o sa mo itseng, bomalomaagwe, le batsadi ba bona le setlhogo sa dintsho tsa bona. Tsa botshelo jwa gagwe mo Lokaleng kwa ga Gontekile le kwa ga Tsatsi. Setlhoa sa ditiragalo ya nna go hudusediwa kwa ga Lefiso le go sotlega ga gagwe go go dirileng gore a tseye tshwetso ya gore batho botlhe ba mosese ke baba ba gagwe mme ba tshwanetswe go duelelwa se ba se mo diretseng. O ne a ntsha malokobe. A tshwaile tiragalo nngwe le nngwe ka botlalo le ka bokhutshwane. E a nna gona go reng phaphaa! mo go Kgosi, ba ga Gontekile, bana ba ga Tsatsi le morafe otlhe. Go riana!

"Ammaruri, tsholo, kgodiso le tikologo ya ngwana di mo dira motho yo o leng ena. Rona Bahurutshe, re dueletswe tiro ya diatla tsa rona ka botshelo jo re bo tshedisitseng khutsana e, e neng e tlile mo go rona e na le tsholofelo mme ra e naya tshotlo le tsholofologo mo bathong. O ne a tlhobogile balosika lwa ga rraagwe a ithaya balosika lwa ga mmaagwe bona ke batho. Maaka a loleme. Setlhogo! Tuelo ya dilo tsotlhe e diregile. Mongwe le mongwe o duetswe tuelo ya gagwe ke Tuelo go ya ka matsapa a gagwe. Bahurutshe betsho, tuelo ke tuelo. A re leteleng tuelo ya rona. Tuelo o bone tuelo ya gagwe e rona re e mo diretseng. Go tlaa salela maotlana a mmuso jaanong go feela matlakala. Nelwang ke pula!"

Ba phatlalala go le bosula. Bosula ka ba paletswe ke go direla khutsana pharologano ya botho le bophologolo. Bosula ka dintsho tse di kana mo motseng le go tlhoka go kopa boitshwarelo mo go Tuelo go ba inela diatla metsing. Letsatsi la boitumelo la fetoga letsatsi la mahutsana. Ngwana o leofisitswe ke kutlobotlhoko le kgethololo; poifo e subile dilo tsa bo tsa nna diphatsa; lefufa la tlhokoletsa motho phatsa go mo rorometsa mo pelong.

"Gontekile mogatsaka, re paletswe. A o utlwile mafoko a ga Tuelo mo go tsa botshelo jwa gagwe? Ke swabile nko go feta molomo."

"Mma, se ileng se ile, mosenyi ke moselateledi. Go itse Modimo ga jaana. Go botlhoko go leofisiwa ke motho yo mongwe gore la bofelo wena o amogele tuelo ya mofufutso wa phatla ya gagwe."

"Tuelo! Tuelo mogatsaka, ke ya matsapa a gago."

"Mongwe le mongwe o tlaa duelelwa matsapa a gagwe ka selekanyo sa bogolo jwa ona."

"Tuelo!"

MOKGATLHA DAVID MOTHOAGAE: O belegetswe kwa Lehurutshe, mo Aforika borwa; morwa Kgaje le Mokopi. O weditse mophato wa lesome kwa Sekolosegolong sa Hebron. A dira dithuto tsa yunibesithi a ntse a dira: B.A (UNISA) 1974, B.A (Hons) (UNIBO) 1987.

O diretse Mebuso ya Aforika borwa: 1966-1976 le ya Bophuthatswana, 1976-1984. Go tloga 1984 go fitlha 1995 a dira a le mmatlisisimogolo le morulaganyi wa Thanodi ya Setswana, e e leng ya mohuta wa yona wa ntlha mo Setswaneng, mo Yunibesithing ya Bophuthatswana. O ntse le seabe mo tthamong ya Thanodi ya Temetharo: Setswana-Seesemane-Seaforikanse, ya ga Snyman-Shole-Le Roux, ka 1976.

O dirile mo makgotleng le makgotlaneng a a farologaneng a Puso le setšhaba; a na le seabe sa botlhokwa mo go ona jaaka tokololo, modulasetulo, mokwaledi kgotsa motlatsamodulasetulo: Boto ya Puo ya Setswana (modulasetulo); Akademi ya Setswana (modulasetulo); Boto ya Bosekaseki ya Bophuthatswana (modulasetulo); Botokgakololo ya Koporasikgaso ya Bophuthatswana (modulasetulo); Setheo sa Mmabana (tokololo); Komiti ya Batsamaisabajanala ya Bophuthatswana (tokololo); Letlole la Tlhabololo la Lehurutshe (motlatsamodulasetulo); Kereke ya Efangele ya Lutere mo Borwa jwa Aforika-Daeyosese ya Bophirima (tokololo le motsayametsotso wa Sinoto le tokololo ya Komiti ya Daeyosese ya Matlotlo); le a mangwe.

Ke mmoki le mokwalapoko wa maemo a a kwa godimo thata. Pulamadibogo ya dikwalo tsa gagwe ke dibuka tse pedi tsa poko: Kgodu e Tswang Lerotseng (1989) le Di Ole Makgoela (1990) ka L.Z. Sikwane Publishers; tsoopedi ka go latelana di bone maemo a bobedi le a boraro, mo kgaisanong ya poko ya Kabo ya Bokwadi ya Sol. T. Plaatje, ka 1992; Samorerwana (1995) ke padi ya ntlha ka Heinemann Publishers; Fa Badimo ba Bua, ke padi ya bobedi. Mpherefere yona ke ya boraro. O kwaletse Tirelokgaso ya Radio Setswana ya Aforika borwa diterama di le mmalwa.

Mokgatlha, moratapu, moratagagabo le moratasegagabo wa mosekaphufo, o nyetse Mmamoagi Seipati (morwadia More) kwena e ntsho ya ga Modiane-a-Tau, mme ba tshegofaditswe ka maadimo a le marataro. O rata kopelo le mmimo bobedi; ke mogogi le moreri; ke moruakgomo wa maemo a ntlha.